

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

6

junij 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1988

6

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

Dr. Tone Strojín	Narava — moja največja vrednota	241
Tomaž Banovec	Alešev sklad ali YU Alp Pool	242
Pavel Kunaver	Tihi koraki z močnim odmevom	243
	Malčki odločajo o visokogorskih ciljih	247
Helena Giacomelli	Bom šel na planince — z majhnimi koraki	250
Tomo Česen	Tekma z rezultati in zmagovalci	253
Viki Grošelj	Na najvišjem vrhu Avstralije	256
	Ledenik odkriva radioaktivnost	258
	Dela je za desetletja	259
Pavle Šegula	Poletni plazovi	260
	Gore v deželi vzhajajočega sonca	261
Tine Mihelič	Alpe v najlepši opravi	264
Darja Jenko	Stvarnica (skoraj) vse ti ponudi	266
Helena Giacomelli	Pomladni veter	268
Dr. Tone Strojín	Igra o nečem ali drama o nekem?	269
Stanko Klínar	Klementov in Jančarjev padec	271
Aleš Berger	Klementov padec	272
Aleksander Novak	Planinske kočé iz vojašnic	274
Dr. Marijan Slabe	Plezalstvo in varstvo narave	275
Andrej Brvar	Žulj od lanske štafete mladosti	275
Dr. Jože Četina	Lokalne omrzline	276
Janez Jerični	Bodeča neža za Ljubelj?	276
	Iz planinske literature	277
	Društvene novice	279

Slika na naslovní strani: **Plezanje za rezultat v Ospu**

Foto: Janez Skok

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Polletna naročnina v letu 1988 je 7000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

IN MEMORIAM: PAVEL KUNAVER (1889—1988)

NARAVA – MOJA NAJVEČJA VREDNOTA

DR. TONE STROJIN

Z odra slovenskega planinskega dogajanja je spet odšla markantna samosvoja osebnost, ki je uživala ta privilegij (če ga je sploh hotela), da smo jo že za življenje spoštljivo postavljali v alejo zaslužnih planinskih mož — Pavel Kunaver.

Živel je zunaj objema stehniziranega sveta in potrošniškega življenja, sam zazrt v višje vrednote, v povezanost človeka z naravo, kamor je želel priključiti predvsem čimveč mladih.

Dolgo življenje — bil je skoraj stoletnik — mu je na ogled postavilo zadnje stoletje, v katerem je imel kaj videti in doživeti, tudi v naravi. Če mu kaj zavidamo, potem mu za doživetja in poglede na naravo in gore, take, kot so bile na prelomu iz prejšnje v to stoletje, še pred prvo svetovno vojno pa tudi pozneje, ki so le redkim še v spominu, skratka takrat, ko so bile planinske kočje družabna zbirališča in so se planinci med seboj skoraj vedno osebno poznali, gore in počivališča pa so bila taka, kot si je le želeli mogoče.

Ko danes v spoštljivosti do opravljenega dela Pavla Kunaverja premišljamo, katere vrednote je za slovensko gornišvo razvijal in v čem so njegove zasluge, ne moremo mimo osnovnega zaključka, da je Pavel Kunaver personificiral družbo Dren (čeprav ni bil njen idejni vodja), ker je dolga desetletja pisal o njej in tovariših, in da je ta družba na nek način takratno slovensko izletništvo šele preobrazila v gornišvo, ker hoje v gore ni prakticirala samo poleti in na nižje vrhe, temveč je hodila tudi pozimi in da ni hodila zgolj po markiranih in uhojenih poteh, temveč tudi plezala, na primer v Zeleniških špihah, čez Severno triglavsko steno, se ukvarjala z jamarstvom in turnim smučanjem. Tako za Drenovce kot za Pavla Kunaverja velja, da je bil v naravi vsestransko razgledan mož.

Značilnost za Pavla Kunaverja in Drenovce je bila, da so hoteli aktivno spoznavati naravo z opisi, s fotografijami, skicami, s herbariji in podobnim. Ničče do takrat si v slovenskem planinstvu ni tako celovito prizadeval za intenzivno doživljanje narave kot Drenovci, predvsem pa on.

Tovariši, predvsem pa Pavel Kunaver, so svoje planinsko delovanje namenili vzgoji s poljudnimi brošurami, priložnostnimi članki, predavanji in z objavljanjem fotografij. Pavel Kunaver je v vsem tem ostal vodilni dolga desetletja: pravzaprav je

Pavel Kunaver, kakršnega se marsikdo spominja
Foto: Franc Vogelinc

bil pójem vzgojnega delovanja v planinstvu, tudi že po tem, ko so se člani družbe razšli in pomrli.

Pomembno je poudariti, da Drenovci niso bili le specialisti za posamezne oblike planinske dejavnosti, na primer za jamarstvo, fotografijo, turno smučanje, alpinizem itd., ampak so bili z eno besedo univerzalni. Spoznati so se morali na vse, če so v nedotaknjenem svetu hoteli kam priti poleti in pozimi, v podzemlju in v stenah. Ob tem jim poguma in iznajdljivosti ni manjkalo.

Osnovna Kunaverjeva odlika je bil njegov pedagoški čut. Redkokateri gornik je že pri svojih otrocih in vnukih vsadil takšno iskro gornišva kot on, otroci in vnuki so po očetu in dedu začete dejavnosti v naravi, najsi bo alpinistika ali jamarstvo, še poglobili in nadaljevali. V desetletjih so za Pavlom Kunaverjem ostajale generacije tako vzgojenih kadrov, ki so Kunaverjev odnos do narave širile v svojem okolju in pri različnih organizacijah. Za Pavlom Kunaverjem je ostal dolg seznam priročnikov, vodnikov o tem, kako naj hodimo v gore in v podzemlje in kako

naj opazujemo vesolje. Za slovensko planinsko zgodovino imajo neprecenljiv pomen Kunaverjevi zapisi iz obdobja Drenovcev, saj bi bilo povsem izgubljeno in pozabljeno vse, če Pavel Kunaver preprosto in slikovito tega ne bi zapisal v zbranih spominih, ki so po radijskih oddajah izšli še v knjižni obliki pri založbi Obzorja.

Pavel Kunaver in tovariši so alpinistično obiskovali gorski svet, pri čemer niso delali razlik med Grintovci in Julijci. Pavla Kunaverja opis plezanja čez Triglavsko steno leta 1911 v Planinskem vestniku sodi v našo alpinistično klasiko.

Planinska fotografija, ki je bila v zadnjih letih prejšnjega stoletja bolj organizirana kot danes, je imela tako v Drenovcih kot pri Pavlu Kunaverju posnematelca v Planinskem vestniku in drugje.

Z zapisanim seveda nismo izčrpali vsega: kaj bi bilo vse še mogoče povedati o Kunaverjem jamarstvu, zvezdoznanstvu, slikarji in podobnem! Prepričan sem, da mu bodo najbolj privržene organizacije

slejkoprej posvetile posebno publikacijo. Zato naj bodo te vrstice namenjene le Pavlu Kunaverju kot planincu in alpinistu.

Odšel je klasik, estet in naravovarstvenik, a še tudi tukaj nismo dorekli vsega. Pavel Kunaver je bil še mnogo več. Zveza društev za varstvo narave mu je v osmrtnici zapislala, da je Slovence tri četrt stoletja učil spoštovanja do narave.

Naj si vsak zase v hvaležen spomin ustvari svoj vtis nanj. Meni bo Pavel Kunaver ostal v spominu tak kot nekega poznega novembrskega večera v Bohinju. Avtobusna postaja pri jezeru. Dolina je že v mraku, zvonik svetega Janeza se ostro riše na večernem nebu. Triglavski snegovi so rdeči, dan ugaša. Nikjer ni nikogar, tišina. Od mostu sem strumno prikorka znana profesorjeva podoba, v visoki starosti ima še odsekan korak, skavtsko je opremljen, ves je v gibanju. Za pozdravom komaj še nekaj besed, kot bi učenik hotel reči: Poslušaj in občuduj tišino!

Triglavski robovi še rdijo, le profesor je odšel v tišino ...

namesto komentarja

ALEŠEV SKLAD ALI YU ALP POOL

Tik pred prvo pomladansko sejo Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije je bila v Ljubljani ustanovna skupščina Aleševega sklada-YU Alp Poola.

Ni bilo tako, kot smo pričakovali pred dobrim letom dni: ustanovnih članov je bilo manj, kot je planinska organizacija pričakovala. Seveda pa smo tudi storili malo ali manj, kot smo pričakovali. Kar 29 bodočih članov sklada še preišlja o sodelovanju, torej niso formalno — samoupravno in poslovno — rekli da. Vseeno smo izvolili upravni odbor (vodi ga podpredsednik PZS Tone Škarja), predsednika Skupščine Sklada, potrdili statut, ki bo trajal le malo časa, saj je ob redukciji izpadlo preveč pametnih določil, zato Sklad še ni pravna oseba, marveč bodo zanj veljali še statut ter pravila PZS, računovodstvo in seveda tekoči račun in druge ugodnosti. Navzoči »zunanji člani« so si, kot kaže, oddahnili, štetefeto pa so ponovno dobili (oziroma je niso mogli oddati) funkcio-

nari PZS. Ni lahko in ne bo lahko, čas pa nas vodi ne samo na K-2 in druge visoke gore in v ekstremne stene, marveč tudi v stabilizacije in omejitve doma.

Veliko smo govorili ter najbolj opozorili na medijsko vrednost visokogorskega vrhunskega plezanja. Malo smo storili, možnosti pa je verjetno veliko. Brez TV in medijev ni prihodnosti. Člani Aleševega sklada bodo podprli predvsem vizualizacijo, nekaj manj jih bo sodelovalo in podpiralo odprave zaradi čustvenih vplivov in narodnih obveznosti. Vseeno smo začeli, tekmovanje v Ospu je bilo že v ta namen. V začetku maja pa je japonska ekipa v mešani ekspediciji s Kitajci v čudovitem vremenu prenašala svoje stopanje po vrhu Everesta kar »on line«; tudi mi smo to videli.

Torej bodo kmalu izpolnjeni tehnični pogoji — in kar hudo nam bo, ko bomo lahko videli neposredne prenose iz velikih sten vsak dan manjšega sveta.

Prav to pa bo naloga Sklada — ena od najpomembnejših: seveda ne neposredni prenosi, marveč razumevanje vizije in njeno uresničevanje.

Tomaž Banovec

BREZNA IN VRHOVI STAROSTE SLOVENSKE ALPINISTIKE

TIHI KORAKI Z MOČNIM ODMEVOM

PAVEL KUNAVER

V zbirki Domače in tuje gore je kot deseta knjiga leta 1974 izšlo Pavla Kunaverja delo »Brezna in vrhovi«. To je nekakšna avtorjeva naravoslovna avtobiografija, v kateri pripoveduje o nekaterih prelomnih trenutkih svojega življenja z naravo. V spomin na velikega slovenskega gornika in jamarja objavljamo odlomke iz te Kunaverjeve knjige. (Op. ur.)

* * *

Ljubljana je bila leta 1889 še zelo majhno mesto. 30 000 prebivalcev se je stiskalo v dokaj nizkih hišah pod Gradom in ob Ljubljani. Polja so silila še v mesto. Razprostirala so se še za Poljanami, tik za železniško postajo, v Vodmatu, in Šiška je bila še majhna kmečka vas, Vič tudi. Od vseh strani so gledale gore skoraj v sredino mesta. S Kodeljevega si videl že Julijske Alpe. Tako ni čudno, da so mi leta 1889 v decembru snežišča Kamniških planin posvetila prav v zibelko, ki mi je stekla v podstrešni sobici hiše ob Ljubljani, tam, kjer je danes čistilnica Labod. Snežišča Kamniških planin pa so mi svetila v sobo in na posteljo še šestnajst let v novi hiši tik ob robu Kodeljevega. Tam se danes razprostira velik del mesta, a jaz potihem mnogokrat vzdihnem: »Kako zeleno je bilo Kodeljevo!« Stari Gradčič je stal sredi prav tako starih dreves in širnih polj. Štepanja vas in Moste za njim sta bili majhni vasi. Obzorje na vseh straneh je bilo brez visokih dimnikov. Prvi ga je okoli leta 1900 predrl dimnik nove bolnišnice — a še ta ni dosti zmotil vsega tega, kar je gledalo z obzorja v Ljubljano — vse Kamniške planine. Karavanke in Julijske Alpe ter lepo razgibano sredogorje in gričevje — in to skozi čist, nezadimljen zrak. Vse je bilo kar ustvarjeno, da je zbudilo že v mladem srcu ljubezen do narave, posebej pa do tistega, kar se je z vso lepoto in mogočnostjo kar vsiljevalo — do gora.

Pa tudi dom je bil tak, da so bile gore mnogokrat predmet razgovorov ob mizi. Oče, višji paznik v takratni prisilni delavnici, je v službi doživljal težke ure. A kot kmečki sin je bil navezan na naravo — seveda času primerno —, na lepo okolico Ljubljane. Starejši bratje so že hodili svoja pota, jaz pa sem bil mnogo let očetov spremljevalec na takratne Fužine, Golovec, Rožnik in tja do Ježice. Do vseh teh krajev pa je bilo »daleč«, prek čistih

polj s pogledom, uprtim na zobati venec daljnjih, skoraj vse leto s snegom okrašenih gora.

Še danes vidim očeta, kako se je nena doma sredi polja ustavil, zavihal dolge brke navzgor, se oprl z eno roko na neizogibno sprehajalno palico, z drugo pa pokazal s prstom proti zahodu in izgovoril s posebnim poudarkom eno samo besedo: »Triglav!«

O gorah pa je vedno pripovedoval najstarejši brat France, ki je služil na železnici kot prometni uradnik v Podkloštru, pod Dobračem na Koroškem, v Admontu na gorenjem Štajerskem in na Jesenicah — še majcenih, nezadimljenih Jesenicah, stisnjenih med stenasto Mežakljo, Jelenkamnom in drugimi višjimi gorami. Mnogokrat je prišel domov na obisk. Bil je zelo zgovoren in je tako živo opisoval bližnje in daljne pokrajine, da sem ga vedno z odprtimi usti poslušal in videl v duhu vso lepoto razgrnjeno pred seboj.

* * *

France je ostal poleg brata Jožeta moj mentor. Večkrat me je za dalj časa povabil na Jesenice in hodil z menoj na lepe izlete.

Nekoč sva izstopila na postaji Bela peč za Ratečami, danes že onstran meje. Tiho sva korakala po ozkem kolovozu in naštetla 27 studencev, ki so se stekali v Belo, pritok Ziljice in Zilje. Bila sva sama. Nena doma se je posvetila pred nama gladina prvega Klanjškega jezera, obdanega z velikim starim smrekovim gozdom. Nad njim pa se je dvigala silovita gora — Mangart v vsej svoji mogočnosti, v spremstvu strmih Ponc, stenaste Kotove špice, Mallega Mangarta in drugih slikovitih sošedov. Niti vetrič se ni zganil, Mangart pa je bil dvojen — tam zadaj resnični velikan — v gladki vodi njegov odsev — na dnu kristalno čiste vode pa stara debela, že pokrita z belkasto sivim apnencem, ki se je usedal iz vode.

Šla sva še dalje, mimo velikanskega ledeniškega balvana, in obstala na bregu gornjega, drugega, še slikovitejšega jezera. Še danes se prav ob njem večkrat spominjam davnih časov in uživam v neminljivi lepoti te edinstvene pokrajine.

Že v tistih prvih mladostnih letih me je povabil bratranec z drugimi prijatelji na celodnevno »zimsko« turo na Šmarno goru. Smejali se boste — a bilo je drugače kakor danes. Bila je trda zima; od Šiške do Šentvida samota. Snežni metež; šli smo peš s Kodeljevega. Saj ni bilo razen že-

leznice nobenega vozila, a ljudje so še radi hodili. Skozi sneg smo videli le redka, zasnežena drevesa in majhne, k zemlji se stiskajoče hišice. Le dim iz njih je pričal, da so notri živa bitja ob peči. Pri znamenju svetega Roka v Dravljah smo že prvikrat počivali. Minevala je že tretja ura hoje, ko smo se prebijali skozi pravljico zasneženi gozd. Hudo utrujeni smo počivali malo pod sedlom na skalah kapelice. Končno smo le dosegli vrh — zavil v megljo in snežinke — in toplo peč v gostilni. Pot nazaj do Ljubljane zopet peš in prav do Kodeljevega je bila še težja — toda ostala je zavest, da je tam zunaj v naravi ob vsakem letnem času in v vsakem vremenu vedno lepo in vredno vsega truda.

Tako se je lučka z gora v meni razplamtelala in ni nikdar več ugasnila.

* * *

Šele leta 1905 se mi je izpolnila vroča želja, vzpeti se na *Grintovec*. Sedaj, ko se ceni vzpon po stopnjah od ene do šest plus, se bo kdo pomilovalno nasmehnil — vendar je bila tudi ta tura takrat velika, nepozaben in naporen doživljaj za doraščajočega fanta. Kamniška Bistrica ni več podobna tisti pred 70 leti. Prehoditi smo jo morali od Kamnika do konca peš, in to ponoči. Smodnišnico je stražil samotni stražar, civilist s helebarde! Za Stahovico smo stopili v nepretrgan gozd do konca — gozd, kakršnega danes redkokje najdeš. Galerij pa ni bilo, le kamnit kolovoz je vodil visoko čez Kobilico v notranjost doline. V soboto zvečer si srečeval samo utrujene drvarje kosmatih obrazov, ko so se vračali v svoje borne domove v Stahovici. Govorice o rokovnjačih še niso utihnile; z brlečimi svetilkami v rokah smo hodili skozi divjino in tišino. Včasih jo je zmotil nekam grozotni krohrot velike uharice uhuhu-hu-hu... pa topot srne, ki smo jo splašili spečo na mahu pod smreko.

Šele okoli polnoči smo poleg stare koče, ki je že spala, počivali — in potem dalje skozi tihi, strmi gozd! Po prelepem sončnem vzhodu smo bili že na Dolgem grebenu — in Jože je našel zavetno skalo, kamor sva se stisnila pred mrzlim vetrom. Zajtrkovala sva ob neznanem lepem razgledu prek vseh grebenov Kamniških planin, ki so jih zlatili sončni žarki, medtem ko so doline ležale še v mraku. Potem sva prehodila in preplezala še tiste strme vrhnje bregove s še neokrnjeno floro — in že sva stala na čudovito razglednem vrhu. Tam pa sva že našla znanega tihega samohodca dr. Cirila Oblaka, ki se je poglabljal v širni razgled in ki je pozneje med samotarskim sestopom s Triglava našel smrt v objemu gore.

* * *

Po neki hudi nevihti sva z bratom v Mojstrani stopila iz vlaka, a že pod zvezdno nebo, s katerega je sijala luna in nama svetila na samotno pot. Popolnoma sama sva korakala v tiho Zlatorogovo kraljestvo. Peričnik, ki ga že dolgo nisem videl, je narastel in v luninem svitu se je svetil posebno čarobno v okviru skalovja in gozdov. Nizka poletna luna je zašla, še preden sva prišla do konca, osvetljevala pa je Triglav, ki se je prikazal za Poldovim rovtom.

Več takratnih zanimivosti današnji turisti ne vidijo več. Na Tominškovi poti je bilo v višini nad 1800 metrov krasno, naravno okno. Skozenj smo morali prestopiti na zelo strmo snežišče v žlebu, ki vodi v prepad. Ledenik je bil še zelo obsežen; imel je globoke modre razpoke, barvne razlike med njim in veličastno razčlenjeno severno steno v mraku so bile čarobne, posebno, kadar so ga osvetljevali jutranji žarki. Snežišča med Kredarico in koncem Tominškove poti so bila nepretrgana in vsi globoki kotlički so bili še do vrha pokriti s snegom.

Od okna dalje sem hodil poln izredno močnih vtisov. Hodil in vzpenjal sem se kljub velikim prizorom tja do Kredarice in na vrh Triglava malone kakor v sanjah. Posebno globoko se mi je vtisnil v spomin pogled z grebena, kakršnega danes ne doživiš več: naravnost v globino nešteti modrih razpok na ledeniku, pa njegov blesk, za njim pa globina doline Vrat.

Naslednji dan smo v Toscevih stenah zagrešili precej barbarstva. Natrgali smo toliko planik, da smo ovenčali svoje klobuke. Največje so imele premer osem centimetrov! Šele pozneje nas je profesor botanike poučil, kakšno škodo smo napravili. Prenočili smo na senu v Vojah in naslednjega dne sem prvič videl lepo Bohinjsko jezero. Sama sva nato pešačila skozi Bohinj do Lesc, ker so železnico takrat šele dokončavali.

* * *

Dom mi je dal le kruha, štrukljev, jajc pa čaj in sladkor in Maggijeve juhe. Jože mi je podaril star špiritov kuhaličnik, oče pa je dovolil, da sem dal nakovati nedeljske čevlje. France mi je odstopil nekaj planinske obleke. Planinsko društvo je bilo dijakom izredno naklonjeno. Plačevali smo le dva krajcarja enkratne vstopnine v kočje. Prenočnina na skupnem ležišču je bila za dijake breplačna.

Razmere za ture po gorah brez steza tedaj še niso bile ugodne. V zamejstvu pa so turisti že hodili in plezali tudi brez vodnikov po še nepreplezanih stenah in se vzpenjali na še redke do tedaj nezavzete vrhove. Dr. Tuma se je na takih svobodnih potih, a večinoma v spremstvu vodnika, tudi že srečeval z dr. Kugyjem.

Razpoka v ledeniku pod Skuto, fotografija J. Kuna-
naverja iz knjige Pavla Kunaverja »Na planine«,
ki je izšla leta 1921 pri Učiteljski tiskarni

Popolnoma prosto in brez vodnika pa se je hotel dr. Stojc povzpeti s tovarišem po severni steni na Škratico, a se je hudo ponesrečil in bil nato deležen samo obsodbe v družbi in med vodilnimi člani SPD. Nas pa je žejalo po svobodnejšem delovanju, po boju s težavami in nevarnostmi, po gorohodstvu v vseh letnih časih in po vsej nedotaknjeni in težko dostopni naravi.

Proti poletju leta 1910 je planinsko društvo priredilo razstavo planinskih fotografij in slik. Največ in najlepše je naredil amater Bogumil Brinšek iz malo znanih in neznanih gora. Seznanili smo se z njim in takoj spoznali, da smo si sorodni; gore ne poznajo sezone, po svoje so vedno lepe; najbolj prvotne pa so še v nedotaknjenih, nepreplezanih stenah in smereh, odkritih po lastni presoji. Žane in Jože sta postala vneta Brinškova učenca v fotografiji, vsi drugi pa smo ga vzljubili zaradi njegove vedno vedre, hudomušne in šegave narave.

Takoj ko smo se seznanili z njim, nas je povabil: »Gospodje, pojdite z menoj na Zeleniške špice!« Že dalj časa jih je poznal. Popolna samota, gamsji raj, nepreplezane stene in vrhovi! Vse, kakor je sproti ustvarjala in spreminjala narava. Ni

besed, da bi mogel popisati lepote tistih davnih dni v samotnih Zeleniških špicač v njihovi prvobitnosti na vsakem koraku. Brinšek je po nekem takem dnevu, ko se nam je posrečilo prodreti globlje v samoto narave, zaklical: »Pa smo le dren!« — in prijelo se nas je ime drenovci. Dali so nam ga dijaki, ki so se nam želeli pridružiti, posebno pri raziskovanju podzemeljskih jam. Majhnemu krogu dijakov smo postali vzorniki.

* * *

Pozimi leta 1910 smo si nekateri drenovci nabavili dotlej v Ljubljani še nepoznane takrat moderne Zdarskyjeve smuči s trdimi stremenji in dolgo palico. Odprle so se nam bleščeče poljane zimske Velike planine, Krvavca in Kriške planine. Kakšna slast bliskoma drveti prek pobočij, kjer si se prej globoko vdiral! Med mladino je Dren postal pojem in pionir, ki je podiral stare nazore in odpiral vrata v gore v vsakem času in v vsako smer. Fotografije s takih zimskih tur v še popolnoma nedotaknjeno naravo so se širile med mladino in jo vemale za nov način gorohodstva tudi pri nas.

Starejši za nas, drenovce, res niso imeli posluha. Vendar nas to ni motilo; nekdo je moral podreti plotove in stare nazore, da ni prav, če hodiš zunaj steza in celo pozimi. Dr. Tuma je bil samotar in prvo-bojovnik, hodil pa je z vodniki, posebno s Trentarji, in odkrival smer za smerjo v Julijcih, kjer se je na podobnih poteh srečaval z enakim ljubiteljem gora dr. Kugyjem. Mi pa tudi nismo počivali, in ker smo si sami iskali poti, smo globlje doživljali gorski svet.

* * *

Leto 1910 je bilo za nas mlade planince pomembno še v drugem oziru. Po navetu znanega raziskovalca podzemlja inž. Viljema Puticka so ugledni znanstveniki ustanovili Društvo za raziskovanje podzemeljskih jam, da bi temeljiteje spoznali še neznane ovire v podzemlju, posebno na dolenskem krasu. Ob hudih pomladanskih in jesenskih nalivih so se v kraških kotlinah, »polja« imenovanih, zadržale vode in ob velikih povodnjih povzročale veliko gospodarsko škodo. Našemu prijatelju dr. Cerku kot tajniku društva je bilo naročeno, naj zbere okoli sebe družbo mladih ljudi, ki bi se zanimali za raziskovanje podzemlja, kajti odborniki so bili po večini že starejši možje.

Bili smo ravno zbrani pri Brinšku, ko nam je dr. Cerk sporočil zanimivo novico. Še neraziskani dolenski kras! Vse neznano! Kar zagoreli smo.

* * *

...Zopet smo se zbrali ob breznu in vpricho ljudi iz okoliških vasi ter ob prerokovanju, da nas bodo vzeli »bele roke«, »krvava stegna« in »tisti z rdečo kapico«, smo se pripravili za spust v Marjanščico. Ob jami smo pritrdili vitel na močno desko, jo obložili s težkimi skalami, vrv pa pretaknili skozi škripec, ki je bil privezan na močno vejo nad prepadom. Na konec železne vrvi smo pritrdili kolec za sedež. Prvi je bil zopet Brinšek, ki si je navezal varovalno vrv čez prsi, da bi imel proste roke za svetilko in piščalko. Natančno smo se dogovorili za posamezna znamenja s piščalko, potem se je vrv napela in Brinšek se je začel pogrezati v temo. Tiho smo zrlji za njim v globino. Zavoj za zavojem se je odvijal z valja. Že se je bližal konec varovalne vrvi in bali smo se že, da bo naš trud to pot zopet zastoj, ko smo zaslišali znamenje »stoj«! Vrv je postala ohlapna, vedeli smo, da je tovariš stopil na tla. Za njim smo se spustili še štirje v prepad in domačini so menili, da nas ne bo nazaj. Toda to prerokovanje se ni izpolnilo, kajti vsi smo se vrnili iz te prekrasne jame.

Z dna sem lahko lepo občudoval našo vožnjo. Vrhnji del brezna je podoben strmemu lijaku, katerega stene so sicer preperale, vendar k sreči prerasle z mahom. Po ozkem lijaku smo prešli precej oster rob, nato pa se je pričel najlepši in najzanimivejši del prepada, ker se je prostor polagoma širil. Voda je ogladila skalnate plasti. Stene so gladke, le majhni žlebiči jih preprezajo. Nikjer varnega oprimka in gorje mu, ki bi se mu sredi vožnje pretrgala vrv. Toda brez skrbi smo presedeli na malem kolcu, dasi ni bilo

pod nogami nič drugega nego zrak in tema. Kakor struna je bila napeta vrv in je zamolklo brnela ob zadevanju ob zgornji skalni rob.

Po 50 metrih se je rov še enkrat zožil, nato pa so se stene razmaknile v velik prostor. Vrv se je začela sukati. Pošastno se je iz teme posvetil tuintam kak moker rob, le visoko nad menoj se je svetilo nebo. Končno sem po zadnjih 30 metrih zagledal pod seboj mokro kamenje. Bil sem 84 metrov pod površjem.

Ves trud nam je povrnila jama s posebno lepim prizorom. Mali prostor, v katerega smo stopili, je bil preobložen z bleščočim nakitom. Viseči in stoječi kapniki, zastori in lične kapelice, vsega v obilju. Čim dlje navzgor, tem lepši so bili kapniki. Nikdar še ni bila stopila človeška noga v ta bajni, skriti svet okoli nas, tega dne pa je zažarel v luči naših svetilk.

Toda fotografa med nami sta takoj mislila tudi na tiste ljudi, ki jim nikdar ne bo mogoče v to podzemlje. Hitela sta sporočiti na vrh, naj jima pošljejo dol fotografske potrebščine.

Tako se je začelo naše raziskovanje podzemeljskega sveta. Kaj vse smo raziskali! 106 jam in brezen, kamor je pred nami kvečjemu padla kaka divja žival — preganjani jelen ali sam preganjalec — volk, katerih kosti, večinoma že zasigane, smo našli v mraku, ki je trajen v naročju naše Zemlje.

* * *

Težko se je ločiti od ljubih, zvestih prijateljev. Med te spadajo gotovo tudi gore, ki nam vedno darujejo toliko lepih, nepozabnih prizorov in doživljajev ...

Spremenjene proge

»V Trstu so ustanovili odbor za valorizacijo bivše železniške proge z Marsovega polja v Drago, ki naj bi jo preuredili v pešpot od mesta do Krasa.

Železniško progo, ki je povezovala Trst s Herpeljami, so po pičlih 20 mesecih dela dogradili leta 1887. Merila je 20 kilometrov ter je obsegala sedem viaduktov, pet nadvozov, šest železnih mostov in pet predorov. Po drugi svetovni vojni je deloval samo odsek do Drage, leta 1966 pa so tudi ta odsek ukiniteli ter odstranili tračnice.

Z ureditvijo nove pešpoti bi po mnenju odbora ustvarili čudovito sprehajalno stezo po dolini Gilnščice, ki bi lahko nudila ljubiteljem narave izreden sprehod. Tehničnih težav bo vsekakor veliko, saj je del stare železniške proge porušen, ponekod so ga spremenili v odlagališče odpadkov, nekateri mostovi so bili odstranjeni. Vendar bi se dalo vse težave premostiti, ko bi občinska uprava, tudi na pritisk javnega mnenja, pokazala zanimanje za načrt.

To novico iz tržaškega Primorskega dnevnika smo ponatisnili zato, da bi opozorili še na drug del omenjene predvojne železniške proge, ki je potekala, kot rečemo, do Herpelj. Ob tem bi veljalo enako razmisliti o neka-

terih bivših slovenskih železniških progah, ki so jih dali v evforiji povojne bencinske modernizacije podreti, čeprav bi jih že nekaj let pozneje spet želeli imeti. Doslej so bile že kar pogoste pobude občanov, naj bi usposobili traso nekdanje romantične proge iz Planice do Martuljka ali vsaj nekatere njene dele, ki bi bili pozimi smučarska tekaška in sprehajalna pot, poleti pa sprehajalna in tekaška steza pod gorami. Seveda bi lahko ob tem omenili še kakšno drugo nekdanjo železniško progo, ki bi jo bilo mogoče vključiti v (pod)gorski turizem.

Morebiti bi tudi naše občinske uprave na pritisk javnega mnenja pokazale zanimanje za take načrte.

Plezalska ura

Bolgarska inženirja iz Slivna Dimitr Stanev in Ivan Krajčev sta skonstruirala elektronsko uro, ki naj bi bila namenjena izključno tekmovalnim v plezanju. Ta kronometer kaže rezultat do stotinke sekunde natančno. Merilec časa sproži in zaustavi sam tekmovalec. Ognjeni krst je ta ura doživela (pravijo, da zelo uspešno) na bolgarskem prvenstvu v prostem plezanju na območju, imenovanem Sinite kamni.

Jn

KDAJ NAJ VZAMEMO S SEBOJ V GORE OTROKE?

MALČKI ODLOČAJO O VISOKOGORSKIH CILJIH

Marsikaj je takega, kar nas vleče v gore. Doživljanje narave, rastlinstvo, živalstvo, redke kamnine, razgledi, mir, samota, daleč od vsakršnega mestnega prerivanja je človek sam s seboj in lahko preprosto spet postane človek.

Pogosto pa gre še za marsikaj več: gora kar izziva. Pri gorništvu ne vabimo nikogar na dvoboj, kot na primer pri tenisu ali sabljanju; pri gorništvu se spopadamo sami s seboj.

V človekovi naravi je, da hoče tudi svojim otrokom pokazati in predstaviti vse tisto, kar mu je drago in dragoceno; hoče celo še več: da bi njegovi otroci dobili in doživeli še več tega, kot je bilo dano staršem. Seveda pa še zdaleč ni rečeno, da otroci tudi hočejo tisto, kar imajo radi starejši in kar starši pričakujejo od njih. Za to poznamo tisoče primerov na vseh mogočih področjih. Seveda gorniki v začetku svoje otroke preprosto jemljejo s seboj in otroci se pač s tem sprijaznijo. Sčasoma pa otroci razvijejo svoje lastne želje, ki jih morajo starši pač upoštevati. Če se to ne zgodi, se začnejo upirati in se dokončno snamejo z naveze, brž ko jim je to mogoče. Rezultati so izgovori: »Kot otrok sem moral tako pogosto iti v hribe, da me zdaj tja gor ne spravi deset konj, saj sem toliko odrasel, da delam, kar me je volja.« Da bi se izognili takim zgrešenim rezultatom, bi morali otroke ustrezno motivirati.

Tako ni le pri hoji v gore; za popolnoma isto gre tudi pri smučanju, igranju tenisa, jadrnanju in drugih športih, podobno pa velja tudi za umetniško navdušene starše, ki vlačijo svoje otroke od muzeja do muzeja.

Otroci morajo biti za vsakršno dejavnost motivirani. To se začne s pravilnim pristopom do otroka. Ob tem je vredno citirati nekaj stavkov Kahlila Gibrana, ki je napisal: »In čeprav so (otroci) pri vas, vam vendarle ne pripadajo popolnoma. Njihova duša prebiva v hiši jutrišnjega dne, kamor vam vstop ni mogoč, niti v vaših sanjah. Še tako se lahko trudite, da bi jim bili enaki, vendar jih ne poskušajte napraviti enake sebi, kajti življenje ne teče nazaj in se ne more zadrževati pri včerajšnjem dnevu.«

Za starše je lepo in osrečujoče, če jim uspe voditi otroke skozi takšno življenje, kakršnega so si izbrali; vendar je treba to smatrati za posebno darilo in nikakor ne kot nekaj samo po sebi razumljivega.

Vsako pretiravanje, vse prevelike zahteve imajo na otroke ravno nasproten učinek od tistega, ki bi ga želeli doseči. Ponudba mora biti pravilno dozirana in pod posebnimi pogoji obložena in okrašena z zapeljivimi obljubami. Nemara je treba obljubiti tudi to, da bomo mulčka fotografirali v hribih in da se bo lahko potem doma občudoval na diapozitivih.

S pedagoškega stališča gledano naj bi otroka spodbujali, vendar ne bi smeli od njega preveč zahtevati. Isto velja tudi z razvojno psihološkega in otroškozdravniškega stališča.

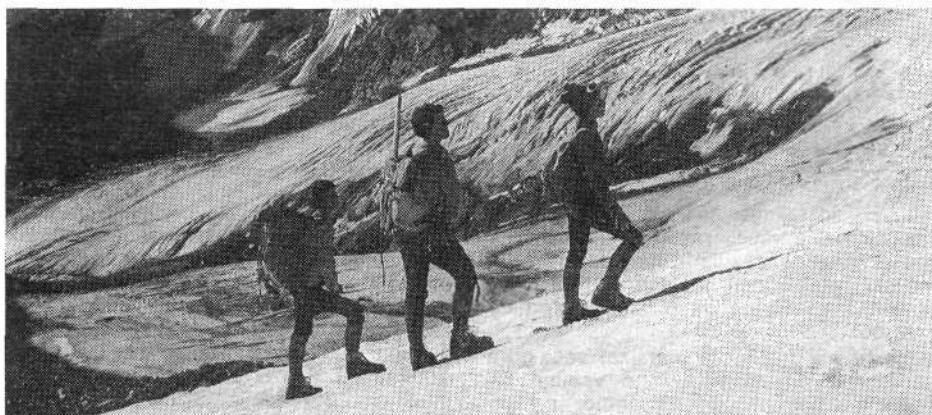
RAZVOJNO PSIHOLOŠKI VIDIKI

Majhen otrok, star od treh do šestih let, je zrel za otroški vrtec, v katerem se lahko igra, ni pa še zrel za šolo, kjer že zahtevajo, da mora kaj pokazati. Vsakršno dejavnost, tudi športno vedenje in tudi popotništvo ali hojo, naj bi pri majhnem otroku spodbujali z igro. Samo to ustreza njegovi starosti in je za njegov razvoj spodbujevalno in ne zaviralno. Otroka lahko vzamemo s seboj, vendar moramo vedno imeti občutek, da bo hoja zanj zadovoljstvo, ne pa da bi od njega pričakovali kakšne napore. Tak pogoj je mogoče postaviti šele otroku v sedmem letu starosti, ko je že zrel za šolo.

Približno od desetega leta starosti išče otrok družbo vrstnikov: vrstnik je zanj pomembnejši od staršev, učiteljev in šole. Kot starši bi ukrepali zelo pravilno, če bi računali s tem in vzeli s seboj na gorsko turo tudi prijatelja svojega otroka. Tako bi pridobili dva mlada človeka za hojo po hribih, v nasprotnem primeru pa nobenega.

PEDIATRIČNI VIDIKI

Tudi majhen otrok je sposoben prestajati dolgotrajnejše napore, če je seveda le zdrav, ni pa sposoben za eksplozivne učinke in za delo, ki zahteva moč. Zato otrok ne pošiljamo na vsestranske zdravniške preglede z ergometrijo in podobnim, saj popolnoma zadostujejo redni pregledi pri otroškem zdravniku, ki jih zdaj opravljajo sistematično vse od rojstva. Sicer se lahko tudi bolni otroci, na primer otroci s srčnimi napakami, astmo in drugimi kroničnimi boleznimi, ukvarjajo s športom, vendar le s privolitvijo otroškega zdravnika, ki mora otroka dobro poznati.

Oprema, motiviranost, načrtnost in pravilna prehrana, to so pomembni dejavniki, ko se odločamo, da vzamemo na pot v gore svoje otroke

Zdrav otrok se lahko starosti primerno ukvarja s športom, seveda pa mu je treba privoščiti odmor, brž ko se zasope ali ko je utrujen. Nikoli ne bi smeli pozabiti, da je otrok s svojo manjšo telesno višino ter svojim še ne ekonomičnim načinom delovanja srca, pljuč in krvnega obtoka manj sposoben prenašati napore kot odrasli. Na vsak način mora biti oprema, pri hoji po hribih še predvsem obutev, izvrstna. Pri daljših potovanjih je treba posebej upoštevati pravilno prehranjevanje in še bolj redno nadomeščanje izgubljene tekočine. Hranili naj se ne bi tako, da bi bil obrok sestavljen iz zelo obilne malice, ampak otrokom predvsem dajajmo vedno znova manjše količine lahko prebavljive hrane.

Največjo količino kalorij naj bi pokrili z ogljikovimi hidrati, ki naj bi jih ponudili mešane, torej v najrazličnejših oblikah in ne le kot sladkor ali grozdni sladkor.

Kot je znano, izgubi človek pri hoji po hribih — enako kot pri vsakem naporu telesnem delu — zelo veliko tekočine s potenjem, s tem pa ne le vode, ampak tudi mineralnih snovi. Pri hoji po gorah je nujno potrebno redno dodajanje dovolj velikih količin tekočine, povezano z ogljikovimi hidrati, vitamini in solmi, pa tudi z elementi, kot sta magnezij ali kalcij. Pitje čiste vode pripelje do elektrolitskih motenj, pitje sladkornih raztopin do visokih vrednosti sladkorja v krvi in do žeje, limonada s kofeinom ali kava spodbuja simpatikotonus in zaradi tega takšno srčno frekvenco, ki ne dviga telesnih sposobnosti, ampak jih manjša.

Industrija zdaj ponuja tako imenovane izotone pijače, ki vsebujejo vse, kar potrebuje telo (pri nas na primer maratonik). Pri močnem potenju naj bi te pijače sicer nekoliko bolj razredčili, kajti v tem primeru telo vendarle potrebuje več vode kot soli. To še posebno velja pozimi v

večjih višinah, kajti tam je zrak izredno suh, največje izgube vode pa so z dihanjem.

V vsakem primeru je nekdanje zlato pravilo, da gornik ne pije, dokler ne pride na cilj, v načelu napačno in ga ne bi smeli v nobenem primeru priporočati.

OTROŠKI SANJSKI SVET

Pomembna navodila bi morali dati še glede prilagajanja na višino in obnašanja na višinah. Kot so dokazali zdravniki iz otroške bolnišnice v Salzburgu, je zmožnost prenašanja telesnih naporov do nadmorske višine najmanj 2000 metrov nespremenjena. V nadmorski višini 3000 metrov je že bistveno zmanjšana in doseže svojo normalo šele povprečno po treh dneh bivanja na tej višini. Hkrati je presojanje majhnega človeka, ki je na normalni nadmorski višini normalno, bistveno moteno: otroci se preceňujejo, to pa lahko pripelje do motenj srčnega utripa in do motenj v krvnem obtoku. Zato je treba še posebno otrokom priporočiti počasno prilagajanje na višino.

Popolnoma napačno je potovati ponoči z avtom pod gore in se potem z žičnicami takoj dvigniti na največje višine, do katerih peljejo te naprave. To so za otroke izjemni napor. Pravilno je, da gremo prvi dan do višine kakšnih 1500 metrov, tam prenočimo, drugi dan pešačimo do višine kakšnih 2500 metrov in se nato šele tretji dan odločimo za vzpon na visoko goro.

To bi lahko pomenilo, da je treba otroke voditi k doživljanjem gor, vendar šele v pravi starosti, pri čemer je treba upoštevati izsledke in navodila medicinske znanosti in zdravnikov, prav tako pa je treba otroka za pot v gore pravilno motivirati. Le tako bo z veseljem in rad šel s starši v hribe. V nasprotnem primeru bo to zanj muka, ki je ne bo pozabil vse življenje.

Vse to bi seveda lahko povedali tudi z drugačnimi besedami.

Človeku, ki je obseden od gorá, se nenadoma zgodi, da postane še bolj obseden od drugih reči — in tako postane nenadoma čisto iz sebe, ko ugotovi, da se mu je zaradi naraščaja v družini čisto podrl njegov življenjski slog. Vendar se tak človek ne da: koliko ljudi vidimo po hribih, ki nosijo v posebnih nahrbtnikih svoj naraščaj — ata pravi nahrbtnik in mama nahrbtnik z živim tovorom — ali pa obratno. Do tukaj je seveda še vse v redu, kajti dokler se otrok nosi, je kar zadovoljen s takim hribovstvom. Ko pa postane pretežak in ko naj bi začel premagovati strmine z lastnimi nogami, se to marsikateremu otroku upre, ker ne razume, kaj vidita mama in ata v tem skalovju, v tej vročini in v tem dolgočasju. Edina možna reakcija na takšno mučenje je potem: »V hribe? Oh, ne, hvala!«

Kajpada takšne reakcije niso nujno potrebne.

Gornišтво z otroki je seveda izkušnja, ki si jo lahko pridobi vsak količkaj izkušen planinec. Pri tem je pomembno, da ne delamo velikih napak.

Najprej morajo odrasli popolnoma pozabiti na to, kaj jih je do takrat gnalo v gore in kaj jih je spodbujalo, da so plezali na vrhove.

Otroci namreč nimajo nikakršnega estetskega občutka; lep razgled, zanimiva skala ali romantična planina jih niti malo ne gane, takšna pokrajina je zanje enaka katerikoli drugi. V zgodnji mladosti otroci tudi nimajo nobenega občutka, kaj pomeni stati na vrhu gore, kaj je to veličastna pot in kaj so to mogočni razgledi. Otroci imajo pač svoj lasten sanjski svet, svoj smisel za doživljanje. Imajo tudi neizčrpno energijo, absoluten smisel za gibanje in prav presenetljivo veliko željo po preprostem, kajti čisto vse bi želeli delati igrave.

Za majhne otroke vrh sploh ne more biti nikakršen cilj, saj je zanje pomembna le pot. Otroški cilji so usmerjeni v to, kaj vse se med potjo ponuja njihovim očem: na poti je nujno treba preplezati kakšno ograjo ali plot, v kristalno čist potok je treba vsaj pomočiti prst, mravljišča so karseda zanimiva, enako kot soteske z majhnimi slapovi in brzicami, seveda pa tudi podzemске jame ali spodmoli, za debelimi drevesi se je mogoče tako lepo skriti in prestrašiti mamo, skalni bloki sploh niso tako težavni za plezanje, seveda pa je velikansko veselje tekatí skupaj z očkom za kozami in kravami.

Ni treba posebej omenjati, da je za vse to treba veliko potrpljenja in premagovanja, da bi se popolnoma prilagodili otrokom. Če pri vsem tem ne pozabimo, da s takšnim ravnanjem poskušamo pri otrocih spodbuditi zanimanje in veselje do gorskega sveta, vse to sploh ni težko. Če hočemo biti pošteni, moramo priznati,

da je vzgojni proces vedno zasnovan na vzajemnosti, kajti tudi mi, mame in očetje, se učimo od otrok. To velja tudi za gorski svet in za hojo po njem: nepomembne skale in gorski pašniki, zavite stezice in soteske se nam pokažejo čisto v drugačni luči. Medtem ko smo do tedaj hodili mimo, ne da bi jih sploh opazili, postanejo zdaj pisani kamenčki in naravi, ob katerih se naši otroci počutijo prijetno — in mi z njimi. Kdo bi lahko zvečer še jadikoval, ker tisti dan ni stopil na vrh, kamor je imel namen priti, ko pa pred planinsko kočó naš otrok prijazno čeblja, kako lepo je bilo skakati s kamna na kamen, da smo prišli čez potok, kako ga sploh ni bilo niti malo strah, ko se je splazil v skrajni kot spodmola, kako pustolovsko je bilo plezati na razvejano drevo in poleg vsega še mnogo težavneje kot na umetno drevo pred domačim otroškim vrtcem, in kako zabavno je bilo, ko je oče stopil mimo kamna v potok, ki pa vendar ni bil tako mrzel, kot se je prvotno zdelo.

PUSTOLOVŠČINE MED SKALAMI

Otroci nas učijo popolnoma na novo odkrivati gorski svet, ki se kaže še v drugačnih barvah, kot smo ga bili do takrat navajeni gledati. Tako za nas kot za otroke je koristno, da pustimo novim raziskovalcem čimbolj proste roke. Ko bodo otroci odraščali, bodo tudi vrhovi dobili svojo moč in bodo vabili, kot so nas do takrat; takrat bodo tudi otroci hoteli tja, kjer se oblaki obešajo na stene in od koder piha ledeni vetrovi.

Seveda pa je treba, ko pride čas za to, z njimi prenočiti v pravi planinski koči, v odročnem zavetišču, ki zjutraj navsezgodaj vstati, da bi jih naučili, kako gorniki ne spijo do opoldneva. Gotovo so starši tedaj prav presenečeni, kako zdržljivi so lahko njihovi otroci, pri čemer pa morajo pomisliti na to, da ne bi smeli iti do njihovih skrajnih zmogljivosti.

To velja tudi za prve korake v steno in skalo ali v ledišče in snežišče: z nekaj spodbudnimi besedami je mogoče premagati otrokov strah. Toda že pri prav skromnem plezanju je dobro in koristno otroka navezati na vrv — pa ne le zaradi varnosti, ampak tudi zato, da bi se mulček počutil kot pravi plezalec. Toda tudi na takih turah otroci določajo cilj; odločilna je njihova zdržljivost in pripravljenost na gorsko turo.

O vsem tem naj bi natančno premislili starši, preden bi se odločili za gorsko turo z majhnimi otroki. Še bolj kot za starejše velja za otroke: popolnoma zgrešen je izlet, če na njem trpimo, če se mučimo, če nismo sposobni dojemati lepote narave, če se bojimo.

V gore pa bi želeli iti zato, da bi se imeli lepo.

(Mitteilungen OEAV)

BOM ŠEL NA PLANINCE – Z MAJHNIMI KORAKI

HELENA GIACOMELLI

Ko si majhen, hodiš na majhne gore, na hribčke in planine. Ko si večji, se povzpneš na Triglav. Včasih greš že prej, preden se potegneš očetu čez glavo, na visoke gore.

Toda dokler meri očkov korak dva ali tri tvoje, še vedno ubiraš do planin krajše stezice. Tudi s prijatelji, kajti več oči več vidi, več nog prehodi isto pot hitreje kot ene same.

* * *

Lepe so — travne bilke, na katerih so nanizane kapljice rose — biserna ogrlica, ki si jo je nadelo jutro.

Lep je — gozd, ko se nenadoma razgrne meglena zavesa in se skozi razpršijo sončni žarki.

Lepa je — dolina, potopljena v megleno jezero, iznad katerega se dvigajo strme stene gora.

Lep je — moj, tvoj in Borutov korak po stezi, ki so ji vrata pajčevine noči. Ne vidiš jih, dokler se ne zapleteš vanje. Če si prvi na poti.

Kam pa gremo tako zgodaj, ko drugi še spijo?

Na izlet, v planine!

* * *

Planina pod Golico — hiše z velikimi, sončnimi okni za vsak dan in hišice iz pravljic z rožnatimi okenci za nedelje.

Ceste, ki se kot kraki prijazne hobotnice raztezajo v gozdove. Tam, daleč in visoko, pa se skoraj dotika neba zeleni hrbet Golice. Malo pod vrhom, kjer se gozd preljuje v travnato goljavo, pa čemi hišica. Za Janka in Metko, pa Andrejo in Mihca in ... za vse otroke, ki hočejo danes priti do nje. In potem, kajpak, še malo više, na rob grebena — in po njem do vrha gore. Golice.

* * *

Noge nič ne vprašajo, če smejo, noge kar rastejo. Nihče jih ne zaliva, pa se vendar čez noč potegnejo kot mamine rože. Zjutraj pa Jure ne more obuti gozdarjev. Naj gre morda bos na izlet?

»Mama, čevlji so premajhni!« stoka.

»Že spet? Saj sem ti komaj lani kupila nove!« vzdihne mama in gleda svojega fanta, kot da ne more razumeti, da je bil lani še Jurček, letos je pač Jure z velikimi nogami.

Tako kupita nove gozdarje.

»Oh, kako so lepi!« jih ogleduje Jure z vseh strani, »podplati ne zijajo tako kot pri Jasninih.«

Že res, da podplati pri Jasninih gozdarjih včasih zavezajo kot lačna usta. Toda Jure, ki ni več Jurček, ne ve, da je Jasna v njih prehodila že ničkoliko steza, prebrodila ničkoliko voda in se povzpela že na ničkoliko visokih gora. Zato zdaj Jasna nima žuljev, Jure jih pa ima, ker je čisto nove, lepe gozdarje obul za izlet na Golico. In tako pridno sedi, ko mu Jasna povezuje razbolele pete.

* * *

Gozd — z veje na vejo so napete strune pajčevin, na katere sončni žarki igrajo jutranji napev. Drobnji koraki se spotikajo ob zgrbančene korenine dreves.

Pašnik — steza je mehka zelena preproga, ki jo je stkala narava in vanjo nežno vpletla vzorec iz planinskih rož.

Greben — steza se strmo vzpne in se položi na robu, ki se na drugi strani spet lomi v globino. Včasih je greben tako širok, da gresta lahko z Mihcem vstric, včasih se steza zoži in ti vodnik Mišo drži ravnotežje. Kadar pa je na grebenu prostora samo za tvojo nogo, moraš sam po njem, vodnik Mišo pa te varuje z vrvice.

Stena — nenadoma se steza ustavi ob navpični skalni gmoti. Od tu naprej je ni več, ker vodijo čez steno drugačne poti. Skoraj navpične so, da ležeš po njih po vseh štirih. Jeklene vrvi in klini varujejo na prepadnih mestih. Tam, kjer tudi vrvi in klinov ni več, plezajo alpinisti.

Boštjan, Katja in Luka še ne hodijo po takih brezpotjih. Za njihove drobne korake so steze na Golico ravno pravšnje. Ampak tudi te poti in steze se niso same naredile, niso se same potegnile čez pašnik in greben. Nekdo je uhodil stezo (nekoč, davno tega, najbrž pastir, ko je iskal zalezlo drobnico ali lovec, ko je sledil gam-su). Še potem je nekdo posekal veje, ki so bile napoti, pobral odvečne kamne, zgladil rogovilaste korenine, kjer so se pregosto razpredle čez stezo. In danes spet nekdo skrbi, da so gorske poti vedno varne. Ta NEKDO ni neviden, čeprav ga malokdaj vidimo pri delu. Ni le eden, več jih je. Vsako leto spomladi, ko sonce po-

bere zadnje zaplate snega z gora, prehodijo in pregledajo poti. Tudi ime imajo. Pravimo jim markacisti.

* * *

— Markacija je okrogla, pa bela in rdeča, — je rekel Jani.

— In pot označuje, — je modrovala Petra. Boštjan pa je pristavil:

— Te kam vodi.

— Seveda pa moraš vedeti, kam si namenjen. Sicer se lahko zgodi, da greš po isti poti tja, od koder si prišel, — je dodala vodnica Lili. Katja pa je rekla:

— Markacija je, ko imaš krogec na klobuku. — Mama ji je namreč sešila prikupen zelen klobuček in nanj prišla lepo markacijo.

— Tako se res ne moreš izgubiti, ko jo imaš vedno pri sebi, — je bila resna Andreja, Mihec pa je rekel:

— Ko greš v hribe, je na vsaki skali markacija.

— No, prav vse skale niso belo-rdeče porisane, — je vskočila vodnica Marija, — markacija je pač navadno na križišču več poti in tudi tam, kjer bi v megli lahko zgrešil pravo pot in se izgubil.

— Mi pa se ne moremo izgubiti, ker imamo markacijo in še Lili in Marijo, — je rekel Matjaž odločno.

* * *

Glej jih no, odkod so se le vzele, korenine koreninaste? Še malo prej jih ni bilo nikjer videti, zdaj pa se je Gregov čevelj zataknil v rogovilasto korenino in — kaj, in? Padel je, Grega, padel, podolgem in počez, na nos in na kolena. In to se je zgodilo prav njemu, ki vselej tako dobro gleda pod noge, da ne spregleda klobučaste gobe, ki se mu nasmiha izpod praproti. Zdaj je pa na tleh, vsem na očeh. Še drevesa ob stezi se mu hudomušno hahljajo, da se tresejo tenke in debele veje, ko se držijo za trebue. On pa briše umazana kolena in nos in še drobno solzice v koticu očesa, ki jo vidi (a tega nikomur ne pove) le vodnica Lili.

* * *

Rožic ne bom trgala, da bi venček spletala... ne, mi res ne trgamo planinskih rož. Samo gledamo jih. V maju bele narcise, ko jih boža tanki vetrič, modri clusijev svišč, zaspanček, ki se ves droban preriva med travo, in avrikelj ali lepi jeglič, ki rumeni v skalnih razpokah.

Rože rastejo za vse nas. Najlepše so tam, kjer imajo svoje korenine, svoj dom. Če jih utrgaš in zapreš med štiri stene, ne morejo več šepetati z vetrom, se spogledovati s soncem, se umivati z jutranjo roso. Niso več tisto, kar so bile. In kar so — dehteč šopek v vazi narave.

* * *

Najmlajši družinski član naj bo mera za hitrost na gorski stezi

Steza se je postavila skoraj navpično, zdaj-zdaj nas bo krcnila v nos. Grizemo kolena, požiramo strmino in zelo globoko dihamo. Na vrhu klanca se steza prevali čez travnato koleno, strmina se poleže, pod čevlji zaškrtla droban pesek. V oči pljuskne val sonca. Pred nami je zrasla iz tal nova, še malce neurejena koča. Ni imela časa, da bi se za nas pražnje oblekla, sneg je predolgo ležal na pobočjih. Zato pa je v njej svetlo, domače.

Ljudje prihajajo in odhajajo, oskrbniki prinašajo vroč planinski čaj in nasmeš k mizi — od jutra do večera, iz dneva v dan, čez vse poletje. Zgodaj vstajajo, še preden najbolj zagnani planinec pogleda na uro, in skuhamo velik lonec čaja. Oskrbniki imajo radi gore in ljudi. Radi ti povedo o tem in onem: kateri veter prinaša slabo vreme, kateri oblak je nevihtni in kateri te bo samo opršil z dežjem. Poznajo tudi vse poti okrog koče in poti, ki vodijo na vrhove — le vprašati jih moraš.

* * *

Koče v planinah so zato, da ne tečeš na zadnji avtobus, kadar te noč lovi sredi poti. In tudi zato, da si odpočiješ od dolge hoje in pojéš malico, ki jo je skrbno pripravila mama, ter spiješ vroč čaj, ki ga doma sploh ne maraš, v koči pa je najboljši. Boljša je le še kokta.

V koči navadno brenči, kot bi stopil v panj. V tak panj, kjer so se čebele spremenile v besede. Ko je bila pot najbolj strma, so jih planinci spravili v nahrbtnike (da so lahko globoko dihali) in so zdaj, ko so razvezali nahrbtnike, dobile besede peruti in brezglavo letajo od enega do drugega. Ko se utrudijo, poležejo po klopeh in tedaj se oglasi pesem.
— Kadar je človek srečen, — pravi mama, — takrat ne potrebuje besed. Takrat molči ali si zapoje.

* * *

Vrh je, ko prideš do konca poti. Konec poti pa je, ko se ti nikamor več ne mudi. Ko lahko sedeš, odvežeš nahrbtnik in začneš jesti. Kruh v dolini nikoli tako slastno ne diši kot na vrhu.

Toda včasih še ni pravi vrh, ko pojéš prvi sendvič in popiješ prvi sadni sok. Kajti naše majhne noge se morajo kdaj pa kdaj ustaviti tudi sredi poti. Da si odpočijejo in naberejo novih moči.

Šele takrat, ko zavije steza mimo nepokošenih senožeti, da vodnica Marija komaj vidi vse kuštrave glave iz trave, ko se hiše v dolini zmanjšajo v hišice, ko se z roko skoraj dotakneš puhastega oblaka, šele takrat si zares na vrhu. Na tvojem vrhu tvoje gore, ki je lahko tudi samo planina ali hribček.

* * *

Meja je — zelena grmičasta ograja med našo in sosedovo hišo.

Meja je — če se gremo »zemljo krast«, pa s kredo zarišeš in si ogradiš svoj kos zemlje.

Meja je — ko si sosedu obrnejo hrbet in sezidajo visok, grd zid brez oken in vrat, pa se nikamor nič ne vidi.

Ampak na Golici ni zidov, ni grmičaste ograje, pa tudi žice ni. Tam, na grebenu, so le beli mejni kamni in sonce, ki sije na obe strani gore, na našo in avstrijsko, enako prijazno in toplo.

* * *

Beli in tenki se vozijo oblaki čez vrh Golice. Gledaš oblake, te neutrudne popotnike, gledaš gore v daljavi in reke v nižavi, gledaš čez mejo na drugo stran in se pogovarjaš s prijatelji. Že prej si vtisnil v planinsko izkaznico žig. Da bo mama vedela, kako visoko si bil — 1836 m.

Vrh — je lahko travnat in širok, kot je vrh Golice,

— je lahko skalnat in ošiljen, da trije ljudje komaj stojijo na njem, kot je vrh Kočne,

— ima lahko na temenu tudi železen stolp, kot je na Triglavu.

Vsak vrh vsake gore pa ima svoje zgodbe, ki so njegova zgodovina.

* * *

Če z vrha Golice iztegneš roko, daleč, daleč pred seboj, se lahko dotakneš — Triglava.

Če dolgo strmiš tja, kjer veriga gora podpira nebo, vidiš — Triglav.

Če so se tvoje poti v hribe podaljšale čez pašnike do prvih skalnatih vrhov in,

če si zrasel očetu do ramena in je tvoj korak tako trden kot njegov, boš tudi ti šel, morda že jutri — na Triglav.

* * *

Ko prideš na Triglav, si najbolj visoko. Višje leti samo ptica.

In avion.

Ko si najvišje, je dolina globoko pod teboj. Tako majhna je.

In temna, ker je sonce pri meni, na vrhu. Do vrha vodi veliko poti. Kako veš, katera je prava?

Vse so prave. Vse tiste, ki so označene.

Pa če niso označene?

Po takih plezajo alpinisti. Ko zrasteš, ko si velik in močan, potem si lahko tudi ti alpinist.

In če pride megla, pa ne vidiš markacije? Kako veš, kam?

Nekdo te prime za roko in skupaj najdeta pravo pot.

To ni nekdo, to sta Jasna ali Mišo ali Lili in Marija. Oni so vodniki in že vedo, kod in kam po pravi poti.

* * *

Tečem — za žogo, ker je okrogla in se kar naprej kotali po tleh.

Tečem — ko je ura sedem zvečer, pa sem še vedno na dvorišču, čeprav mi je mama zabičala, da moram biti ob tej uri že doma.

Tečem — ker bi rad ujel včerajšnji dan, ko je sijalo sonce, danes pa dežuje. V dežju ne smem na dvorišče. In potem gledava skozi okno, dolgčas in jaz, in se kiso drživa.

Teče — studenec s planine. Kar naenkrat zažubori izpod skale, da nastaviš dlan in se odžejaš s hladno vodo.

Jaz pa — nikoli ne tečem s planine. Na stezi so kamni in vegaste korenine, lahko bi se spotaknil in padel. Raje hodim počasi in si utrgam gozdno jagodo ali borovnico. Ko pa pridem na travnik, si zaigram poskočnico na modri zvončnici.

* * *

Kar naenkrat je bil med nami. Nihče ni videl, odkod se je pripeljal, iz katere špranje je pripihal, veter nagajivi.

Najprej je tenko zašumelo, kot bi Grega našobil ustnice za žvižg. Potem je vzvalovila trava, kot bi mama pogladila Jurč-

kove kuštrave lase, nato pa je začel veter prevračati kozolce okrog nas: vodniku Vinku je odvezal majico z nahrbtnika in jo zalučal čez mejo na drugo stran; Petru je snel klobuček z glave in ga, še sreča, vrgel Borutu v naročje; bral nas je v noge in roke, nam mašil ušesa in mešal besede, da Katja ni razumela, kaj bi ji rada povedala Mojca in je Franci hotel prevpiti veter — on pa je pometal z nami, kot da mu ni všeč, da se še obiramo na vrhu.

Pa bo le treba v dolino! Ne samo zaradi vetra, tudi zato, ker je na vrhu Golice pač konec neke poti. Višje ne moreš, samo navzdol greš še lahko. V dolino.

Na koncu doline, pravzaprav na koncu ceste, kjer se ustavi avtobus, je tvoj dom. Skozi okno že nestrpno pogledujejo mamica, očka in bratec ali sestrica, kdaj se boš prikazal na robu dvorišča. Počasi hodiš, noge so težke, utrujen si od dolge poti. Toda v nahrbtniku nosiš vonj gozdov in pašnikov in celo košček sonca si spravil v žep. Majhen je kot kocka sladkorja, da si z njo posladkaš puste in deževne dni.

Nekega dne pa, ko ti bo sonce igrivo pomežiknilo in bo nebo modro kot morje, boš šel spet na pot. Na nove planine in vrhove. Toliko jih je še, ki jih želiš spoznati!

Dojenčki v visokogorju

Sredi lanskega avgusta je francoski tisk na dolgo in na široko poročal o poskusu poljskega zakonskega para Andrzeja in Elisabeth Kowalczyk, da bi splezala na vrh Mont Blanca (4807 m) s svojim sinom Jean-Jacquesom, čeprav je bil star komaj dve leti. Poskus so preprečili v koči Tete Rouse (3167 m), potem ko je prišla »gendarmierie de haute montagne«, pobrala otroka in njegovo mamo, ju spravila v helikopter ter ju odpeljala v Chamonix.

Ta poteza mladih staršev je bila vsekakor nespametna, vendar ne čisto izvirna in torej ne čisto nova. Natančni gorski statistiki so zabeležili otroški višinski rekord, h kateremu sta pripomogla japonsko-francoska starša Takashi in Frederique Ozaki, ko sta 12. novembra 1985 splezala na Island Peak (6189 m) v Himalaji s svojim sinom Makotom na ramah, čeprav je bil star šele eno leto.

To pa je le eden od takih otroških rekordov. Poznega juljskega dne leta 1972 je Angležinja dr. Margaret Stansfield prišla v Hindu kusu na območje doline Munjan do višine 4725 metrov skupaj s svojo hčerko Esther, ki je bila takrat stara komaj pet mesecev. Ekspedicijska zdravnica je to komentirala tako, naj bi se otrok čimprej navadil na tako višino, kjer telo proizvaja bistveno več rdečih krvničk kot v dolinah, zato bo tudi pozneje bolje prekrvavljeno.

Seveda pa je treba vedeti, da je višina lahko karseda nevarna celo za neprilagojenega odraslega človeka, kaj šele za otroka ali celo za dojenčka. Takšni »poskusi« so po mnenju večine zdravnikov nespametni — prav tako kot nošnja prav majhnih otrok v naše visoke gore, kjer jim grozi vsakršne nevarnosti, od take poti pa nimajo nič.

DRŽAVNO PRVENSTVO V ŠPORTNEM PLEZANJU OSP '88

TEKMA Z REZULTATI IN ZMAGOVALCI

TOMO ČESEN

Športno plezanje nam — na srečo — dopušča vse tiste elemente, ki so pri drugih športih njihov sestavni del — publiko in prisotnost medijev. Tekmovanja so samo logična posledica te plezalske dejavnosti v kratkih in dobro zavarovanih stenah, kjer tveganja in nevarnosti praktično ni. Prva tekmovanja v Jugoslaviji, ki so jih pripravili v sosednji Hrvatski, so bila na žalost slabo izpeljan poskus, kako bi na ta način prodrli med širše ljudske množice. Nima namreč posebnega pomena prirejati tekme (ki poleg ogromno dela zahtevajo tudi precej denarja) samo za plezalce same oziroma za publiko, ki se tudi sama ukvarja s plezanjem.

Z organizacijo prvega tekmovanja v Sloveniji pa smo v Kranju pokazali, da je celotno zadevo mogoče izpeljati povsem drugače. Veliko časa je bilo porabljenega predvsem pri oblikovanju tekmovalnih pravil: tekmovalci morajo biti namreč pred začetkom tekmovanja točno seznanjeni s

pravili, ki morajo biti jasna, predvsem pa med tekmovanjem za vse enaka.

V Ospu sva s Srečom Rehbergerjem pripravila po tri smeri za obe konkurenci. Prijavilo se je presenetljivo veliko tekmovalcev (42 moških in 18 žensk), kar kaže na to, da plezalci (čeprav tega niso bili navajeni) niso proti neposrednim preizkušnjam.

Prva smer za fante je bila visoka dobrih 16 metrov in pol, ocenjena pa s VII+. Izmed 42 tekmovalcev je vrh smeri dosegla trinajsterica. Omeniti velja, da so vse smeri plezali NA POGLED, kar pomeni, da nobene od njih niso poznali od prej.

Dekleta so imela prvi dan pred seboj 20,88 metra visoko smer z oceno VI. Od 18 tekmovalk jih je enajst splezalo do vrha.

V sobotno polfinale se je uvrstila najboljša trideseterica pri moških in najboljša petnajsterica pri ženskah. Rezultat je bila dosežena višina, ki so jo sodniki na vrvi ob smeri izmerili do centimetra natančno. Polfinalna smer pri moških (16,86 m) je

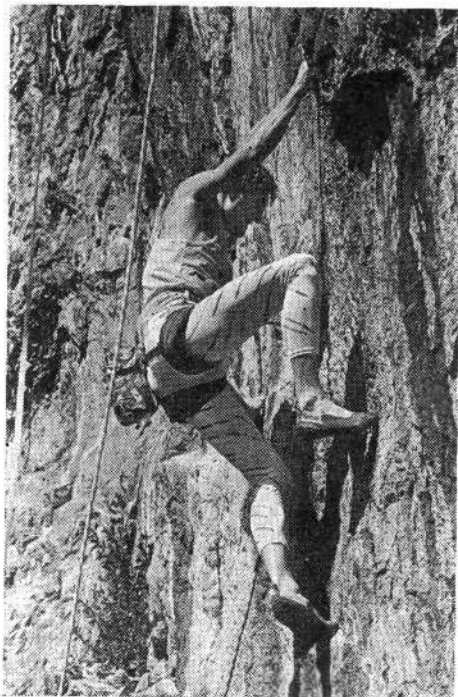
imela oceno VIII. Od vseh trideset tekmovalcev so konec smeri dosegli le trije. Ženske so imele nekoliko krajšo smer kot prvi dan (14,79 m), bila pa je za malenkost težja kot prva. Vrh je dosegla deseterica. Finalni obračun v nedeljo je bil le za deset najboljših pri fantih in za prav toliko deklet. Vrstni red po dveh dnevih smo oblikovali tako, da smo vsakemu sešteli dosežene višine iz obeh smeri. Finalne smeri so bile precej težje od kvalifikacijskih. S Srečom sva menila, da je bolje, da smer ne prepleza v celoti nihče, kot pa da imamo več plezalcev z istim rezultatom.

Moška finalna smer je bila visoka 16 metrov in pol, ocena pa IX —. Več kot polovico smeri sta preplezala samo dva in do odločitve med njima je prišlo na ključnem mestu kakšne tri metre pred koncem. Pri ženskah je bilo nekoliko drugače. Smer je bila visoka 16,62 m, ocena pa nekoliko več kot VII. Vse finalistke so prišle vsaj do polovice, zadnji previsni del pa je potem dokončno opravil selekcijo.

Za večino plezalcev je bila to njihova prva tekma in zaradi treme so nekateri naredili napake, ki jih sicer ne bi. Prestopi čez črto, ki je pomenila mejo smeri, so bili sicer redki, vendar so se nekateri težko sprijaznili z napako. Toda tekma je tekma, pravila pa so za vsakega enaka. Odmevi na tekmovanje v Ospu (tako tekmovalcev kot tudi gledalcev) so bili sko-

Sodniki na vrvi ob smeri so do centimetra natančno izmerili doseženo višino (zgoraj) — tudi pri zmagovalcu VIIIju Gučku (spodaj)

Foto: Srdjan Živulovič

raj brez izjeme zelo ugodni. Hvala, zelo lepo!

Naj k temu dodam še svoj komentar: nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še bolje. Upajmo, da bomo prihodnje leto ponovno sestavili tekmovanje, najmanj na ravni tega letošnjega. Vsem tistim samozadovoljnim teoretikom, ki imajo še vse polno idej, pa svetujem, da si čimprej izberejo eno izmed njih in jo kar najhitreje uresničijo. Če si jih bodo izmišljevali še naprej, jih ne bo poslušal nihče več.

REZULTATI

Moški: 1. Vili Guček (AO Trbovlje) 47,4; 2. Tadej Slabe (AO Ljubljana Matica) 47,0; 3. Metod Škarja (AO Mengeš) 40,2; 4. Marko Lukič (AO TAM Maribor) 39,5; 5. Rok Kovač (Akademski AO) 39,5; 6. Uroš Grilc (AO Črnuče) 37,7; 7. Sašo Prosenjak (AO TAM Maribor) 36,8; 8. Silvo Babič (AO TAM Maribor) 36,4; 9. Mirko Kranjc (AO Črnuče) 36,1; 10. Igor Jamnikar (AO Ljubljana Matica) 35,8.

Ženske: 1. Simona Škarja (AO Mengeš) 51,6; 2. Ines Božič (Obalni AO Koper) 51,5; 3. Jelka Tajnik (AO Ravne) 50,5; 4. Betka Galičič (AO Škofja Loka) 50,4; 5. Marija Štremfelj (AO Kranj) 49,5; 6. Marjeta Tomšič (AO Ljubljana Matica) 49,3; 7. Nuša Romih (AO Tržič) 49,3; 8. Metka Lukančič (AO Trbovlje) 49,0; 9. Mojca Oblak (AO Vrhnika) 48,5; 10. Maja Krajnik (AO Škofja Loka) 48,3.

Tekmovalna pravila (uskладena s pravili UIAA)

za tekmovanje v športnem plezanju Osp 88
(22.—24. april 1988)

1. Tekmovalci čakajo na nastop v izolacijski coni, od koder ne morejo (in tudi ne smejo) spremljati tekmovanja. Lahko so v spremstvu osebe, ki jo sami izberejo, vendar pa se mora ta oseba ravnati po istih pravilih v izolacijski coni kot vsi ostali tekmovalci.

2. Organizator pokliče tekmovalca v t. i. tranzitni prostor v trenutku, ko tekmovalec pred njim stoji pod smerjo. V tem prostoru se tekmovalec pripravi na svoj nastop (obuje, natakne plezalni pas itd.), ne sme pa spremljati tekmovanja. V nasprotnem primeru je diskvalificiran.

3. Po prihodu pod smer ima tekmovalec dve minuti časa za ogled smeri. Po preteku dveh minut se prične meriti čas, ki je na voljo za plezanje (npr. 10 minut, sicer pa odvisno od dolžine in težave smeri). Seveda ni nujno, da tekmovalec takoj prične, vendar se preostali čas izteka v njegovo škodo. Če tekmovalec

prične pred iztekom dveh minut, se začne meriti čas, ki je na voljo za plezanje (torej 10 minut) v trenutku, ko druga noga zapusti tla oziroma črto, ki označuje 0 (nič) metrov.

4. Smeri so označene in zavarovane s svetrovcji. Kompleti so že vpeti v kline, vrv pa je že vpeta v prvi svetrovec.

5. Varujoči je določen s strani organizatorja in varuje pravilno — torej z lokom (tako, da vrv ni vpeta) in ves čas spremlja vzpon.

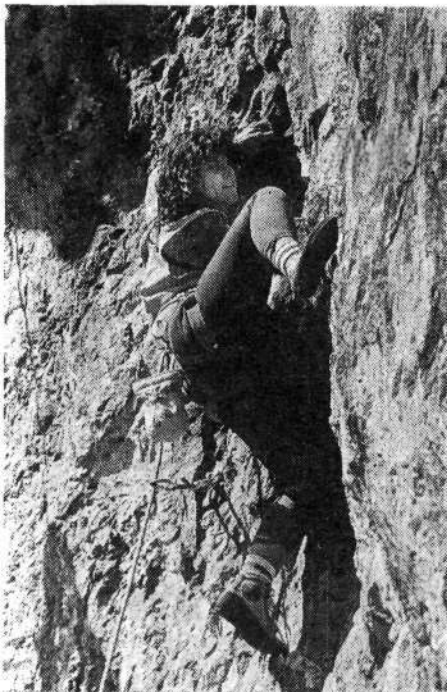
6. Tekmovalec pleza NA POGLED in v trenutku, ko vrv obremeni ali pade ali z roko-nogo oziroma z drugim delom telesa prestopi črto ali se prime za komplet ali se vrne na tla, nastop konča. Kot rezultat šteje najvišje dosežena točka, ki jo je dosegel pred tem.

7. Tekmovalec mora vpeti vse komplete, s tem da je prvi svetrovec že vpet. Če tekmovalec z najnižjim delom telesa prekorači višino svetrovca in vrv še ni vpel, je diskvalificiran!

8. Med nastopom lahko tekmovalec pleza tudi navzdol, vendar se ne sme vrniti na tla. Ponoven dotik tal oziroma prehod pod črto, ki označuje 0 (nič) metrov, pomeni padec.

9. Po preteku časa, ki je tekmovalcu na voljo za njegov nastop (torej 10 minut), sodnik zapiska in prekine vzpon — šteje najvišje doseženo mesto. Glede na potek

Ines Božičevi je za las ušla zmaga

plezanja žirija opozori tekmovalca, da se mu izteka čas, ki je namenjen za njegov nastop.

10. Zadnji svedrovec oziroma sidrišče z verigo, ki predstavlja cilj, je dobro označeno in zanj se je dovoljeno prijeti. Cilj je dosežen (in s tem smer preplezana v celoti), ko se tekmovalce dotakne verige (ni nujno torej, da verigo prime).

11. Če tekmovalce med plezanjem z roko ali nogo oziroma z drugim delom telesa prekorači črto, se vzpon prekine in šteje dosežena višina pred tem.

12. Ura se zaustavi v trenutku padca, obremenitve vrvi, če tekmovalce prekorači črto, če se prime za komplet ali če se vrne na tla. Čas sicer ne vpliva na rezultat, vendar se ura zaustavi, da žirija uradno potrdi, da je bil vzpon opravljen v okviru dovoljenega časa.

13. Sodnik(-i) na vrvi spremlja(-jo) vzpon molče in izmerijo najvišje doseženo točko, ki je lahko dosežena tudi s skokom. Višina se izmeri do centimetra natančno.

14. Varujoči **OBVEZNO** pregleda vozle, s katerim se je tekmovalce navezal. Trema in zmedenost bi lahko povzročila nesrečo.

15. Vsak tekmovalce lahko pleza z opremo po lastnem izboru (plezalniki, plezalni pas, vrečka z magnezijo), vendar mora (plezalni pas) ustrezati tehničnim zahtevam in normam UIAA. Dolžan pa je uporabiti plezalno vrv in majico s štartno številko, ki jo preskrbi organizator.

16. Na vsake toliko tekmovalcev (o pogostosti odloča žirija) smer očistita magnezije sodnika na vrvi.

17. Vsak tekmovalce tekmuje na svojo odgovornost.

18. Pritožbe žiriji so možne v pisni obliki v roku 30 minut po koncu tekmovanja oziroma tekmovalnega dne.

Vodja tekmovanja:
Tomo Cesen

SPONZORJI

Finančna pomoč: Komisija za alpinizem PZS; Slovenijašport, Ljubljana; TOP, Portorož; LB, Temeljna banka Gorenjske; ZTKO Kranj; Skupščina občine Kranj; Planinsko društvo Kranj; Alpetour, DO Turistična agencija Škofja Loka; Iskra Kibernetika; Sava, Kranj; IBI, Kranj; Zavarovalna skupnost Triglav, Kranj; Kokra, Kranj. *Materialna pomoč:* Aventura, Trst; Papi Sport, Opčine; Iskra Delta, Ljubljana; Avtotehna, TOZD Zastopstva Bosch; Pletenina, Ljubljana; Radenska, Radenci; Union, Ljubljana; Fructal, Ajdovščina; Gorenjski sejem, Kranj; MIP, Nova Gorica; Planika, Kranj; Iskra Elektro zveze-Stegne, Ljubljana; Lorbek, Izola; Globočnik, Tržič.

KONČALA SE JE ENA POT, ZAČENJA SE KAKŠNA DRUGA

NA NAJVIŠJEM VRHU AVSTRALIJE

VIKI GROŠELJ

Pot po najvišjih vrhovih celin me je končno pripeljala tudi v Avstralijo: najbolj oddaljena in najmanjša celina, najnižji in najlažje dostopen vrh. Pa morda prav zato tako lep in polno doživet.

Za mano so dnevi načrtovanj, zbiranja podatkov in čakanja na vizo. Za mano je petdeset ur letenja z letalom, več kot en dan v eno smer in prav toliko nazaj.

Še vedno sem prepoln vtisov, ki jih je vame nasula ta svojska dežela. Sydney s svojo bleščečo opero, ki z drznimi lokki okamenelih belih jader sega v enaindvajseto stoletje, s svojim blagim podnebjem, tako prijetnim, da dobiš občutek, da v tem mestu ni hudo biti brezdomec. Pa še trava v parkih je tako mehka!

In potem dežela sama s svojimi krvavi evkaliptusi, z ljubkimi koalami, z modrim morjem in visokimi valovi, po katerih drsijo surfarji, s črnimi labodi in prečudovitim kljunačem, brez katerega Darwin ne bi imel dokaza za razvoj vrst, s puščavo, s krokodili in bajnimi bogataši, z Ayers rocks, brez katerih ne bi vedeli, kje se je rodil Mesec, z rjavim ljudstvom in njegovim bumerangom, ki je silno slavje ob letošnji dvestoletnici razglasilo za svoj dan žalovanja, s širokimi cestami, kjer se vozi po levi, in s peščenimi plažami, kjer lahko tečeš v neskončnost in vpiješ življenju.

Čarobna in nenavadna: z ljudmi, ki živijo na njenih robovih, z gorami, po katerih je nemogoče plezati. Pa ne zato, ker bi bile pretežavne, ampak zato, ker so preveč položne.

SPREHOD NA DOBRIH 2000 METROV

Mount Kosciusko leži na jugovzhodu, nekje na polovici poti med Sydneyem in Melbourneom. S svojimi 2226 metri je najvišji vrh Snežnih gora in s tem tudi vse Avstralije.

Udoben avtobus te iz Sydneya v približno desetih urah pripelje skozi Canberro in Coomo do vasi Thredbo ki je s svojimi 1300 višinskimi metri najboljša izhodišče za vzpon na vrh. Naselje je tudi najbolj znano zimsko športno središče — nekakšna avstralska Kranjska gora. Dokaj obilne snežne padavine omogočajo izvrstno smuko od maja do septembra. Smučarske

Viki Grošel: Na tej točki se moja pot po najvišjih vrhovih celin končuje in začenja se kakšna druga

proge so izsekali skozi gozdove mogočnih evkaliptusov, ki obraščajo spodnji del planote.

Januarja, v času najhujšega poletja, o snegu ni bilo sledu. Sonce je divje žgalo. Opustila sva misel, da bi v tako hudi vročini hodila navzgor, in naredila načrt, da se bova z zadnjo žičnico odpeljala do roba planote in v iztekajočem se dnevu, ko vročina vsaj malo popusti, nadaljevala hojo proti vrhu, tam neke prenočila in se potem zgodaj zjutraj, ko še ne bo prevroče, spustila nazaj v dolino.

Skoraj do petih se hladiva v bazenu bližnjega hotela, potem pa vzameva nahrbtnika in se s sedežnico odpeljeva navzgor. Samo v treh dneh sem se v Avstraliji vozil z letalom, taksijem, ladjo, avtobusom, s podzemno železnico, s premičnimi stopnicami, z dvigalom in žičnico. Spet nekaj za zadovoljitev mojih otroških sanjarij! Peš hoja zadnje metre do vrha se mi bo prav prilagla.

Dvajset minut traja vožnja do višine 1900 metrov. Planota, ki se na tej višini začne, je posejana s skalami nenavadnih oblik in zelenimi tratami, polnimi cvetja. Od tu do vrha je dve uri prijetne hoje in tri sto višinskih metrov se morava dvigniti.

Ko prestopiva majhen potok, stopiva na kovinsko mrežo, ki jo uporabljajo za hojo proti vrhu. Široka je do dva metra in pritrjena na 20 do 30 centimetrov visoke železne opore. Trava in druge rastline pod njo nemoteno rastejo in nihče ne gazi po njih. Avstralci zelo skrbijo za svojo pokrajino. Včasih pa jih ta skrb vseeno pripelje do skrajnosti.

Okolica me zelo pritegne. Skale so poraščene z zelenimi krpami lišajev, ki sredi trat, polnih belega cvetja, delujejo nekam nezemeljsko, kot da niso od tod. Preko vsega pa železna pot k najvišjemu vrhu pete celine. Občutki, ki me preplavljajo, so povsem podobni tistim z drugih naj-

višjih vrhov kontinentov. Čeprav je tu vse le prijeten sprehod, nič ne zmanjšuje njegove pomembnosti.

NAJVIŠJA NA NAJMANJŠI CELINI

Po uri hoje se vrh že prikaže. Zaobljena zelena kupola, za spoznanje višja od okoliških. Še pred mrakom jo bova zlahka dosegla.

Spust v dolino, pa spet navzgor. Železna pot mehko teče prek valovitega pobočja. Prav zanima pa me, kako bi se počutil na njej, če bi prihrumela nevihta in bi začelo tu zgoraj treskati.

Pol ure pred vrhom se takšna pot neha; od tod naprej jo še gradijo. Čeprav me je zaradi zanimivosti in domiselnosti kar nekako pritegnila, sem vendarle vesel, da je zadnje metre ne bo. Preden prideva v zadnje sedelce pred vrhom, zagledava na levi Coopatambo, najvišje avstralsko ledeniško jezerce. Tako ljubko je, da skleneva na povratku prenočiti ob njem.

Sonce izgublja moč. Na sedlu sva. Z druge strani je včasih do sem vodila cesta, ki pa so jo v skrbi za neokrnjeno naravo opustili. Po lesenih, zaprodjenih stopničkih se vzpenjava naravnost navzgor. Vznemirjenje raste. Še zadnji metri — in na najvišjem vrhu najmanjše celine na svetu sva. Spet se mi je uresničil eden od velikih ciljev. Daleč segajo pogled in misli. Tu, na tej točki, se moja pot po najvišjih vrhovih celin končuje in začenja se kakšna druga.

Šele tu, na tem vrhu, dobiš občutek, kako prostrane so avstralske Snežne gore. Ogledujem si to očarljivo naravo s pridržanim dihom, vedno znova presenečen in začuden nad osupljivo lepoto našega planeta.

Mogoče bi vsaj za spoznanje drugače živeli na njem, če ne bi bila za večino ljudi ta skrivnostno čudna lepota Zemlje nekaj samo po sebi umevnega, nekaj, kar je tu samo zato, da zadovolji njihova materialna stremljenja in rekreacijske potrebe. Kot da bi bile čarobne obale morja

Ko prestopiva majhen potok, stopiva na kovinsko mrežo, po kateri je treba hoditi skoraj do vrha

in njegove globine zato, da plavamo in se sončimo, gore pa zato, da plezamo in smučamo po njih!

KAJ JE ZA ZADNJIM GREBENOM?

Tik pod vrhom je spominska plošča Paulu Edmondu Strzeleckemu, ki je 15. februarja 1840 prvi stopil na vrh gore. Sem gor se je kot kartograf povzpел iz doline reke Murray. Vrh ga je spominjal na krakovsko grobnico poljskemu junaku Tadeuszu Kosciusku in zato ga je poimenoval po njem.

Ura je osem in svetloba je najlepša. Somrak. Obrisi skal na okoliških gorah so ostro zarisani na večernem nebu. Fotografiram kot obseden. Moje sanje spet postajajo resnica. Nekje daleč na severozahodu je Evropa. Doma je ura šele deset dopoldne.

Ko naju začne veter rahlo mraziti, se posloviva od vršne piramide. Mračni se že, ko na sedelcu malo proč od poti postavi šotor. V zraku se nenadoma pojavi ogromno večšč, ki jih veter v velikih valovih nosi čez greben proti zadnjim ostanom rdeče svetlobe na zahodu. Hitro se vseliva in utoneva v miren in sproščen spanec.

Še en dan se je končal. Neponovljiv kot vsi drugi v življenju. Vendar je bil ta ves mehak, blag in svetel od zelenih grebenov avstralskega višavja, ki se dvigajo drug za drugim prav tja do obzorja.

Kaj je za zadnjim?

Jutri grem in pogledam.

LEDENIK ODKRIVA RADIOAKTIVNOST

Takoj po nesreči v jedrski elektrarni Černobil so znanstveniki univerze v Innsbrucku pričeli s skrbnimi, načrtnimi raziskavami ugotavljati stopnjo okuženosti posameznih okolij. Med drugim so si ogledovali tudi razmere na štirih ledenikih v Oetzalskih, Stubajskih in Zillertalskih Alpah med 1800 in 2700 metri nadmorske višine. Ogledali so si tako kopno v dolinah kakor tudi neposredno okolico ledenikov in firn* na ledenikih.

Analize in meritve so pokazale, da nevarnost za zdravje v visokogorju ni presegala tiste, ki je prežala na ljudi in živali v dolinah.

Opazovanja so opravili že takoj, leta 1986, in z rezultati javno seznanjali tudi planince. Ti so opozorila lahko prebrali na oglasnih deskah v kočah. Seveda pa so raziskave pokazale tudi različne možnosti okuženja iz zraka in vode. Snežnica in nasploh voda, prihajajoča z ledenikov, je bila zdravju neprimerno bolj nevarna, okužena je še danes, čeprav je jakost sevanja zelo padla in še zdaleč ne presega avstrijskih predpisov. Slednji dopuščajo kot najvišjo zgornjo mejo 244 Bq za liter vode, medtem ko je stvarna vrednost 1,4 Bq, kar je preprosto zanemarljivo.

No, meritve so pokazale, da so nas Amerikanci in Sovjeti ter kasneje Angleži krepko zastrupljali že mnogo prej, le da tega nismo vedeli niti nismo imeli objektivnih podatkov. Firn in led pa sta nepodkupljiva pričevalca dogajanj, zato vemo, da Černobil, okrog katerega smo (upravičeno) gnali toliko hrupa, ni bil hujši od posledic eksplozij atomskih bomb pred desetletji, saj so tudi izvidi iz plasti, ki sodijo k letu 1963, povsem podobni. Poskusi so okužili ves planet, nekje bolj, drugod manj. Po letu 1963 je okuževanje popustilo, znova ga ledeniški firn kaže v povečanem obsegu v začetku sedemdesetih let, ko so z atomskimi poskusi pričeli Francozi in Kitajci. Očitno je presneto prav, da sedaj poskuse opravljajo pod zemljo; prav gotovo pa tudi to ni preveč dobro, ker se bodo posledice še pokazale. Analizo stanja so raziskovalci, med njimi tudi z Medicinsko-fizikalnega inštituta univerze v Innsbrucku, opravili s pomočjo vzorcev, ki so jih vzeli z vrtnami na le-

* Pri nas spomladanskemu, debelozrnatemu snegu neustrezno pravimo firn namesto sreenc. Razlika je v starosti in zrnatosti, saj sreenc poleti skopni, medtem ko se firn — pri nas mu po domače pravimo zeleni sneg — v visokogorju ohranja iz leta v leto in se približno v sedmih letih spremeni v ledeniški led.

deniškem firnu. Leta 1986 jih je bilo 55, lani pa 215. Pokazalo se je, da radioaktivno sevanje naglo ugaša oziroma da se s privrhnih plasti seli v notranjost in okužuje tudi trdne snovi in umazanijo, ki jo s seboj nosi ledenik.

V zaključku svojega prispevka Radioaktivne Ablagerungen im Gletscherfirn (v OEAV-Mitteilungen 2/88, str. 12. 13) pravita avtorja dr. H. Eisner in univ. prof. dr. W. Ambach približno naslednje: Zaradi nesreče v jedrski elektrarni Černobil 30. 4. 1986 so jedrski odpadki približno enako močno okužili ledeniški firn, kot so ga popreje prizadeli poskusi z jedrskimi bombami. Pokazalo se je, kako pomembno je, če imajo ljudje na voljo merilne priprave, da ob polomijah v jedrskih elektrarnah in siceršnjih nezaželenih sevanjih lahko nemudoma ukrepajo. K raziskavam je bistveno pripomogla Avstrijska akademija znanosti.

Pruredil P. Šegula

GORE IN GORNIŠTVO NA ANTARKTIKI

DELA JE ZA DESETLETJA

Nad ledenim oklepom povprečne debeline 3000 metrov, ki pokriva antarktični kontinent (98%), se vzpenjajo številna pogorja z nešteti neznanimi in še neosvojenimi gorami. Večina teh špiikov je fotografiranih od zgoraj, iz letala, spodaj pa še ni bilo nikogar, da bi pogledal navzgor in izmeril pravo višino.

Že to dejstvo je dovolj dražljivo, mamljivo in vabljivo: za pustolovce, za vse tiste, ki hočejo in znajo tvegati. Iskalci divjega in prvobitnega sveta bodo na Antarktiki našli in okusili najbolj ekstremne bivanjske razmere: absolutno samoto, temperaturo, ki se redkokdaj dvigne nad -20°C in mrzle zračne tokove, ki vejejo od južnega tečaja na vse strani in se večkrat spremenijo v viharje z močjo 300 kilometrov na uro.

Mogočne gorske verige se vlečejo vzdolž antarktičnih obal; začenjajo se na Palmerjevem polotoku, to je na tistem delu celine, ki je najbližji Ognjeni zemlji na koncu Južne Amerike. Največja gorska skupina je Transantarktično pogorje, veličastna veriga neraziskanih širitisočakov, ki se v 3200 kilometrov dolgem loku prečno zajeđa v celino. Najvišje antarktične gore leže v pogorju Ellsworth.

Poglejmo najbolj markantne vrhove: Mt. Vinson (4895 m), najvišji vrh Antarktike; odprave zadnjih dveh let so mu z natančnejšim merjenjem znižale prejšnjo višino

5139 m; Mt. Tyree (4845 m), Mt. Shinn (4801 m), Mt. Gardener (4886 m), Mt. Naomi Uemura (4650 m), Mt. Epperly (4602 m). To najvišjo verigo je iz letala opazil pilot Lincoln M. Ellsworth leta 1935, toda posamezne vrhove so identificirali šele leta 1957 v okviru znanstvenega raziskovanja Antarktike, ki je bilo vključeno v program mednarodnega geofizikalnega leta.

Zgodovina gornišтва na Antarktiki se je začela leta 1908, ko so se člani Shackletonove odprave povzpeli marca meseca na 3795 metrov visoko goro in aktivni vulkan Mt. Erebus. Zaradi ozeblin so morali enemu udeležencu tega prvenstvenega vzpona kar na Antarktiki amputirati del prstov na nogi. Vzpon na Erebus so leta 1911 ponovili nekateri udeleženci nesrečne Scottove ekspedicije na Južni tečaj. Na vrh so prišli v času, ko je Scott še prodiral proti tečaju.

Zatem je gornišтво na Antarktiki zamrlo. Šele po drugi svetovni vojni so obalne gorske verige raziskovali Argentinci, Cilenci in Novozelandčani. (Med to pionirsko skupino alpinistov je bil tudi naš argentinski rojak Dinko Bertonec; op. J. B.)

Decembra 1966 je ameriška mornarica prepeljala deset najboljših ameriških alpinistov do vznožja pogorja Ellsworth. Njihova naloga je bila raziskati možnosti vzpona na najvišjo goro. Delali so pod srečno zvezdo, pravimo alpinisti. Kot prvi ljudje so se povzpeli na najvišji vrh šeste celine in še na štiri najvišje sosednje gore skupine Ellsworth.

V naslednjih letih je pri znanstvenih odpravah sodelovalo nekaj svetovno znanih alpinistov, med njimi Ed Hillary in Walter Bonatti. Sposobnost vriniti se v kakšno znanstveno odpravo je bila in je še za alpiniste edina možnost za plezanje po antarktičnih gorah. Zasebni poskusi in skrite sanje o neznanih vrhovih so propadli pri največji težavi, kako sploh priti na Antarktiko. Države antarktičnega kluba, ki so si razkosale Antarktiko po vplivnih območjih, so imele predvsem strateške cilje (iskanje in izkoriščanje podzemljanskega bogastva). Alpinisti so takim znanstveno obarvanim akcijam le v napoto. Vse države antarktičnega kluba se na vso moč branijo gornikov in zasebnega turizma tudi zato, ker so pogoste reševalne akcije izredno tvegane in zelo drage.

Leta 1983 sta ameriška milijonarja Dick Bass in Franc Wells organizirala prvo privatno gorniško odpravo na Antarktiko. Najeli so predelano letalo DC-3, pilotiral pa je danes najuspešnejši in najbolj iskani pilot Giles Kershaw. Prepeljal jih je do vznožja pogorja Ellsworth, člani odprave pa so se kot tretji povzpeli na najvišjo goro Mt. Vinson (drugi pristop je uspel dvema znanstvenikoma leta 1979).

Ta odprava je opogumila naslednja zasebna potovanja k antarktičnim goram. Vse take pustolovščine imajo nekaj standardnih izhodišč: edini zasebni prevoznik je (zaenkrat) Giles Kershaw s svojim DC-3, cena prevoza je vrtoglavo visoka, izhodišče je na letališču Punta Arenas na najjužnejšem koncu Čila, vmesno oskrbo z gorivom pa ima organizirano v eni izmed čilenskih baz na Palmerjevem polotoku.

Raziskovanje gora Antarktike in vzponi na tamkajšnje najvišje vrhove bodo še dolga desetletja poseben izziv in atrakcija.

(Po podatkih iz švicarske revije *Die Alpen* priredil Janez Bizjak)

V CENTRALNIH ALPAH JE TREBA BITI
VEDNO NADVSE PREVIDEN

POLETNI PLAZOVI

PAVLE ŠEGULA

Naslov tega prispevka bi pravzaprav morali nekoliko posplošiti; gre pač za to, da moramo računati s plazovi — bodisi snežnimi, bodisi ledenimi — v vseh tistih gorstvih, ki jih tudi poleti pokriva sneg. To pomeni, da bi morali o tem razmišljati vsi naši gorniki in alpinisti, ki zahajajo v ledeniške gore kjerkoli po svetu, še posebej pa organizatorji vodenih izletov. Slednji imajo namreč opravka z gorniki, ki so o teh problemih manj poučeni, za nameček pa se podajajo na vrhove v večjih skupinah, kar bi ob spletu neugodnih okoliščin moglo privedi do velikih, množičnih nesreč.

Mont Blanc du Tacul je vabljev, hitro dosegljiv štiritisočak nad Chamonixom. Zahtevnih tur na njegovih stenah, v ozebniških in razih se lotevajo najboljši alpinisti, medtem ko so severna pobočja pravo sprehajališče zahtevnejših gornikov, ki si s pomočjo žičnice na Aiguille du Midi močno skrajšajo čas dostopa do Col du Midi, odkoder ni več posebno daleč do vrha. Poznan je tudi tistim alpinistom, ki si za ta pristop na Mont Blanc izberejo nekoliko zahtevnejšo smer prek Mont Maudit.

Leta 1977 smo se na Mont Blanc du Tacul povzpeli delegati in člani 23. zasedanja IKAR in si s tem popestrili sicer mukotrpno sejanje v učilnicah in dvoranah ENSE. Profesor te slovite šole za gorske vodnike, Jean Coudray, je v 4. številki revije *La Montagne*, letnik 1987, opisal velikanski plaz na severnem pobočju Tacula, ki je le zavoljo nenavadnega, srečnega naključja ostal brez posledic za človeška življenja.

J. C. pripoveduje: »V soboto, 29. avgusta 1987 ob 8. uri, se je skoraj celotno severno pobočje Mt. B. du Tacula otreslo debele snežne odeje. V nekaj trenutkih so velike snežne gmote zgrmele vse do Col du Midi, kjer so bili že prvi turisti, namenjeni na vrh. Splazitev je dvignila v zrak pravi oblak snega, debelina plazovine v območju odlaganja je merila več metrov. Tistim alpinistom, ki so bili priče dogodka, je že kmalu sledilo več deset drugih; kaj kmalu je postalo jasno, da bi ta izjemno velik plaz lahko postal velika katastrofa, zanesljivo ena od največjih te vrste v zgodovini nesreč v gorah. Nesojene žrtve se imajo za življenje zahvaliti ničemer drugemu kot enourni, izjemni zamudi odhoda prve kabine žičnice Chamonix—Aiguille du Midi. Če bi ne bilo zamude, bi se po strminah, ki jih je pometel plaz, vila dolga vrsta hribovcev in vprašanje je, koliko bi jih ušlo pogubi. Še tako je nekaj teh, prič velikanske splazitve, moral odpeljati v dolino helikopter; doživetemu psihično niso bili kos.«

Avtor poročila o dogodku se seveda sprašuje, če je bilo plaz mogoče predvideti; na vprašanje daje pritrdilen odgovor. Kakšne so bile razmere v snežni odeji 29. avgusta zjutraj?

Od nedelje, 23. 8., pa vse do petka, 27. 8., je na gori padla večja količina snega. Silovit veter je še dodatno pripomogel k prerazporejanju snega na višinah nad 3000 metri. Podlaga je bila neugodna: v lepem vremenu zasrnenjen in otrdel sneg. Severne vesine Mt. B. du Tacula je potemtakem pokrivala neznansko prostrana in debela kloza na nestabilni podlagi, ponekod debela dva metra in več.

Če bi lepo vreme imelo vsaj še en dan časa, bi preobrazba snežne odeje (zrnjenje) verjetno pripomoglo k njeni ustalitvi in bi plaz ne bilo. Stvarno pa se temperatura 29. 8. zjutraj ni zadosti povečala, stanje snežne odeje se ni spremenilo in po vsej verjetnosti je tedaj padec seraka odigral vlogo prožilca, ki je snežne gmote na vesini dokončno potisnil navzdol.

Ko se je zrušil v globino serak na levem robu pobočja, je to povzročilo mehanski pretres tal in začetno napoko*, ki se je bliskovito širila znotraj snežne odeje in iskala šibko točko. Čez pobočje se je potegnila cikcakasta odsekana, vsiljena* napoka povsod tam, kjer natezana trdnost snežne odeje ni bila kos obremenitvi. Domnevo, da je bilo tako, potrjujejo v plazovini najdeni bloki ledu, ki se pogosto trgajo, ko ledeniški led visečega ledenika počasi drsi navzdol.

In povzetek?

* Podrobnosti o mehanizmu trganja plazov sprejetega snega so v priručniku »Sneg, led, plazovi«.

Če govorimo o snegu kot vzroku nevarnosti plazov, razmere v visokogorju pač niso poleti bistveno drugačne kot pozimi. To povečini radi pozabljamo, morali pa bi se možnosti plazov stalno zavedati in ustrezno ukrepati.

Po drugi strani imajo posamezne gore in pobočja v določenih legah še posebno pogosto take razmere, da se na njih pro-

žijo plazovi. K tem nedvomno sodi Mt. Blanc s svojimi sosedi, ki so iz znanih razlogov cilj velikega števila gornikov in alpinistov. Za nameček je vsepovsod polno sledi navez, ki jim mnogi slepo zaupajo in sploh ne gledajo, kam jih vodijo, kaj šele, da bi pomislili na plazove, serake, padajoče kamenje in razmišljali, kako se izogniti nesreči.

KAKO JE AMERIČANKA DOŽIVLJALA JAPONSKE ALPE

GORE V DEŽELI VZHAJAJOČEGA SONCA

Številni popotniki imajo Japonsko in večmilijonska velenost za sinonima, vendar vedno več Američanov odkriva Japonsko gorskih divjin, ki je dostopna pustolovskemu obiskovalcu. Večina vodnikov podarja predvsem obiske svetišč, templjev in restavracij s sušijem, tako da je človek kar presenečen, ko izve, da je mogoče lesti na japonske Alpe. Te gore so imeli Japonci sami stoletja za sveto območje duhov, kjer so smeli hoditi edinole budistični duhovniki in romarji v belih oblačilih. Vse to je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja spremenil britanski misijonar, častiti Walter Weston. Kadar ni pridigal, je rad hodil v gore, najprej v švicarske Alpe, potem pa v japonske.

Štiri leta je raziskoval gorovje Hida v osrednjem delu Honšuju na območju Čubuja, ki je postalo prvo japonsko območje za hribolazenje in plezanje. Westonu so se gore, ki jih je imenoval Japonske Alpe, zdele kot bogate slike. Čeprav so za tretjino nižje od evropskih Alp, raste na njih več raznovrstnih listnatih rastlin in dreves in je na njih več ugaslih vulkanskih ognjenikov. V dnevniku, ki ga je kasneje objavil v Londonu, piše o »veličastju in divjini pokrajine, ki jo redko spravljajo v zvezo s tipično japonsko krajino«.

TRITISOČMETRSKE GORE

Sad Westonovega dela je bilo novo ljudsko razvedrilo. Do leta 1905 se je nabralo dovolj navdušencev, da so ustanovili japonski planinski klub. Potem ko je Maki Juho leta 1921 preplezal švicarski Eiger, je začelo hoditi v domače gore več Japoncev. Hribolazništvo se je zares razmahnilo po drugi svetovni vojni in danes nič ne kaže, da zanimanje zanj pojenjuje. Od začetka plezalne sezone, ki traja od 1. julija do 1. septembra, se na najbolj priljubljenem izhodišču za izlete, v gorskem mestu Kamikočiju, skoraj 300 kilometrov zahodno od Tokia, zbirajo trume Japoncev. Kamikoči je na nadmorski višini 1500 metrov središče narodnega parka

Čubu-Sangaku, ki zavzema 1696 kvadratnih kilometrov gorovja Hida z vrhovi, ki segajo nad 3000 metrov visoko. Med njimi izstopata Jarigatake (3181 metrov) in Hotakadake (3391 metrov), ki je tretji najvišji vrh na Japonskem.

Ko se planinci napotijo iz Kamikočija v park, se izza nahrbtnika tu in tam pokaže kakšen zahodnjaški obraz. Več ameriških potovalnih agencij organizira potovanja, ki poleg konvencionalnega potepanja po ulicah Tokia in Kjota nudijo še teden dni v Alpah. Ti izleti so namenjeni bolj ogledovanju na prostem kot težaškemu plezanju v gore, čeprav so naporejši od povprečnih izletov peš.

Na dan prehodi ti hribovci okoli šest do enajst kilometrov. V brošurah piše, da jih zmore vsakdo, ki ima povprečno telesno kondicijo in do 70 let. Poleg tega morajo biti udeleženci takšnega izleta v gore pripravljeni nositi srednje velik nahrbtnik (težak do deset kilogramov) na

višino do 2300 metrov in hoditi po tri do šest ur na dan (čeprav so vmes odmori in si lahko nekatere izlete popotniki izbirajo sami). Izletniki se nastanijo po planinskih kočah. Kuhinja je povsod japonska, kamorkoli greste.

Ko pride človek iz mesta v divjino in se od tam spet vrača, opazi živo nasprotje v hrani in stanovanju. Sprva se vest, da bo trikrat na dan na jedilniku japonska hrana, zdi imenitna. A potem, ko imaš tri dni zapored za zajtrk juho miso, riž in čaj, se kaj rad pridružiš skrivnim misijonom po hamburgerje k McDonaldu v Tokiu, Osaki in Kjotu in po pomarančni sok in toast v kavarni Greenwich Village v Takajami. V mestih obsegajo kosila poleg okusnih posebnosti, kakršne so tempura, suši in rezanci, še sladoled. V gorah pa mora biti človek pripravljen, da bo dobil za kosilo pest lešnikov in malo sira, za večerjo pa osnovnejše jedi, na primer juho, ribe, riž in čaj. Po ameriških merilih so obroki vse prej kot obilni, čeprav organizatorji trdijo, da ni pritožb.

BANKET OB GORSKEM JEZERU

Moj cilj je bil, da bi se oddaljila od običajnih turističnih poti in si ogledala del Japonske, kjer bi bilo samostojno potovanje težje in bi vzelo več časa. Moje edine planinske izkušnje so bili enodnevni izleti in nekaj daljših na Mount Washington, na jugozahod in v Britansko Kolumbijo. Posvetovala sem se z japonskimi prijatelji o vremenu, potem pa konec septembra, ki velja za idealnega za občudovanje narave, krenila na pot. Prijavila sem se pri Journneys East iz San Francisca. Poštni nabiralnik je bil kmalu poln razlag in seznamov opreme, tudi namigov, kaj storiti, da ne zaostajamo. Uredili smo vse potrebno za obisk posebnih krajev, na primer vrtov Moss in Kacurove vile v Kjotu.

V zahodnjaškem tokijskem hotelu se je zbrala raznolika skupina ljudi, večinoma srednjih let. Med njimi sta bila dva zakonska para, eden ali dva pravnik, britanski arhitekt in njegova žena iz Bostona, upokojeni par iz New Jersey, floridski socialni delavec, pisec reklamnih tekstov iz Madisonove avenije in newyorški novinar. Nekateri od njih še nikoli niso bili na Japonskem, večina od njih pa je že hodila v gore. Naš voditelj, genialni vodnik po divjini iz Združenega kraljestva, je povabil z nami angleško govorečega budističnega duhovnika iz Tokia in mladega geologa iz Osake.

Zgodaj drugo jutro smo se nagnetli v minibus, ki smo ga najeli posebej za ta podvig. Namenjeni smo bili na vroči izlet na Fudži, legendarno japonsko goro, ki pa za hribolazenje ni kaj prida. Tri ure kas-

neje sta s fudžijske pete postaje, do koder pelje cesta, krenili dve skupini. Štirje so se odločili za navpični vzpon skozi vulkanski prah. Tista skupina, ki sem se ji pridružila jaz, je krenila po stezi, ki obkroža vrh približno na 2500 metrih. Dan je bil jasen, sončen in brez vetra, ko smo kakšne tri ure zlagoma hodili skozi gozdove zelenega in zlatega listja in prečkali žilindrasta pobočja.

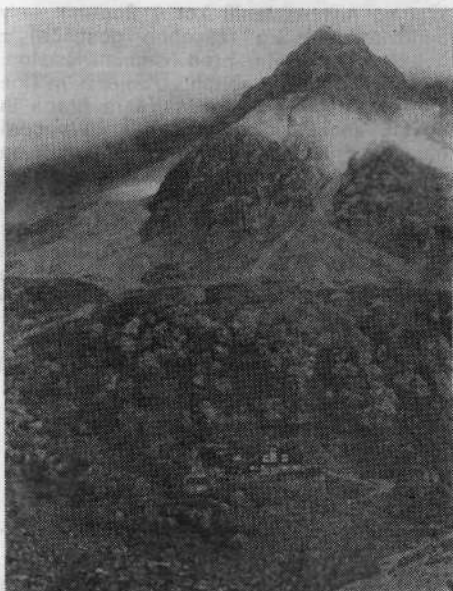
To noč smo prebili v udobnem riokanu ob bregu Kavagučija, enega od petih fudžijskih jezer, kjer smo se seznanili z nekaterimi japonskimi navadami. Najprej z ofurom, japonsko kopeljo, ki ji je sledil tradicionalni banket, na katerem so nam stregle ženske v kimonih. Mi smo bili v enakih jukatah (bombažnih oblekah) in lesenih coklah, primernih za štokljanje okoli jezera po večerji. Po takem pohajkovanju nas je večina kar popadala na futon, položen na žimnico iz tatamija. Bil je idealen začetek.

JAPONSKA SKUPNA LEŽIŠČA

Drugo jutro našega potovanja v Alpe je hudo deževalo. Minibus, dva vlaka in karavana taksijev nas je skozi gorske predore in po ozkih cestah popoldne pripeljalo do Kamikočija. V koči smo pustili odvečno prtljago, potem pa se napolili na dobrih šest kilometrov dolgo potovanje peš; nahrbtnike smo pokrili s plastičnimi vrečami za smeti, ki so jih naši vodniki vzeli s seboj, da bi se zavarovali pred dežjem. Položna steza se je vila ob poraščenih bregovih reke Azusa proti mirnim ribnikom, visečemu mostu in Westonovemu bronastemu spomeniku. Ko smo opazili rdečo opečnato streho mirnega hotela, podružnice gorskega tokijskega hotela Imperial, smo si zaželeli, da bi bilo tudi naše gorsko zavetje kaj podobnega.

Pa ni bilo. Na koncu travnika s šotori tabornikov je stala velika lesena stavba. Ta kočja Tokusava je nudila le najosnovnejše: skupne umivalnike z mrzlo vodo ter špartansko jedilnico z dolgimi mizami in klopmi. Ob pol desetih je luč ugasnila, ker so izključili generator. Kot tujce so nas nastanili v sobah tatami za dva, a stene iz papirja šoji so prepuščale tako glasove kot mrzel zrak. Namočili smo se v vroči vodi in navdušeno klepetali o gorah, na katere se bomo še povzpeli. Pri kopanju v japonskem slogu se je kmalu spletlo tovarištvo; ženske so delile en kopalni prostor, moški drugega, vmes pa je bila stena.

Ob sedmih zjutraj so se za zajtrk skupaj z umešanimi jajci, rižem, sojino omako in tenkim slojem morskega rastlinja pokazale mavrice. Naučili smo se, kako se s paličicami naredi suši, in srkali zeleni čaj (za kavo je bilo treba dodati pet do-

Griči in gore Japonske: kot povsod ustvarjeni le za gornike

larjev). Izletniki so se nato razdelili v dve skupini. Odločujoča manjšina se je odpravila zavzet pečino z imenom Čo. Večja, bolj konzervativna skupina z menoj vred pa se je odločila za osem kilometrov dolgo pot, ki se je vila po strmem, zelo gozdnatem pobočju, ki je kar žarelo od zelenja; srečali smo komaj kakšnega popotnika. Kosilo smo pojedli na mizi za piknik pred družinsko kočjo na vrhu, strmeč v »prečudoviti mir gostih gozdov«, kot je dejal Weston. Japonska bukev (kuna), hrast (nara) in iglavci so blesteči od barv gledali čez gorske globeli.

PLEZANJE TURISTIČNE SKUPINE

Tisto noč smo si spet pripravili prtljago, kajti naslednje jutro smo se nameravali povzpeti do naslednje kočje, Karasave, na višini 2287 metrov. Tam smo nameravali dvakrat prespati. Molili smo, da bi sijalo sonce, posebno še naši veterani, ki so imeli za seboj težek dan. Eden od njih, ki je zaostal, se je v temi vrnil z budiističnim menihom, ki ga je vodil nazaj. Vzpon je bil napornejši, kot je bil računal.

Ko smo se ob osmih zjutraj odpravili na pot, je bilo delno oblačno. Dve ženski sta rajši ostali v spodnji kočji, da bi se laagodno sprehodili in brali. Ostali smo odšli ob bleščeči se reki, se ustavili, da bi si ogledali kraj, kjer lovijo sveže postrvi in jih pečejo na ognju; hoteli smo skozi visoko, sijočo travo in gozdove. Po nekaj urah smo prečkali reko po ozkem mo-

stičku na kolih, zelo podobnem tistemu, ki ga je fotografiral Weston za svojo knjigo, objavljeno leta 1896.

Odmor za kosilo smo si privoščili zgodaj, jedli smo sede na skalah med japonskimi plezalci, ki so se pripravljali na dolg vzpon na pobočja gore Hotake dve ali tri ure od tam.

Zjasnilo se je, ko smo začeli plezati — najprej po poti skozi gosto poraščena pobočja, ki so se dvigala nad globelmi in soteskami. Ko smo prestopili drevesno mejo, se je steza izgubila in začeli smo jo ubirati med skalami, ki so zrastle v pečine. Spominjale so me na goro Washington in na moje vzpenjanje nanjo. Nagrajani smo bili s spoštovanja vzbujajočimi prizori, povrh pa smo srečavali Japonce: šolarje, zakonske pare, starejše in skupine fotografov, obložene s trinožniki in kamerami. Vsakdo se je nasmehnil in pozdravil: koničiva (dober dan)!

Priganjala nas je misel, da bi lahko bile zasedene vse postelje, in tako smo v kočjo Karasava prispeli sredi popoldneva. Gorsko gostišče, vsajeno visoko na granitni steber, se je vzpenjalo nad poljem sivih skal, posejanih s pisanimi šotori. Nad njim šiiri amfiteater in mogočni vrhovi Hotake, katere pepelnata pobočja so bila prepredena z zaplatami starega ledu in snega ter škrlatnega in rumenega listja. Tod so se drzno spuščali plezalci s cepini in vrvmi iz višje ležečih koč skupaj z nekaj enodnevnimi izletniki iz Karasave.

NAZAJ V CIVILIZACIJO

Razgled je bil spodbuden, novica o prenočišču pa ne. Prespali naj bi v lopi za popotnike, drugače, kot smo imeli v načrtu. Vanjo se naj bi nas stisnilo vseh 15, na voljo pa smo imeli eno samo kopalnico z mrzlo vodo. Vendar smo ostali dobre volje. Kakor hitro je sonce zašlo, se je ohladilo. Z dna nahrbtnika sem izbrskala toplo smučarsko bundo, rokavice in smučarsko perilo.

Temperatura se je gibala od 19 do 33° Celzija, a neko jutro smo opazili slano. Večerjo so nam postregli v kočji na dolgih mizah pred ognjem, medtem ko je bilo iz ozadja slišati tiho Mozartovo glasbo. Ker so bila naša kosila bolj malice, smo nekateri dodali goriva: v kočji smo si naročili sobo in čudovita japonska jabolka, ki so imela podoben okus kot hruške.

Dva dni je navdušenje nad slikovitimi gorskimi prizori odvrčalo naše misli od pojedin in ofurov. V majhnih skupinah smo se odpravljali na nove višine — enkrat smo celo plezali po jeklenih vrveh — in se srečavali s kamerami, ko smo

sledili fotografom, prevzetim od jesenskega sijaja. Japonskim planincem, zlasti otrokom in tistim, ki so že bili kdaj v ZDA, smo se zdeli zanimivejši od listja, ustavljali so se in se pogovarjali z nami, radovedni, kaj neki nas je prineslo v njihove planine.

Zgodaj popoldne na naš zadnji dan v gorah je napočil čas, da se odpravimo v kočo Tokusava. Tokrat smo težko čakali čistih oblačil, tople kopeli in zasebne sobe, zato smo pospešili korak. Drugo jutro smo šli nazaj do Kamikočija, pa spet z minibusom do majhne gorske kmečke vasice Ogimači, kjer smo si še enkrat ogledali japonsko podeželje. To-

krat so nas nastanili kot v Šogunu — v čudovito minšuku (zasebno gostišče) z ljubkim potočkom pred drsnimi zasloni iz šojija v naših sobah. Utrujene mišice in zdrav tek sta utolažila dobra hrana in gostoljubnost majhnega kraja. Po večerji nas je družinski stari oče odpeljal na sprehod po vasi.

Pot skozi našo zadnjo postajo v gorah, mestece Takajamo, nas je vrgla nazaj v sodobno Japonsko, ko smo prečkali ogromen projekt hidroelektrarne in se kmalu pridružili svetu trgovine, praznovanj, prodajaln z darili in svetišč.

(The New York Times)

IN MEMORIAM: WALTER PAUSE

ALPE V NAJLEPŠI OPRAVI

TINE MIHELIC

Januarja letos je v 80. letu umrl ljubiteljem Alp vseh usmeritev in narodnosti dobro znani in priljubljeni pisec planinskih uspešnic Walter Pause. Dasi po rodu iz nižin srednje Nemčije so ga Alpe že z mlada omrežile in pritegnile, da se je priselil v njihovo neposredno bližino. Trgovski poklic, ki ga je sprva opravljal, ga je utesnjeval; mladi zanesenjak se je želel popolnoma posvetiti gorski naravi. Le-to je spoznaval s široko odprtimi očmi in srcem. Nikoli se ni posebej specializiral za neko področje. Bil je sicer dober planinec, a bi si po današnjih merilih komajda prislužil naziv alpinist. Gorski svet ga je privlačil kot celota, v vseh podobah. Prekrižaril je Alpe po planinskih poteh, na turnih smučeh, s cepinom in derezami, pa tudi z vrvjo in klini. Le podvigov ekstremne sorte se ni loteval. Tako si je ta resnično vsestranski mož pridobil sloves velikega poznavalca in ljubitelja Alp. Temu gorovju je ostal zvest do konca svojih dni. Posvetil mu je svoj pisateljski dar, ki je bil take narave, da so se njegovega navdušenja našli tudi bralci in mu sledili v svet alpskih divjin.

Walter Pause se je uveljavljal na vseh področjih planinskega pisanja. Začel je z doživljajskimi deli, izdajal planinske monografije, poučne in zgodovinske knjige. Bil je tudi priljubljen avtor komercialnih izdaj: s privlačnimi teksti je opremljal planinske koledarje in slikanice. Ves čas se je pripravljalo celo na roman, seveda s planinsko tematiko — edina namera, ki je ni izpeljal. Vsa ta dejavnost pa mu nemara ne bi prinesla pomembnejšega mesta v svetu planinskega pisanja, kajti pero mu ni seglo do kuglyevskih globin.

Walter Pause, ki je bralcem desetletja odkrival privlačnosti Alp

Pauseja namreč ljubitelji Alp cenijo predvsem kot nedoseženega mojstra žanra, ki ga je sam »izumil« in ki se je odtlej v svetu planinskega pisanja bohotno razširil. Gre za svojevrstno obliko vodniške literature, ki jo je Pause osvobodil tehnokratske suhoparnosti ter ji vdihnil polnokrvnost in življenje. Iz dolgočasnih teoretskih del je tako nastala pravcata literatura, ki bralca navdušuje in vleče v gore. Pausejevi »vodniki« niso vodniki v pravem pomenu besede, saj zvečine sploh ne vsebujejo tehničnega opisa objekta. Piščevo vodilo je: planinec, plezalec ali smučar naj o svojem cilju dobi čim več raznovrstnih podatkov, predvsem pa mu Pause skuša pričarati atmosfero načrtovane ture. Pausejevo pero je izjemno lahkotno. Njegove knjige »planinskih recep-

tov« niso namenjene iskalcem skrajnega, temveč radoživim ljubiteljem in občudovalcem Alp. Z nezmotljivim instinktom izjemno razgledanega poznavalca izbira najlepše cilje in jih s privlačnimi komentarji predstavlja bralcu. V tekst vključuje anekdote iz bogate zgodovine alpinizma, tehnične podatke in aktualne napotke nekako »preobleče« ter napravi iz opisa planinske, plezalske ali smučarske ture privlačno branje. Ker mu za tako razprostranjeno dejavnost primanjkuje osebnih izkušenj, se obda z učinkovitim štabom vrhunskih svetovalcev in pomočnikov. Njegova dela so vedno strokovno neoporečna in aktualna. Po tehnični plati so Pausejeve knjige na izredno visoki ravni, pri opremljanju sodelujejo le vrhunski fotografi in risarji. Ponatisi niso nikoli kopije prejšnjih izdaj, temveč pripombe uporabnikov upoštevajoče, izpopolnjene, k ažurnosti in popolnosti težeče knjige

Oblikovno je Pause vseskozi ostal zvest svojemu preizkušnemu receptu. Kot temo posamezne knjige si je izbral določen razred alpskih ciljev. Nato je izbral določeno število (običajno 100) objektov tega razreda, jih enakomerno razporedil čez prostrani lok Alp od Nice do Dunaja in jih na svoj privlačni način predstavil bralcem. S svojimi albumi je pokrtil vse težavnostne stopnje planinstva in alpinizma s turnim smučanjem vred. Tako je postal svetovalec vseh obiskovalcev Alp od skromnih vandrovcov do mojstrov najtežjega plezanja. Zaradi visoke kakovosti svojih izdaj si je Pause pridobil izredno širok krog bralcev, seveda predvsem z nemškega govornega področja. Njegove knjige so postale prave uspešnice, izhajale so v velikih nakladah ter številnih ponatisih in prevodih. (Tudi slovenski planinci in alpinisti se še dobro spominjamo dobrih starih časov, ko je bilo mogoče večino Pausejevih knjig kupiti v naših knjigarnah. Mnogi smo to možnost izkoristili!) Vse to je Pauseju omogočilo, da se je lahko v zrelih letih popolnoma posvetil pisanju. To pa je počel tako vehementno, da so njegove knjige izhajale kot na tekočem traku. Recenzent v »Alpinismusu« si ga je nekoč celo privoščil z »Mach' mal Pause, Pause!«

Nekaj naslovov: zbirka Berg Heil je posvečena obiskovalcem skromnih, lahkih, v glavnem predgornih vrhov. V svet strmih apnenčastih vršacev, kjer često ne gre brez lažjega plezanja in uporabe vrvi, nas popelje knjiga Im Kalkfels der Alpen. Klasične pristope na najponosnejše velikane Centralnih Alp opisuje zbirka Im Eis und Urgestein. Plezalskim sladokuscem, ki si žele užitek à la Raz tančič, ponuja Pause zbornik In schweren Fels, mojstri najtežjih alpskih vzponov klasičnega tipa pa najdejo obilo najlepših ciljev v knjigi Im extremen Fels.

Pausejevo pisanje pa je v Alpah nehotе sprožilo tudi nekatere dotlej neznane pojave. Ob vstopih »njegovih« smeri so se nenadoma pričele pojavljati vrste plezalcev, druge smeri pa so samevale. Mnoge alpiniste je popadla prava zbirateljska strast in so tekmovali med seboj v številu opravljenih vzponov »iz Pauseja«. Toda v resnici si le malokateri alpinist lahko privoščijo tako popoln pregled nad Alpami, kot si ga je v desetletjih delovanja ustvaril Walter Pause. Zato smo mu bili ljubitelji Alp vedno hvaležni za dobrohotne, prisrčne in tehtne nasvete ter za njegovo res neizčrpano zakladnico idej za vzpone v našem matičnem gorstvu.

»Oče eklektičnih vodnikov« je seveda spodbudil tudi druge planinske pisce, da se poskusijo z novim in privlačnim žanrom, ki je pravzaprav nastal kot posledica vedno bolj masovnega obiska gorskega sveta. Celo tako znameniti alpinisti in pisci kot Rébuffat in Messner se niso mogli upreti skušnjavi. — Tudi na naših tleh je Pause pustil nekaj sledov; če ne kdo drugi, mu marsikatero pobudo dolguje vsaj pisec teh vrstic. Treba pa je priznati, da so Pausejeve odlike — njegovo mojstrstvo, privlačnost, neposrednost, vzbujanje navdušenja — do danes v tem žanru ostale nedosežene.

Z odhodom Walterja Pauseja pa njegova dela ne bodo usahnila. Pausejev sin Michael se z uspehom trudi, da bi očetova dediščina razveseljevala tudi prihajajoče rodove. Ime Pause torej ostaja pojem prijaznega, dobrega vabila v Alpe.

Interalpin 1988

Ze po tradiciji Jesenska prireditve bo letošnji Interalpin od 13. do 15. oktobra v kongresnem centru v Innsbrucku.

Interalpin bo tudi letos mednarodna strokovna razstava, na kateri bodo razstavljalci predstavljali stroje za vzdrževanje zimskošportnih igrišč, urejanje in odpiranje gorskega sveta obiskovalcem ter za varstvo in reševanje v alpskem prostoru. Tako bodo med drugim razstavljeni stroji za teptanje smučarskih prog, najrazličnejši snežni plugi, snežna prevozna sredstva, pomagala, s katerimi je mogoče hitro priti na vrh zasnežene gore ali smučarske proge, materiali in sistemi za gradnjo, urejanje in opremljanje planinskih koč, materiali in sistemi za zaščitne gradnje, reševalne naprave, priprave in oprema za turno smučanje in plezanje ali gornišvo pozimi in športni pripomočki za zimski prosti čas.

Ob tej prireditvi se bodo v Innsbruckem kongresnem centru zbrali avstrijski žičničarji na svojem vsakoletnem srečanju in se pogovorili o težavah, 15. oktobra pa bo zasedanje mednarodnega združenja žičničarjev, na katerem pričakujejo vrsto zanimivih referatov. — Med drugim bodo, kot smo zvedeli, govorili tudi o modnih barvah žičnic, ki naj bi bile prihodnje zimo rožnata, svetlo modra in mentolno zelena. — Ni znano, ali bodo na teh zasedanjih razpravljali tudi o varstvu gorskega sveta pred prevelikim izkoriščanjem turističnega gospodarstva.

STVARNICA (SKORAJ) VSE TI PONUDI

DARJA JENKO

Pred petimi leti je ob svoji 90-letnici planinsko društvo Kamnik organiziralo stabilizacijsko odpravo — obisk hercegovskih gorá Čvrsnice in Veleža. Odprava, ki jo je vodil Bojan Pollak, je štela petnajst članov, od mlajših pripravnikov do alpinističnih inštruktorjev in gorskih vodnikov. V štirinajstih dneh, kolikor je bila odprava na poti, so njeni člani opravili 113 vzponov in preplezali 38 različnih smeri, od tega 29 prvenstvenih, tri prvenstvene variante in osem prvih ponovitev. — Darja Jenko, takrat 18 let stara mlajša pripravnica, je po vrnitvi domov za skupno poročilo o odpravi napisala, kako je sama doživljala svojo prvo ekspedicijo. Besedilo, ki doslej še ni bilo objavljeno, med drugim kaže na to, da sedanje izrazoslovje mladine ni od včeraj, ampak vsaj od predvčerajšnjim. (Op. ur.)

* * *

Petnajstega julija smo se s kavbojskim vlakom podali iz Ljubljane v Sarajevo. Naslednje jutro smo prispeli tja, ruzake spókali v en kót in jih izmenoma pazili, da ne bi pobegnili, si ogledali mestne zanimivosti in se nato v največji vročini v prenatranem vlaku gužvali v Grabovico. Ko smo izstopili, je bilo oblačno in ker je začelo še rositi, smo si ogrnili šotorska krila, ljudje pa so nas gledali kot kakšne diverzante. Pešočili smo do kočice, ki je menda lovska, za nas pa je bila važna le štirna, in sicer polna. Tam smo se utaborili.

Že naslednje jutro smo odšli na razpoznavno turo pod Mezića stene in mimo Pešti brda na Vélinc. V bajti je bila peterica navdušenih planincev, ki so nam ponujali lozo, a popili smo le čaj — in si pri tem lahko le domišljali, da pijemo čaj, saj je bil skuhan iz enega kotla vode, v katerem je plavalo nekaj planinskih rožic in sočnih trav. Sicer pa smo bili v hribih, kjer sploh ni tako pomemben okus; pomembna je le dobra volja, ki so jo pokazali.

Vračajoč se z Vélince smo se precej obirali. Mojzes, Gafo in Mesner so zadaj opravljali obrede, da naslednji dan ne bi deževalo. Izposlili so kar dobro vreme in so se tako lahko šli naslednji dan kópát na jez na Neretvo. Z najdenimi trnki so poleg tega poskusili loviti ribe, vendar so se takih klošarjev vse ustrašile in so zbežale.

Gladek, Bojč, Mark in jaz smo se namečili prečit Veliki kuk. Stena je bila ponekod kar precej krušljiva. Ko si čakal na dokaj varnih stojiščih, je neprestano frčalo mimo tebe. Spomnila sem se poskusov pri fiziki, ko se ti izvor približuje z višjo frekvenco in oddaljuje z nižjo. A če te tak izvorček zadene na pravo mesto, lahko rečeš le »adijo, vsa fizika!«. En kamen me je tam našel in mi priletel na sredinec leve roke. Kakšen sheat! Mark mi je dohtarsko zavil prst in odbluzila sva naprej za Bojčem in Gladkom. Prst pa me je začel pošteno boleti šele, ko sem zagledala rano. Vendar sem si brž dopovedala, da je brez veze misliti na to, čeprav me je venomer nekaj skelelo in nisem mogla izbijati z levo roko.

Ko smo se vrnili v tabor, je Bojč predlagal, da bi se iz Čvrsnice preselili kar v Velež, kajti tukaj je bilo precej vroče pa tudi za »ta zelenec«, kakršnih nas je bila polovica, to ni bil najbolj primeren teren.

KRNICA IN POLEG LEDENICA

Tako smo se tisti torek zjutraj spókali in se preselili v dolino Neretve, kjer smo se na jezu oprali in nakopali. Andreja, Tatjana, Milan in Cene so se brž odpravili proti Mostarju, v Nevesinje, drugi pa smo si postlali na travniku zraven železniške postaje v Grabovici. Po zares pestri večerji, ko si je vsak po svoje kombiniral ribe, marmelado, majonezo, margarino, hren in pašteto, smo šli na postajo in začeli krajšati čas čuvaju, ki je bil ves srečen, da smo mu malo peli in malo klepetali z njim.

Naslednje jutro, ko se je zdanilo, pa smo zložili spalne vreče in se z vlakom odpeljali proti Mostarju. Nekaj jih je v tem mestu odšlo nabavljat hrano, Meta je šla na obisk k bratu v vojsko, drugi pa smo si ogledovali mesto. Nahrbtnike smo še malo napolnili s hrano in se s polnim avtobusom odpeljali v Nevesinje — spet po vročini, tako da smo lahko ugotavljali, kako niso vročekrvni samo Balkanci, ampak tudi njihovo ozračje.

V Nevesinju smo presedli v avtobus. ki je peljal proti Lakatu. V razgreti škatli so nas ljudje sprva bolj čudno gledali, ko pa smo se začeli z njimi pogovarjati, so postali karseda prijazni. Voznik nam je ustavil kar sredi polja, kjer sploh ni postaje, ljudje pa so nam združno pokazali

bližnjico, po kateri smo jo mahnili proti Veležu.

Tam pri jezeru pa nas je že čakal motoriziran del naše odprave.

Nastanili smo se v eni od krnic, poleg katere je velika podzemna jama, v kateri je bilo dovolj snega, da smo si ga topili za vodo. V času stabilizacije nam je prišlo na pamet marsikaj pametnega, o norih stvareh pa raje ne bom pripovedovala. Ognjišča smo si napravili čisto po praslovansko: zakurili smo v škrapljah ali pa med dvema kamnoma. Nasploh smo si veliko naravnih pojavov prilagodili v svojo korist in jih izrabili za udobnejše življenje: za hladilnik in vodovod nam je služil sneg v jami, luknje v zemlji smo uporabljali v zahrbtno namene, v eno od njih pa smo ob koncu zmetali prazne konzerve in druge odpadke in vse skupaj zažgali.

RJAVA BARVA NI OD SONCA

V četrtek smo začeli plezati. Zelenci smo odšli ponavljat Mehurčkov, Pajkov in Popoldanski greben ter Strelovo, Taborsko in Poševno, smeri, ki so bile preplezane lani. Drugi so se podali v stene nad krnico.

Delovni dan smo začeli okrog šestih z vstajanjem in zajtrkom, medtem ko smo na umivanje pozabili. Takrat se nam je zdelo, da smo na soncu porjaveli, ko pa smo se popoldne v jezeru umili, je z umazanijo in soljo izginita tudi skoraj vsa domnevna barva.

V petek smo kar pridno plezali, v soboto pa smo se šli Izraelce in smo po njihovih postavah skoraj vsi počivali. Skoraj vsak večer smo zakurili ogenj in debatirali o zanimivostih, ki se dogajajo po svetu. Nekajkrat smo bili tudi pevsko razporeženi. Toda naše žurke so bile vendarle bolj resne in kratke. Ko smo se spravili spat, so začeli nočno življenje polhi: vso noč so kihali in se lovili med konzervami.

Nuša, Meta, Mark in Mihaela so se poslovlili že v petek. Vsakič, ko je kdo odhajal, smo za slovo pili indijski čaj, da je bilo tudi glede tega vse skupaj zelo ekspedicijsko. Bojč je v pripravo čaja vložil vse svoje alkimijske sposobnosti, na koncu pa ga je še aromatiziral z rumom.

V nedeljo sva se z Radom napolila proti tretji krnici, vendar nisva prišla do tja, ker je bila od tabora kar precej daleč. Vedno znova se nama je zdelo, da sva že pri zadnjih stenah in da za robom ni nič več, vendar se je vsakokrat pokazalo kaj novega.

Dan pozneje smo dopolnili skladišče hrane, popoldne pa sta hotela Rado in Bojč

dokončati neko smer pa ju je iz stene pregnal dež. Komaj sta se spustila po vrvi, je začela padati še toča. Vsa mokra sta prišla v tabor in delala velikansko reklamo za kopalnico v naravi.

LJUDJE SMO ČUDNA BITJA

V sredo sva se z Radom namenila še malo bolj proti vzhodu. Prepričala sva se, da so imeli kar prav tisti, ki so nama dopovedovali, da se s ceste vidijo še stene. Toda ker so bile precej daleč od tabora, se zanje ni nihče zanimal.

Stena, pod katero sva prišla, je razmera nizka in v polkrožnem loku obdaja krnico. Z malo domišljije si lahko predstavljate staro antično gledališče. Sprva se me je loteval občutek ponosa, saj sva bila prva človeka v tej steni. Toda takoj nato sem pomislila, kako sva lahko tako nesramna, da oskrunjava čisto, nedotaknjeno skalo. Vendar sem se brž pomirila: če ne bova tega dela opravila midva, ga bo kdo drug, ki pride za nama. Ljudje smo pač čudna bitja: vedno hočemo nekaj, po možnosti nekaj novega. Vsak hoče uspeti. Ko stremi za ciljem, se pogosto bolj malo ozira na okolico, če pa se mu kje zatakne, so večkrat krivi vsi drugi, le on sam ne.

Naslednje dni se je začela odprava osipati. Najprej smo izgubili kuharico Andrejo, ko pa nas je zapustila še Nuša, so bila vsa gospodinjska opravila na Andrejinih ramah. Zatem je odšel še Mojzes.

Zadnjih nekaj dni je naša motivacija malo padla. Po tranzistorju smo poslušali novice, da ne bi ostali čisto za svetom. Nismo se mogli načuditi, ko je bilo v Mostarju 45 stopinj vročine, mi pa smo pri malo več kot 30 stopinjah še kar znošno preživeli tisti dan.

Predpredzadnji julijski dan so odšli še Tatjana, Gene in Milan. Predzadnji dan v juliju smo podrl šotor in generalno počistili okolico. Pod balvanom zraven tabora smo pustili kis in olje ter nekaj steklenic vode: čez sedem let vse prav pride. Če pa dolgo časa tja gor ne bo ljudi, si bodo morda še medvedji začeli kisati solato.

Ko boste stopali po planinski poti in doživljali kaj lepega, nenavadnega, težavnega ali neprijetnega, se spomnite Planinskega vestnika. Takoj ko se vrnete domov, sedite in opišite svoj doživljanje! Honorar od tega bo morda zadostoval za del vaše naslednje poti v hribe.

ZAKAJ SE OZIRAMO, VRAČAMO
IN SPRAŠUJEMO?

POMLADNI VETER

HELENA GIACOMELLI

Tišina, polzeča kot kapljice rose po svežem, prosojno zelenem listju pomladi v gozdu, razpeta v jutranjem soncu čez toplo rdeče resje ob stezi — to je razkošje, ki diši, ki omamlja, ki ti zaplete korak v nevidne mreže, stkane iz mavrice jutra.

To je samota.

Pod menoj v dolini so hiše. Neme, kot da se še ni prebudilo življenje za njihovi zastrtimi okni. Suhe, prašne ceste od vasi do vasi, vrezane v polja in nepokošene travnike, nekje v ozadju jezero, sonce in sence v njem. Vse je odmaknjeno, zabrisano, neresnično. Kot da se je ustavil čas. Pa vem, tam v dolini je življenje, so ljudje. Vedno enaki — umirjeni v jutru, zbegani v večeru. Kot da so si z jutrom oprtali nahrbtnik skrbi in ga vdano prenašali ves dan, ne da bi postali, ga odložili, si spočili. In hite naprej, zgrbljeni pod težo oprtnika, brez oddiha, pogled uprt ozko pred seboj, zagledani v svoje cilje. Hite, da bi ujeli in zadržali čas. On pa jim polzi skozi prste, ne da

bi se tega zavedali. In morda ostajajo lačni, osiromašeni, nezadovoljni.

Ker ne vedo za taka jutra v gozdu, za razkošje samote, v kateri pozabiš nase.

* * *

Čez Bašeljko sedlo je potegnil oster veter. Mrzel, rezek se je ihtavo zaprašil čez dremajoče pobočje Storžiča, se zlomil čez greben in brez moči zdrnil v dolino. Kot da je morski val, ki se vrže na obalo, da odnese z nje vse, kar ni dovolj trdno pritrjeno nanjo. Bo lahko odplaval tudi spomine, ki vstajajo v meni z vsakim korakom po znani, nekoliko pozabljeni stezi?

Počasi se odpira pot pred menoj — začela sem spet prebrati knjigo, ki mi je bila vedno draga, pa jo je čas odrinil v pozabljenje. Že po prvih korakih je zazvenelo iz nje vse znano, vendar nekako drugače. Spremenila sem se, pomislil, drugačen je moj korak, svet ob meni. Ves ta odmaknjeni čas sem živela svoje življenje, nekaj se je moralo spremeniti. Jaz sem se, še pomislil, ne gora. Ona je vselej enaka, toda poti k njej so vsakokrat drugačne. Zato se lahko vedno znova vračam nanje. Ne da bi se iskala na njih ali jim trgala spomine. Ne, je rečem si, sama v sebi, »lepo je bilo takrat.«

Lepo je bilo takrat, veš, ko smo mlahavo utrujeno obsedeli pred kočjo, zadovoljni s

Grozi gornikom aids?

Tudi v gorah je zadnji čas vse več razprav o nevarnostih, ki naj bi grozile gornikom zaradi kuge sedanjega časa — aida. Tako je švicarska zdravniška komisija za prvo pomoč in reševanje v gorah izdala proti koncu lanskega leta pomemben dokument z naslednjo vsebino:

»V nujnih primerih je slejkoprej odločilna hitra in strokovna pomoč. To še posebno velja za življenjsko nevarna stanja. V primerih, ko ponesrečenec ne diha, je pomembna vsaka sekunda. Takojšnje umetno dihanje (usta na nos ali usta na usta), ki so ga opravili prisotni laiki, je pogosto rešilo življenje. Takšen način pomoči je brez vsakršne izgube časa, saj za to niso potrebna nobena pomagala. Vsako nedejavno čakanje na zdravnika ali aparate bi utegnilo povzročiti pacientovo smrt ali bi imelo za posledico nepopravljive poškodbe možganov.

Ta dejstva se niso bistveno spremenila niti v času aida. Do zdaj ni bil niti opisan niti ni nikjer na svetu znan niti en sam primer, ko bi dajalec pomoči našel aids od ponesrečenca, ko bi mu dajal umetno dihanje. To tveganje so strokovnjaki označili kot praktično nepomembno. Zato tudi ni nujno potrebno, da bi vsakdo vedno nosil s seboj masko za umetno dihanje, da bi lahko dobil ali dal umetno dihanje. Tisti, ki zna pomagati, lahko vedno daje umetno dihanje z ustl.«

Nekatere gorniške kroge v tujini pa muči še neko vprašanje: ali se lahko planinec ali alpinist, ki se poškoduje s scefano jekle-

nico na zavarovani planinski poti, okuži z virusom aida, zaradi česar se mu potem sveda sesuje imunski sistem, kar ima za posledico smrt?

Strokovni časopis Bergwelt je pred časom pomiril svoje zaskrbljene bralce, ko je objavil prispevek o minimalni nevarnosti take infekcije. V neki ameriški študiji so bili nanizani primeri oseba v bolnišnici, ki se je zbudil z iglo, ki so jo prej uporabili za jemanje krvi ali kot injekcijsko iglo pacientov, zbolelih za aidsom. Raziskave so pokazale, da je tveganje v najslabšem primeru 0,8-odstotno.

Gorniško glasilo izhaja iz tega, da je infekcija s poškodbo na scefani jeklenici v gorah »sicer v načelu možna, vendar skrajno neverjetna«. Takole je zapisano: »Za to bi morala biti na jeklenici sled krvave poškodbe nosilca virusa, in sicer sveža kri prenašalca aida. Drug gornik, ki bi prišel za njim, bi se moral na istem mestu jeklenice poškodovati do krvi, v njegovo kri pa bi moralo skozi rano priti izredno veliko virusnega materiala prejšnjega poškodovanca.«

Stoodstotno varnost pred aidsom pa zagotavlja le »varno lezenje«, le »mehanska zaščita«, se pravi plezalne rokavice, ki popolnoma izključijo prav majhno tveganje.

Tako menijo strokovnjaki.

Za konec pa dodajajo, da je aids tema, o kateri bi lahko premišljevali le hudo poškodovani gorniki, ki bi s transfuzijo dobili okuženo kri (kar pa je pri nas v Sloveniji, kot trdijo zdravniki, nemogoče). Prav tako, dodajajo, bi lahko o tem premišljevali »gorniki, ki so znani kot spolno aktivni ljudje — to pa je že pretežna večina te populacije.«

seboj, in uživali razkošje doseženega cilja. Lenobnost večera se je zalezla v naše ude in nam hladila prepoteno telo. Potem je prišlo, nenadoma je udarilo v nas, da je skoraj zbolelo. Obnemeli smo, besede so napol izrečene obvisle v zraku — čakali smo, napeti, nezaupljivi.

Najprej je zavel veter, topel in blag. Da bi nas omamil, razbil napetost telesa, da bi sprejeli tisto, kar je prihajalo za njim. Prišla je tihota — v mraku je temnela dolina, le nad goro je še lebdel zadnji odsvit dneva. Potem je počasi, kot da umira, tonila gora v noč (naše stopinje so še ostale na njej), samota pa je kot tenka pajčevina padla čez nas. Obstali smo sami pred seboj, da bi se spoznali, bili tisto, kar smo; brez besed, brez obrazov, da bi se skrivali za njimi. Sprejemamo se, ne da bi premišljevali, da smo drugačni za zidovi svojih hiš (vemo, da smo tam drugačni, ujeti v vsakdanjost trenutka, novi znanci na poti.

Ampak zdaj, si pravim, ta trenutek smo samo tisto, kar še ne vemo, da smo. Proti svoji volji smo se stopili z večerom, z nočjo.

Ohromilo nas je nekaj, čemur ne vemo imena, ne moremo tega določiti, ker je zraslo iz globeli noči, iz temine ugaslih gora, se zažrló v nas in nas vrglo v prostor nepripravljen. Ne moremo se skriti, ker ni nobenih ograj, zidov.

Čeprav ne vemo, koliko tistega, kar nam je iztrgal večer, je bilo resnično naše, smo bili mi sami. In vendar smo bili ena misel, zlita z večerom ob neki gori — blizu smo si bili.

* * *

Iz zemlje puhti mehka, omamna toplota, ki diši po gostih, zelenih borovcih; po mokri prsti pod poleglo travo, na kateri je še včeraj ležal sneg; po razpokanih, osušelih skalah in po potu, ki se izceja iz pregretega telesa.

Veter, dušeč, vlažen, zanese do mene raztrgane besede. Tuj ritem korakov pljuske skozi samoto, ki se je razrasla v meni. Obstanem. Potem ju zagledam, dve postavi na robu grebena, negibni, čakajoči, kot da nas je zaustavila ista misel. Gledamo se, od daleč, ne moremo še razločiti obrazov, samo čutimo svojo bližino, živo in toplo. Ne poznamo se še (ko se spoznamo, smo si lahko že zelo daleč in tuji), vendar smo si blizu. Na isti stezi.

Postavi se premakneta. V enakomerni ritmu njunih korakov uberem svojega. Varnjša se počutim. Hodim za njima, ograjena z njuno navzočnostjo, vendar še vedno svobodna, sama s seboj.

Počasi stopam navzgor, po stezi, ki je iskanje, hrepenenje, vračanje — nikoli končana, vedno znova začeta. Do vrha gore, kjer steza obstane, da se potem razdeli v več poti, smeri. Moram se od-

ločiti, katero bom izbrala za vrnitev, katera je najbolj prava tisti trenutek.

Na razpotju sem. Vem, da gredo od tu naprej poti, steze ali kakorkoli že imenujem svojo odločitev, vedno le navzdol, nazaj v dolino. Kamor se obrnem, samo dol. Da se potem, iz doline, oziram navzgor, razdvojena in nepotešena. Kot da je ostal tam gori del mene in moram nekoč, kmalu spet, nazaj. Da bom morda našla izgubljeni del sebe in bom — kot zmotno upam — spet celota.

odmevi

IGRA O NEČEM ALI DRAMA O NEKOM?

V Mestnem gledališču ljubljanskem že več mesecev — najbrž ne v čast 95-letnice SPD — predvajajo Jančarjev Klementov padec. V Partljičevi spremni besedi »Kako je Ikaru na tleh« v katalogu naj bi šlo za Jančarjevo četrto dramo.

Zame je drama že to, ker je dr. Klement Jug postavljen na deske, v podstrešna stanovanja, med postelje, v krokarijo, vsepovsod tja, kamor Jug ni zahajal in od koder je bežal. Čeprav skuša biti Tone Partljič Jančarjev zagovornik, češ »da bi zabijanje klinov delovalo smešno na odru«, pa je vendarle res, da človeka vendarle ne moremo nasilno posaditi tja, kamor ne spada. Jug, kot ga poznamo, sodi tja, v Steno, vse drugo je potem zaradi prehudega simbolizma samega Klementa ne le neresnica, ampak žalitev osebnosti.

Jugovi osebnosti se je storila sila. Ne prvič, saj je bil pomanjšan že v povojnem romanu. Bil je prek osebnega pisma večkrat razkazovan v osebnih čustvih. Napaka s pismom je bila storjena že pred časom in zdaj se ponavlja iz desetletja v desetletje.

Mar res Juga ne poznamo tudi drugače kot prek tega nesrečnega pisma in trmaste povezave z njegovo tragično smrtjo v severni Triglavski steni? To je pač literarno dramatična snov — a le za koga? Nisem in ne mislim biti gledališki kritik. Spregovoriti hočem le o etiki javne besede, ko gre za osebo in osebnost, ki ni izmišljena, ko je v svojem ljubezenskem in — če hočete — poslovinem pismu razkazana in ponižana. Če že mora biti tudi v drami izkazana avtentičnost osebe, naj vsaj ne bo z manipulacijo osebnih čustev osebe, ki ni izmišljena, v kateri so generacije videle prej vzornika kot blazneža, nevrotičnega ljubimca in odri-

njenca v samoto sten, da ne govorim celo o samomorilcu. Žal smo tudi v kulturi pozabili na star latinski izrek »o mrtvih vse dobro«. Drama pa poleg tega tudi namiguje na to, da so planine — ne stene! — kraj za razočarance, odrinjence iz družbe in dosledneže.

Pa pustimo nauke umetnosti in si raje v osnovnih potezah in v Jugov spomin — 19. novembra bo minila 90-letnica rojstva — oglejmo, kaj je dr. Klement Jug dejansko dal planinski organizaciji, posebej alpinizmu in alpinistiki!

Predvsem je bil Jug pri nas prvi, ki je alpinizmu pridelal skoraj simbolični pomen. Nihče drug pred njim ni plezanju, vrvi, navezi, tovarištvu v steni, pomenu alpinistike za krepitev volje in poguma ipd. dal takšen poudarek kot Klement Jug. Bil je etik v pravem pomenu besede in v pristopu, ki je simbolom v alpinizmu nadel skoraj mističen pomen.

Tragično je, da zdaj drugi (ki niso alpinisti) s še hujšim simbolizmom kot on, čeprav z igro in dramaturškimi prijemi manipulirajo z Jugovo osebnostjo. Tragika je v nerazumevanju tega, kar je Jug dejansko kritiziral, tistega, nad čemer je obupaval. Potenciranje je del tega.

Dr. Klement Jug je skupaj z dr. Henrikom Tumo, sicer ločeno, a istosmerno utemeljeval alpinizem, ki si je na Slovenskem šele iskal pot v prakso in seveda v stene.

Jug osebno si je izbral najvišjo preizkušnjo, ki je bila na slovenski zemlji možna, prav v Triglavski steni. Steni je bil vsekakor dorasel z voljo, žal ne tudi s plezalno tehniko takratnega časa, pa tudi smer je bila za takrat morda še pretežavna. Njegov plezalni dnevnik je primer klasike. V nobeni plezalni in domači odpravarski knjigi (mislim, da sem prebral vse) nisem prebral toliko hipokrenih plezalnih misli, drastično zakovanih v reke, pravi alpinistični kodeks. Koliko je Jug storil samo za etiko gorništvu, da ostalih zaslug ne omenjamo!

In glejte, prav njega smo predstavili kot blazneža, zavrteža, neuslišanega ljubimca, kabinetnega učenjaka, izobčenca in kaj vem kaj še drugega, kar prenese oder, ne pa Triglavska stena, kamor Jug edino spada.

V vsej zdaj že kar dolgi slovenski alpinistični zgodovini ni nihče tako kot Jug vzbudil plezalne mladeži. V resnici jih je morda bolj prežal ideološko kot z uspehi, ki pa za tisti čas tudi niso bili majhni. Z močjo volje, prepričljivostjo plezalnega creda, v zagovoru plezalnega dejanja za pokončnost človeka in celo naroda je črpal moč svojih besed in dejanj v stenah. Skratka, bil je vse prej kot neuravnovešena osebnost iz kukavičjega gnezda.

Jug je študiral filozofijo in je postal doktor filozofije. Živel je v času, ko je bilo ničejanstvo moda. Mnogo je sprva nanj

vplival profesor France Weber. Jug je bil na razpotju filozofskih šol in smeri, strastno si je iskal »svojo«. Našel jo je v preizkušanju v skalah. Ni bilo mnogo njemu podobnih, nobenega pa tako premočrtnega, tudi po klenem besednem izrazu, mišljenju in celo po notranjem ognju. Močno je prešinił naša alpinistična obzorja. V tem je ostal vzornik nekaterim še desetletja po tem, ko so triglavske raztežaje zamenjali himalajski osemtisočaki. Vendar Jug je ostal ...

Kmalu po smrti je postal merilo v mnogo pomenih. V ideološkem mu ni bil enak nihče, pač pa so tekmovali z njim v drugih primerjavah. Zmanjšanje Jugovih plezalnih uspehov je pomenilo dvig pomembnosti ostalih.

Jug si je v slovenski planinski literaturi sodbo napisal sam s svojimi Zbranimi plezalnimi spisi, ki jih je izdala Planinska matica leta 1936. Komentar njegovega lika, dela in uspehov so napisali njegovi prijatelji Zorko Jelinčič, dr. Vlado Kajzelj in dr. Vladimir Bartol, izdala pa ga je Planinska založba iz Ljubljane leta 1956. Razumljivo je, da je Klementa Juga po drugih lahko najbolj zvesto in upodobljivo dal njegov čas in njegovi sodobniki. Tem je treba verjeti! Če je kdo med slovenskimi umetniki Klementu Jugu dal literarno izrisano podobo (človeško so mu skušali vzeti mnogi), je bil to Vladimir Bartol v Al Arafu že pred vojno v založbi Modre ptice, v romaneskni podobi pa med alpinisti-literati Ivan Bučer v Koči na robu. Daleč po Jugovi smrti, v popolnoma drugačnih časih, je o Klementu Jugu pravično razmišljal Janko Blažej v Planinskem vestniku, pa tudi Stanko Klinar z izbrušenim peresom. Slika Klementa Juga v zrcalu časa nikoli ni obledela, pojavljala se je v oddleskih, tudi takih, kot je zdaj Jančarjev.

Težko bi v planinskih vrstah tisti čas našli večjega domoljuba od Juga. Komaj je prišel iz prve svetovne vojne, že je bil priča fašističnemu divjanju na Primorskem in ponižujočemu obravnavanju domačega človeka. Juga je to bolelo, bil je v svojem ponosu Slovenca razžaljen. Sam ni mogel storiti ničesar, saj tudi politiki v frakih takratnega triplemenskega naroda SHS proti rapalski pogodbi niso mogli nič ukreniti. Zakaj tega danes nočemo videti? Glede tega Jug ni bil daleč od Cankarja (hlapci ste, za hlapce rojeni).

Končno, po Jugu alpinizem ni samo plezanje. Alpinizem in alpinistika sta v moralnih vrednotah človeka v stenah. Brez tega bi bila alpinistika rokodelstvo v stenah. Brez Juga in njegovih sodobnikov ne bi bil slovenski in jugoslovanski alpinizem to, kar je zdaj v Himalaji, Patagoniji in drugod. V vsakem od teh naših fantov je nekaj Jugovega, vsak od njih je doživel notranje strese, alpinistične in druge.

Končno je vsak od nas Jug na svoj način, je osebnost, taka ali drugačna, ki je tudi v »umetniški prispodobi« ustavno zavarovana z nedotakljivostjo osebnega življenja. Jugova zgodba ni in ne more biti večerna predstava pred nepoučeno publiko, kdo je Jug v resnici bil. Ploskanje gledalcev ni merilo odrske stvaritve. Že katalog budi mešana občutja pri tistem, kdor je le »nekaj« slišal o Jugu. Ponavljam, nisem gledališki kritik, vendar bi se po mojem pričanju dalo Juga predstaviti tudi malo drugače, recimo pravičnejše. Vsaj dramaturg bi na začetku predstave lahko žrtvoval bralni vložek, s katerim bi v petih minutah predstavil resnično podobo dr. Klementa Juga.

Ker ni tako, nam preostane le, da čimprej pozabimo ta aberatio iactus (zgrešen udar; op. p.) in deskah Mestnega gledališča ljubljanskega in zato pojdemo za Jugovim duhom tja, »kjer ni izdajstva človeka«, v gore, kamor Jug edino sodi.

Dr. Tone Strojln

KLEMENTOV IN JANČARJEV PADEC

Klement Jug je bil meteorska zvezda slovenskega planinstva po prvi svetovni vojni, mali bog planinskih generacij pred drugo vojno in po njej, v nekaterih očeh pa seveda sporna osebnost, ker je bil premlad, da bi iz svoje vulkanske eruptivnosti izšel kot izčiščen dozorel mož, toda v vsakem primeru s »planinsko bibliografijo«, ki je do danes na Slovenskem do svojega petindvajsetega leta starosti ni potolkel nihče. Pod »bibliografijo« moramo razumeti skladno povezavo peresa in dejanj, s prevago na slednjih, kar je že od nekdaj značilnost pionirskega uma.

Klement, ki ga je Jančar obudil od mrtvih, pa ni mali bog naših mladih let, četudi mu je Jančar pustil zgodovinsko popkovino. Je nadaljevanje podobe, ki so si jo o njem ustvarili ljubljanski filistri (ko smo že pri Jugul) že ob njegovi smrti. Je zakompleksan predmet foteljskih kvazifilozofskih razglabljanj, vozlišče zaničevalnih fašistoidnih nagonov, neprilagodljiv hrulež, hrupni apostol »neuklonljive volje« (ali res?), vsaj na zunaj pa študentski polizanec, ki sicer nekoliko naporno in nevarno telovadi, v glavnem pa v fraku in metuljčku leta po odru od začetka do konca predstave — razen takrat, ko se sleče do gat in gre božat prelepe dekliške prsi, s katerimi si sam postreže — kar je bržkone treba razumeti samo kot prvo etapo do »pokončnega cilja«, ki bi ga spričo svoje »nezlomljive« volje go-

tovo dosegel — iz oči v oči z globoko pritegnjenim avditorijem, alias zaničevano maso — če ne bi zastor nesramno treščil med njegovo spolno igro in gledalce.

Tega Jančar v Klementovih (namreč Jugovih) zelo strogih in doslednih (samo-)vzgojnih nazorih ni našel. Tudi ne v njegovih spisih, čeravno sicer bogato zajema iz njih. Lepo mu je podtaknil, ker kot umetnik vidi »več« in »globlje« kot kdorkoli od nas, najbrž celo Klement sam. Razsvetljen po dobrem starem Freudu in pripeljan do drznih razglabljanj po Petru Shafferju nam je v brk pomolil, koliko smo vredni. Zares fantastična »vrednota« za nastopajoče planinske rodove! Mlade nas je Jug nekoč pritegnil s čistostjo svojega stremljenja, s skladnostjo (četudi vihravo) besed in dejanj. V njem smo videli delavnega in discipliniranega špartanca, upornika zoper malomeščanske manire in mehkužnost, ki se je — da omenim samo eno lastnost — strigel na balin, da ni zapravljajal časa s česanjem. Danes nas z umetniško Jančarjevo taktirko prečarani Klement naviža nazaj v ljubljansko šlatarijo. — (Saj, ali naj v današnjih prosvetljenih časih, ko so padli vsi tabuji, še verjamemo v nekdanje vrednote? Ali niso bile samo poze, plitkosti, če ne kar direktna klerikalna hinavščina?)

Kar je prej in kar je potem, je nekoliko bedasto cigumiganje z vrvjo po odru in babje vreščanje in požreševanje, ki ima resda namen kontrastno pokazati, kako vse drugače idealen je Klement (kdove

TV na vrhu sveta

V začetku maja sta se skupini alpinistov iz Japonske, Kitajske in Nepala po južni in severni strani povzpeli na Everest. To je bilo prvo tako srečanje na Everestu, ki ga je lahko spremljal svet na svojih TV ekranih. TV kamere so v živo prikazovale, kako se je 12 alpinistov povzpelo na vrh sveta in si seglo v roke. Odpravo sta tehnično in materialno omogočila japonska NTV (Nipon Television Network Corp.) in dnevnik Yomiuri Shimbun. Pri tem je sodelovalo 200 ljudi, cena odprave pa znaša 12,5 milijona ameriških dolarjev. Vzpon je bil posvečen obletnici prvega vzpona na Everest, ki sta ga opravila Sir Edmund Hillary in Tenzing Norgay leta 1953.

Odprava je bila skrbno načrtovana. Oprema je bila izdelana posebej za ta podvig in je izvrstno delovala. TV signal z vrha je sprejemal satelit Intelsat nad Indijskim oceanom. Sorodniki plezalcev so se lahko direktno pogovarjali s tistimi, ki so prišli na vrh. Toda čudežne tehnike in priprav niso vsi pozdravljali. Nasprotniki takega početja menijo, da vdor visoke tehnologije jemlje alpinizmu vso vznemirljivost. Plezanje na goro je dokončno izgubilo ves mık. Vseeno pa je težko verjeti, da odpravam na Everest v letu 1990 ne bo ostalo veliko presenečenj tako na gori kot v ljudeh, ki se bodo kosali z njo.

(Po članku iz Newsweeka pripravil A. Čičerov)

če res, saj po Jančarju sploh ni posebno jasna, iz enega kosa rezana osebnost), toda njegov idealizem so v glavnem citati iz njegovih spisov, ki gredo mimo ušes poslušalcev, ki bi bili raje gledalci, a kot gledalci so priča stvarim, ki s Klementovim planinstvom nimajo več zveze.

Hočem biti pošten do bralcev teh vrstic. Govorim o Klementovem planinstvu, ki je umrlo pod Jančarjevimi skalpelom. Ocena drame kot gledališke umetnosti je stvar poklicnih strokovnjakov. V njihovo delo se ne vtikam. Žal moram vseeno priznati, da je drama odrsko privlačna, ker je po okusu današnje publike, in v tem je naša tragika. Kot ozadje človeškim strastem se namreč prodaja nekaj, kar ozadje ne more biti. Klementu planincu je storjena sila.

Saj, kaj pa se lahko stlači v gledališče, da bi bilo planinsko uspešno in bi ohranilo človeško globino? Najbrž nič. Verjetno sta si to dva izključujoča se pojavi. Planinstvo je notranji lirizem, osnovan sicer na akciji, ki pa je za zunanjega opazovalca lahko monotona in dolgočasna in kot taka odrsko neučinkovita. Prazno rjovenje ofrakanega prenapeteža, ki bo šel »v steno«, v presitem liberalističnem ambientu ne pomeni nič. Če bi bili gledalci priče izdelanemu, premišljenemu uporju zoper puhli akademizem, in drama zgoščena okrog te teme, bi nemara kanila nanje kapljica Jugovega duhovnega bogastva. Tako pa se ta »čudak« napihuje kot kak zavožen soprog srednjih let, ki se usaja na ženo (odrski Klement se kar izdatno usaja na Milko, čeprav jo kar uspešno zapeljuje), češ da je ona kriva njegovih neuspehov.

»Zmagovati je potrebno, živeti ni potrebno« je nezrelo, poceni in teatralično podarjena pubertetna floskula, ki brez fundamenta obvisi v zraku, vržena v dvorano od tistih, ki Klementa niti niso kaj dosti marali, v njegovih očeh filistrji ali na robu filistrstva, rečena torej v posmeh zelenu stremuhu, še malo ne kot priznanje ali celo življenjski moto. (Pa kaj naj bi odrskemu Klementu tudi priznali?)

Morda bi bilo drugače, ko bi nam Jančar dal Juga kot človeka, ki se z ostrino uma in dosledno samodisciplino rešuje iz globin razočaranj in duševnega trpljenja, kot proučevalca in analitika (ampak, seveda, to ni po današnjem okusu, to bi bil »tip«, neresnični vzornik, šablonski »svetnik«), ne pa, kot mora gledalec tudi posumiti, seksualnega nepotešenca, rahlega premaknjenca. Tako smo pri moderni dramji, ki oznanja z odra tak planinski evangelij, da gledalci na poti domov ne bodo niti od daleč posumili, da je planinstvo lahko otok pobega iz umazane vsakdanjosti, Kristusovih štirideset dni posta in zbravnosti pred javnim nastopom, zvrhana kupica optimizma kot protistrup za samo-

morilska razpoloženja, očiščenje in pomlajenje. O katarzi (nevarnega) planinstva se Jančarju niti ne sanja. Prej obratno: planinstvo je kotišče motnih strasti, stena je orodje za človeka (fašista?), da dokaže svojo nemoč (nad-moč? Übermenschlichkeit?) — ah, kaj naj počnemo danes s to zgodovinsko ropotarnico?

Planinci smo videti šeme, zagovedneži, zagrenjenci, zaletaveži, kandidati smrti. Nič posebno vrednega ni v planinstvu (in v nas), lepote pa sploh ne. Jančarju je samo sredstvo za brozganje po skritih tokovih v temačnih podzemskih jamah človeške duše. Toda meni bi bilo bolj všeč, ko bi si bil za ozadje svojega brozganja izbral kaj drugega, čeravno niti malo ne zanikam, da tudi planince lahko črvičijo temne človeške strasti — samo ne predvsem kot planince, pač pa predvsem kot navadne smrtnike. Tega pa Jančar menda ne ve. Tisto, kar je Juga ugonobilo, je starogrška usoda, je Prešernova »sovražna sreča«, je tragičen razkorak med ikarskim hrepenenjem po »blagoslovu z gora« in nezadostnostjo človeškega telesa. Vsakršno čvekanje o samomoru je mlačva prazne slame. Zato čutim, da v dramji ni padel samo Klement, ampak predvsem Jančar, in sem mu to prisodil v naslovu.

Uradna planinska kritika bo prejkone tradicionalno ugodna, kot je bila še zmeraj do vsakršnega domačega spisa, če je še tako zlorabil planinsko tematiko. Slovenci pač nimamo izbire. Kar bi moralo biti eno od umetniških videnj, je pri nas edino videnje. Če tega zavržemo, nam ne ostane nič. Treba je torej pohvaliti edini napor. Jančar nam bo zanaprej natikal očala, da bomo »vsi« videli Juga tako, kot on hoče. Zlasti mlajše neštudijozne generacije, ki Juga skoraj več ne poznajo. Klementa planinca, ki je gradil svojo strogo samovzgojo na odpovedi, je pokopal. Ostal nam je samomorilski prenapetež in zakompleksanec. Taka je naša ozko zaplankana in malce epigonska slovenska usoda.

Stanko Klinar (Delo)

KLEMENTOV PADEC

»Klementov padec« je in ni življenjepiska igra o zanimivem in nesrečnem Slovencu. Je — ko s pomočjo ohranjenih podatkov, pričevanj in drugih virov oblikuje samo-svojo, v intelektualnih zmoglostih in etičnih zahtevah izjemno postavbo Klementa Juga (1898—1924), slovenskega filozofa in alpinista; in ni — ko konkretno življenjsko zgodbo, vpeto v čas in prostor, in stvarno literaturo v zvezi z njo zapuščja, jo s tem razširja in poobča ter jo predaja avtonomnemu svetu gledališča, lite-

ature. Ta dvojnoplčnost, ki je pravzaprav pogoj, da ubeseditve vredna oseba prestopi prag historične kuriozitet in zaživi samostojno odrsko usodo, je v »Klementovem padcu« uravnotežena in zato za igro in njeno izvedbo produktivna.

Mnoge Klementove — med njimi tudi citatne — besede nas v njej res vodijo nazaj k Jugu, evocirajo njegovo misel in njen vpliv in nerazumevanje, ki ju je doživljala med sodobniki, in njegova intimna stiska je nemara res podobna tisti pravi spred več kot šestdesetimi leti, hkrati pa se s precejšnje gotovostjo dozdeva, da za razumevanje in doživljanje igre njena »dokumentarna podlaga« ni bistvenega pomena. Kar in kakor se v njej zgodi, se je — ali bi se — nemara res dogodilo, a za odrsko resničnost ni pomembna njena preverljiva zgodovina, temveč sedanjik njenega dogajanja, ki ga s preteklostjo veže le še rahla popkovina. Takšna življenjepisna igra si seveda ne more in noče prizadevati, da bi nanovo osvetlila konkretno življenjsko zgodbo, kaj šele, da bi o njej povedala kakšno dokončno resnico, ki je ostala nerazjasnjena celó stvarnim vedam; hoče in zmora pa, znotraj verjetnostnih okvirov, ki si jih je bila zastavila, o njej govoriti sproščeno in svobodno ter pred časom dokončano biografijo povsem osebno presvetliti.

»Klementov padec« pripoveduje o dvojnem iskanju in nesporazumu: o vzpostavljanju posameznikove radikalne in čiste etične pozicije, za katero se izkazuje, da v svetu standardne komunikacije ni mogoča, in v navezovanju intimnega stika, ki pa tudi ne more biti skladno uresničen; in o koncu tega iskanja, ki ga nenehno samopotrjevanje v nevarnih plezalskih smereh privede do samoučinenja. Kdo je kriv za trajni nesporazum: zahtevni, intelektualno superiorni, prenapeti, mizantropski, trohice razumevanja nezmožni Klement ali njegova plitva, fillistrska, okostenela in uživaška okolica in v njej radoživa, premalo (?) ljubeča ga Milka posebej? V takšni izraziti polarizaciji o krivdi seveda ni mogoče govoriti in tudi Jančarjevo besedilo je ne išče niti ne daje dokončnega prav tej ali oni strani (četudi vsaj v nekaterih javnih situacijah gotovo simpatizira s Klementovimi stališči); prej je mogoče zapisati, da predvsem ugleduje razklanost sveta na izjemnega posameznika in vsakdanje povprečje in njuno nezdruljivost.

Ob tem in še bolj pa je »Klementov padec« tudi pripoved o neuresničeni ljubezni, ki ji na poti ne stojijo zunanje prepreke, temveč lastna — obojestranska — nezmožnost popolne predaje. V tem svojem preseku je Jančarjeva igra — za razliko od humornih, tudi grotesknh slikanj Klementovih konfliktov z drugo okolico — prežarjena z nekakšno turobnostjo in zažrevanim sentimentom in s postavo Milke

(gotovo doslej najbolj polnega avtorjevega ženskega lika) ustvariti enakovredno protigr, ki prepričljivo problematizira ravnanje moškega junaka in hkrati razkriva njegovo ranljivost.

V Mestnem gledališču ljubljanskem so »Klementov padec« uprizorili zavzeto in s premislekom. Upoštevalje predvsem drugo, nadčasovno plast besedila so skorajda zabrisali historično in geografsko okolje igre; scena (Sanja Jurca) je ponujala sicer prostorno, a proti vrhu mansardno zapirajoče se prizorišče s temnim podom in rebračami, na katerem je prostranost vršacev kdaj pa kdaj ponazarjala le redeča dvokraka lestev, prav tako so bili v temno ugašeni — z izjemo Milkine snežno bele obleke — kostumi (Doris Krstič), ki pa so s svojimi kroji in skupaj z nekaterimi rekviziti vendarle opominjali, da dogajanje ni čisto iz današnjih časov. Stik s preteklostjo je bil torej v predstavi nakazan, ne pa prevladujoč. Režiser Janez Pipan (dramaturgija Livia Pundur, Tone Partljič) je besedilo ponekod malo in razumno okrajšal in tako še zgostil dogajanje, ki se je zdaj gladko in skoraj neopazno prelivalo iz prizora v prizor, spet drugič pa se, v skladu z dramatičnostjo dogodkov, ostro in sunkovito prelomilo; obilno ga je podlagal z občuteno glasbo, ki mu je z variacijo istega motiva še dodajala mehko, hrepenenjsko razsežnost. Velja omeniti, da se ob tem, ko je precej skrbno sledil Jančarjevemu besedilu in natančno okarakteriziral njegove postave in kratke stike med njimi, ni odrekal nekaterim avtorskim oznambam v besedilo, in poudariti, da so delovale skladno in vsekakor intenzivirale njeno atmosfero.

Igralska ekipa je učinkovala sveže in poletno in kljub mladosti večine nastopajočih zrelo. Manj hvaležni vlogi sta imela Vesna Jevnikar in Ivan Godnič kot brezskrbno uživaški par; tu je predstava nekajkrat zdrsnila v poenostavljajoče karikiranje, ki se ne bi smelo zadovoljiti s pritrjevalnimi odmevi iz občinstva, ampak ohranjati manj skrajnostne nastavke, ki omogočajo Milkino naklonjenost, a zato niso — v Klementovih očeh — nič manj brezupno topoumni.

Humanističnega profesorja starega kova, rahlo utrujenega in zagrenjenega, nedozetnega za nove oblike in izrazna mišljenja, a v glavnem akademsko spravljivega z njimi, je v prepletu dostojanstvenega videza in notranje nemoči upodobil Tone Kuntner; Klementovega vrstnika, negotovega in zato prevrtljivega Gregorja pa je v mešanici alkoholne evforije in mačkaste depresije, pa tudi izdajanja in nato pollašćanja oblikoval Srećko Špik. V vlogi neusliščanega ljubimca je z razumno zažreanostjo in notranjo mirnostjo nastopil Milan Štefe, kot plesalec je nemo (ko-

reografija Darinka Lavrič) asistiral Borut Veselko.

Težo predstave sta seveda nosila Janez Škof kot Klement in Mirjam Korbar kot Milka. Nalogi sta bila dorasla. Škof je dal svojemu liku obilo eruptivnosti, ki je bila v višjih legah nemara kdaj preveč kričava, vzvišenosti, ki je prehajala v oholost in cinizem, napete vročičnosti in ob tem zbrane ponotranjenosti; v intimnih prizorih z Milko pa se mu je posrečilo zazveneti tudi krhko, nekajkrat kar infantilno neobgljeno, s čimer je dal naslutiti blodnjake Klementovih skrivnih zavor in njihovih kompenzacij. Opazna je bila — glede na nekatere njegove prejšnje vloge — tudi skrb za natančnejšo izreko (lektor Majda Križaj). Mirjam Korbar pa se je odlikovala kot toplo čuteča, a mladostno razposajena Milka z željo po ljubavni harmoniji in obenem z vztrajanjem pri lastni samosvojesti, radoživa, a ne pregrešna, zaljubljenka, a ne avšasto zatrapana; lepa in suggestivna vloga mlade igralke, ki potrjuje obete iz študentskih predstav.

Uprizoritev »Klementovega padca« je torej uspešno krstila in upodobila novo, zanimivo slovensko besedilo — ugodnemu vtisu se izmakne le neiznajdljivo sestavljen gledališki list, tudi malce preveč brezskrben do popolnosti in nazornosti svojih obvestil.

Aleš Berger (Naši razgledi)

PLANINSKE KOČE IZ VOJAŠNIC

Prav bi bilo, da bi se letos spomnili 40-letnice ustanovitve Planinske zveze Slovenije, katere skupščina je bila 6. junija 1948. Na tej skupščini sem bil tudi sam kot predstavnik IV. armade, čeprav je kot predstavnik JLA v zapisniku napisan kapetan Ivan Labus, ki je bil višji po činu. Kot predstavnika IV. armade so me delegirali v glavni odbor PZS in sem tako prisostvoval vsem sejam glavnega odbora od skupščine PZS leta 1948 dalje.

Že na ustanovni skupščini so razpravljajci govorili o novi organiziranosti društev, o alpinizmu, propagandi, vzgoji kadrov in o težavah na gospodarskem področju, med drugim o pomanjkanju planinskih postojank na območju Julijskih Alp in drugod. Več planinskih postojank so planinci z marljivim in prizadevnim prostovoljnim delom do takrat že obnovili in usposobili, da so lahko sprejele planince pod streho, hkrati pa so uredili vsaj osnovno preskrbo v njih.

Na sejah glavnega odbora PZS je poleg vsega drugega večkrat prišla na dnevni red točka, da bi Planinska zveza dobila

nekatero vojaške objekte, ki so bili takrat last JLA. Glede tega sem kot predstavnik JLA redno seznanjal svoje predstojnike v poveljstvu IV. armade v Ljubljani. Sve-tovali so mi, naj kot njihov predstavnik sprožim na seji glavnega odbora PZS misel o tem, da bi vojska lahko odstopila nekatere svoje objekte, ki bi služili potrebam planinske organizacije. To sem tudi storil. Glavni odbor PZS pa je zbral vse potrebne podatke o takih objektih v lasti JLA, ki jih vojska takrat ni več uporabljala, vendar so bili ali še uporabni ali delno porušeni med NOB ali pa so takrat obstajali samo še temelji.

Seveda je bilo takrat odvisno od JLA, kaj se bo zgodilo s temi objekti. Glavni odbor PZS je takrat pismeno posredoval za vrsto vojaških objektov, ki naj bi jih JLA odstopila Planinski zvezi. Pismeni predlog PZS sem potem izročil poveljstvu IV. armade v Ljubljani, od koder so ga posredovali pristojnemu poveljstvu v Zagreb. Odgovor seveda ni prišel takoj; glavni odbor PZS je dobil pismeno privoljenje o primopredaji vojaških objektov, ki jih JLA ne bo več potrebovala, šele spomladi leta 1951.

Takrat sem bil zaposlen v Vojaško-gradbeniškem odseku v Ljubljani in sem bil odgovorni referent za vojaške objekte. Na eni od sej Glavnega odbora PZS smo izdelali načrt primopredaje objektov, ki so bili odobreni, da jih vojska izroči Planinski zvezi oziroma planinskim društvom.

Vojaško-gradbeniški odsek Ljubljana me je pooblastil, da opravi primopredajo, prav tako pa me je pooblastil glavni odbor PZS, da opravi primopredajo in izročim objekte posameznim planinskim društvom.

Primopredaja vojaških objektov je bila opravljena takole: 19. aprila 1951 karavla pri planinskem domu Savica, 26. maja 1951 finančna karavla Log v Trenti, 14. julija 1951 karavla na Lajnarju in Možicu, 15. julija 1951 karavla na Poreznu in vojašnica Petrovo brdo, 8. septembra 1951 vojaške zgradbe na območju Vršiča (Sotto Prisani) in vojaška zgradba ob izviru Soče, 9. septembra 1951 karavla Morbegna pod Triglavom, 10. septembra 1951 karavla nad prvim Triglavskim jezerom Alba, 11. septembra 1951 karavla na Bogatinskem sedlu in na vrhu Škrbi, karavla Na kraju, karavla na Dobrenščici in karavla na Prehodavcih, 12. septembra 1951 temelji vojašnice pri Krnskem jezeru in vojašnica na sedlu Prehodavci, 14. septembra 1951 karavla pri Razor planini, karavla pri sedlu Globoko, bunker pri prelazu Globoko in vojaški objekti na Ravneh, 16. septembra 1951 pa vojaški objekt pod vrhom Črne prsti.

Tako so bili predani vsi odobreni vojaški objekti planinskim društvom.

Leta 1948 so bile natisnjene tudi prve planinske izkaznice. Dobil sem jo tudi jaz in je imela številko 00013, registrirana pa je bila pri Planinskem društvu Ljubljana Matica in jo imam še zdaj.

Isto leto smo na mojo pobudo organizirali v JLA planinsko sekcijo in smo se skoraj vsako soboto odpravili na planinske izlete v Julijske Alpe, Karavanke in Kamniške Alpe. Spravljenih imam še nekaj fotografij iz tistega časa.

Ob 10-letnici ustanovitve OF se nas je 27. aprila 1951 zbralo nekaj funkcionarjev in smo se odpravili na Kredarico s smučmi, da bi tam proslavili to obletnico. Te ture smo se udeležili Fedor Košir, inž. France Avčin, inž. Bojan Deržaj, Janez Kmet, Franc Debevec, Rajko Stare, Jože Pernuš, Lojze Pobožnik, Dane in jaz. Prav na vrh Triglava zaradi zelo slabega vremena nismo šli, bili pa smo na Kredarici, o čemer imam fotografski dokument.

Dajem pobudo za to, da bi se letos, ob 40-letnici ustanovitve Planinske zveze Slovenije, spomnili tistih zagnanih odbornikov-planincev, ki so tvorno sodelovali pri novi organiziranosti PZS, in jim podelili plakete PZS, saj smo tisti čas opravili pionirsko delo za planinsko organizacijo, ki z določenimi spremembami in dopolnili obstaja še zdaj. Vsa dela smo takrat opravili amatersko in pošteno za razvoj planinstva.

Sam doslej še nisem dobil nobenega priznanja; kdo ga je dobil, mi ni znano, vendar sem prepričan, da ima evidenco PZS.

Dajem tudi pobudo za to, da bi izdali nov vodnik po planinskih domovih in kočah Jugoslavije. Tisti, ki ga je leta 1957 izdala Planinska zveza Jugoslavije, je že zastarel, saj je bilo med tem že veliko sprememb in dopolnitev.

Aleksander Novak

PLEZALSTVO IN VARSTVO NARAVE

Pred nedavnim je bila planinska dejavnost v najširšem pomenu besede ena od najbolj blagih oblik prisotnosti človeka v naravi. V zadnjem času pa zaradi množičnosti in novih oblik dejavnosti naravo ponekod resno ogroža. Takšen primer nove in množične dejavnosti je plezalstvo.

Ob manjših skalnih stenah, kot so Osp, Črni kal, Dolžanova soteska in druge manjše, ponavadi prisojne skale po Sloveniji, se preizkuša in trenira množica plezalcev. Skalne stene pa so tudi oz. so predvsem življenjski prostor številnih živalskih vrst. Za primer navedimo Osp: na policah in v špranjah skalne stene gnezdi planinski hudourniki, mestne lastovke, navadne kavke, skalni golobi, mo-

dri drozg, velika uharica. Od naštetih vrst jih je večina ogroženih in vpisanih v Rdeči seznam ogroženih vrst Slovenije oz. celo Evrope; za eno vrsto je v Ospu edino znano gnezdišče v Sloveniji. Ob tako množični plezalski dejavnosti pa je verjetno, da bo tamkajšno izredno bogato in redko živalstvo dokončno propadlo, česar pa v nobenem primeru ne moremo dopustiti. Zato bomo Osp predlagali za začasno razglasitev za naravno znamenitost in v tem pravnem aktu natančneje določili naravovarstvene zahteve glede plezanja.

Takšnih primerov, da je v istih skalah, kjer je plezališče, tudi prebivališče redkih, ogroženih in zavarovanih živalskih vrst, je še več. In v večini primerov so živali obsojene na propad.

Da do podobnih navskrižij v prihodnje ne bi več prihajalo, zlasti zato, ker je večina plezalcev zavzeta za varstvo narave, predlagamo, da Planinska zveza spremlja izdelavo plezališč in alpinističnim odsekom priporoči, naj se (preden začnejo uporabljati novo plezališče) posvetujejo s Komisijo za varstvo narave pri Planinski zvezi Slovenije.

Dr. Marijan Slabe

ŽULJ OD LANSKE ŠTAFETE MLADOSTI

... Še julja na palcu se bom dotaknil. V Mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije smo ob ponudbi Republiški konferenci ZSMS za organizacijo odhoda štafete mladosti imeli pred očmi predvsem dvoje:

1. Razrešiti zadrego mladinskih politikov, ki so se soočali z zahtevami za ukinitve štafete na eni strani in nedotakljivostjo dolgoletne prakse na drugi strani. Z organizacijo odhoda s Triglava bi odpadel eden od ritualov štafete, to je pompozna prireditev na prvo pomladno soboto z vso navlako, ki sodi k proslavam klasičnega tipa. Žal so slovenski mladinski politiki zadnji hip pokleknili in bili primorani organizirati klasično prireditev v Bohinjski Bistrici. Za marsikaterega tradicionalista se je pot štafete začela šele tam. Zato pa na Kredarici in na Triglavu ni bilo nobenega vsiljenega protokola, varnostnih služb, črnih avtomobilov in ljudi, ki bi se prerivali v prvi vrsti. Ta cilj smo zato v končni fazi uresničili le deloma.

2. S televizijskim prenosom odhoda štafete afirmirati alpinizem in alpiniste v jugoslovanski javnosti. Menim, da smo ta cilj zgledno uresničili. Vreme, ki nam jo je po eni strani zagodlo tako, da je postavilo pod vprašaj odhod s Triglava, je na drugi strani pustilo toliko luknje,

da je celotna jugoslovanska javnost v živo videla podvig alpinistov.

Že ob pripravah na organizacijo smo se pogajali z Republiško konferenco ZSMS o višini stroškov take organizacije. Na koncu smo se zedinili o poravnavi celotnih potnih stroškov in oskrbe na Kredarici ter dodatno še tri milijone dinarjev Planinski zvezi Slovenije za organizacijo. Ta sredstva je izvršni odbor PZS na 22. seji razdelil po naslednjem ključu: 1,2 milijona postaji GRS Mojstrana, 0,9 milijona Mladinski komisiji in 0,9 milijona v Alešev sklad. Na omenjeni seji je bil prisoten tudi načelnik komisije za alpinizem, ki pa jo je predčasno zapustil kljub opozorilu, da pride na vrsto še razprava o delitvi sredstev za organizacijo odhoda štafete mladosti. Izvršni odbor je sprejel takšno rešitev na podlagi razprave. Nam se je zdelo razporeditev sredstev v Alešev sklad najbolj optimalna iz več razlogov. Tistim argumentom, ki so bili izrečeni na seji v prid takšni rešitvi, pač nihče ni oporekal.

Poleg tega smo v maju organizirali za deset alpinistov — prvih nosilcev štafete sprejem v Planiki, kjer je vsak prejel po par trekking čevljev iz programa adidas. V tistih dneh na Kredarici, ki smo jih preživeli skupaj, je bilo dosti govora o tem. Tudi o vrveh. Vendar pa tudi nobenih dokončnih obljub pristojnih. Nekdo je pač prezgodaj delil to, kar še ni bilo dogovorjeno. Predstavljati stvari, ki so obstajale kot variantna rešitev, za dogovorjene in dokončne, je neodgovorno dejanje tiste osebe, ki si je poskušala s tem morebiti utrjevati položaj ali dvigovati ugled. Da pa te stvari bolijo, če so kasneje izpeljane drugače, priča Jankov tretji žulj. Upam, da bo iz te izkušnje najmanj Janko potegnul nauk, da vsem le ne kaže verjeti na vsako besedo. Tistim, ki so ta zaplet povzročili, pa naj bo izkušnja, kako v prihodnje v podobnih primerih (ne) ravnati.

Andrej Brvar
(Alpinistični razgled)

LOKALNE OMRZLINE

Zdravniška podkomisija GRS je na svoji zadnji seji med drugim razpravljala tudi o prispevku »Prva pomoč pri lokalnih omrzlinah« v PV št. 3/88, str. 121. Prispevek pomeni dobra in tudi za laika izvedljiva navodila, ki so v skladu s stališči, sprejetimi na seji medicinske komisije IKAR 11. septembra 1987. Podkomisija meni le, da bi pri ukrepih v koči ogrevanje omrzlih delov udov v mlačni in postopno vedno bolj zagrevani vodni kopeli ne omejevali časovno na pol ure, kot to piše v prispevku, temveč da naj

bo glavni kriterij bolečina, ki jo omrznjene pri takem ogrevanju čuti in mora biti zanj še znosna. Dolivanje tople vode vse do temperature okoli 40°C naj bi torej bilo v načelu naglo, vendar omejeno s subjektivno bolečino, ki pa je odvisna od raznih objektivnih in seveda tudi subjektivnih faktorjev.

Za zdravniško podkomisijo GRS:
dr. Jože Cetina

BODEČA NEŽA ZA LJUBELJ?

Komisija za podeljevanje turističnih nageljnov in než, ki deluje pri ljubljanski televiziji in katere člani so znani slovenski turistični delavci in novinarji, je dobila pismo, v katerem je med drugim zapisano:

Predvsem pa Tržičana zbode ob razmišljanju, kaj vse bi Ljubelj kot majhno turistično središče lahko ponudil: ne le mejni prehod z bolj ali manj standardno spremljajočimi objekti

Zelenica, menda najlepši gorski okoliš v tržiški občini, je bila z izgradnjo žičnice v marsikaterem pogledu uničena. Če pa je že bila žrtvovana v turistične in športne namene, bi jo bilo potrebno izkoristiti mnogo bolje in smotrneje. Zastarela, dotrajana žičnica, tri vlečnice, planinski dom v lasti in z udobjem domačega planinskega društva, to je vse.

Pa bi Zelenica s svojimi tereni prenesla mnogo večje število smučarjev na isti površini bolje urejenih smučišč! Gnečo in ponudbo v planinskem domu bi bilo mogoče zmanjšati in popraviti z majhnimi objekti, kjer bi prodajali čaj in enolončnice.

Škoda bi bilo uničevati čudovito okolje z gradnjo novih žičniških naprav. Lahko pa bi Zelenico ponudili kot idealno izhodišče za vse bolj uveljavljajoče se turno smučanje. Begunjščica, Palec, Vrtača, Zelenjak, Stol, Završnica so cilji, ki so kot nalašč za turne smučarje. Tržič je znan po svojih smučarjih, alpinistih in gorskih reševalcih. Ali ne bi bilo mogoče pripraviti ob šoli alpskega smučanja še šolo turnega smučanja, prvo pri nas z vodniki, inštruktorji, posredovanjem vremenskih in snežnih podatkov, svetovanjem? Ali ne bi bilo mogoče na sončnih planinah proti Završnici urediti tekaško progo in obnoviti zapuščeno smučarsko skakalnico za planinskim domom na Zelenici?

In poleti? Okolica Ljubelja in Zelenice je polna še živečih planšarij. Od tod je čudovito izhodišče za planinske in lažje plezalne ture. Kakšna atrakcija bi bil lahko izlet z Ljubelja skozi »bornove tu-

nele« skozi trebuh Begunjščice na planino Preval! Menda tej poti v celih Alpah ni enake. Pa od planšarjev na Prevalu na vrh Begunjščice, ali pa med murke na Roblek, v Drago, na Dobrčo, navzdol k Tomiškovemu slapu! Kako zanimiva bi bila za turista, ki bi ga znal Ljubelj zadržati za dan ali dva, tura po stari cesti na vrh Ljubelja, ki zapuščen in zanemaren jen sameva in hrani toliko zanimivosti! Kaj vse bi lahko povedal turistu dober vodnik, ki bi poznal in znal pokazati vso zgodovino gorskega prelaza tam od rimskih časov dalje! Pa o ljudeh, ki so potovali tako preko, gradili cesto, predor, piramide na vrhu! Kakšna prijetna pustolovščina je lahko plezalna pot po grebenu od Ljubelja do Mož nad Zelenico! Pa poleti izlet z Ljubelja na planšarske dobrote na visokogorsko planšarijo na Korošici! Pa tura s »švercarskega« Hajnževega sedla na Veliki vrh! Pa stara Bornova vila, sedaj Panorama, pa ljubeljska cerkvena, pa ostanki taborišča! Pa še in še.

In ker vsega tega Ljubelj ne zna ponuditi, pa bi lahko, bi kakšna bodeča neža morda le zbudila koga.

Jeričnega Janeza Janez

iz planinske literature

Skice vremena

Zdravko Petkovšek in Miran Trontelj: *SKICE VREMENA; Ljubljana, Zveza organizacij za tehnično kulturo, 1987, 101 str. + 16 str. barvnih prilog*

V letu 1987 je to že druga knjižna izdaja na slovenskem trgu, namenjena bralcem, ki jih zanimata vreme in vremenoslovje. Prva je bila knjižica — priložnik E. Neukampa Oblaki in vreme (Cankarjeva založba), ki ima za osnovo lepe fotografije, razlage pa je bolj malo in je marsikje strokovno oporečna. Knjiga Petkovška in Trontelja je tudi izredno močno ilustrirana: vsebuje okrog 200 slik in skic (nekateri imajo isto oštevilčenje in dodatne oznake a, b, c; nekatere v barvni prilogi pa niso oštevilčene). Toda slikovno gradivo v knjigi služi predvsem razlagi vremena in vremenskih dogajanj.

Knjiga želi biti predvsem razlagalna, pri tem pa sta se avtorja zavestno odrekla sistematičnemu pristopu k snovi. Postopno uvajata v razumevanje ozračja in vremena povprečnega slovenskega bralca, ki je z vremenoslovjem seznanjen predvsem prek televizijskih poročil in časopisnih objav. Tako pričenjata s poglavjem o planetarnih zahodnikih, pa potem nadaljujeta s fron-

tami, cikloni in anticikloni, vremenu in njegovem napovedovanju, dodani pa so tudi nekateri klimatski podatki za Slovenijo — nekaj v tabelah, nekaj pa kartografsko.

Izbrani način torej gradi na ilustracijah, podobnih tistim s TV ekrana (seveda so tudi drugačne: diagrami, prerezi, fotografije vremenskih pojavov in meteoroloških instrumentov) in na njih sloni razlaga: kaj posamezne slike pomenijo ter kakšna dogajanja te slike ustvarjajo in pogojujejo. V knjigi tako ni niti ene razlage kakšne zakonitosti, ki bi ponazarjala povezanost posameznih količin med seboj s pomočjo kake enačbe. Tudi kvantitativnega je v knjigi malo in grafikoni največkrat nimajo označenih vrednosti na koordinatnih oseh; izjema so nekateri klimatski prikazi. Na splošno skušata avtorja čimveč povedati le z besedami in slikami. Tak način je za marsikaterega bralca edino sprejemljiv, za tiste, ki so vajeni načina, kot je v uporabi v naravoslovju, pa seveda manj pregleden.

Izbrani način ima to prednost, da bralca »nežno uvaja« v vremenoslovje, in to slabo stran, da je gradivo manj sistematično. Npr. vzroki in nastanek burje so obravnavani dvakrat: na straneh 35—36 v poglavju Topla in hladna fronta (ker se burja pojavlja po prehodu hladne fronte) in na straneh 61—62 v poglavju Značilni vetrovi v Sloveniji. Res pa je, da je stvarno kazalo na koncu knjige pri tem bralcu v pomoč. Toda tekst je vseeno kar zahteven, saj zaradi poljudnega in obenem sintetičnega načina ponekod razlaga po več dogajanj hkrati.

V knjigi ni nerazumljivih ali neutemeljenih trditev. Včasih si sicer nekatere navidez nasprotujejo: npr. na strani 21 avtorja pravita, da je spreminjanje temperature ob dviganju ali spuščanju zraka »za pooblačitvev in razjasnitev neba bolj pomembno, kot gibanje oblakov z vetrovi, ki naj bi oblake prignali ali odpeljali proč«. Pri tem mislita seveda na lokalne razmere, saj na strani 33 povesta, da so obsežni premiki vseeno tudi zelo pomembni, kajti »ob prehodu hladne fronte... se kmalu zjasni, saj so nas frontalne motnje s ciklonom prešle«.

Knjiga je lepo natisnjena in ima le malo tiskovnih napak: še največji sta tisti na strani 59, kjer sta v Beaufortovi skali vetra zamenjana stolpca s hitrostmi v m/s in km/h, ter na predzadnji strani teksta, kjer sta levi in desni stolpec zamenjana. Ilustrativno gradivo je zanimivo in povečini so slike iz narave iz naših krajev, slike mnogih instrumentov pa so privzete iz prospektov svetovnih proizvajalcev. Skoraj vse skice so natisnjene v več barvah, pri čemer uporaba modrega rastra predstavlja hladen, rdečega pa tople zrak

oz. moder raster označuje anticklonska in rdeč ciklonska področja. Barvno so rastrni na splošno primerno močni, le tu in tam morda premočni. Pri nekaterih kartografskih prikazih so izbrane barve manj primerne.

Knjiga je, kot rečeno, namenjena predvsem bralcem, ki jim je bližji opisni način razlaganja pojavov. Za bralce, ki so navajeni na naravoslovni način izražanja, bi bilo včasih lažje in nazorneje, če bi bile zakonitosti razložene kar z enačbami in diagrami. Toda tudi ti bralci bodo iz nje mogli s pozornim branjem dobiti dosti informacij in novega znanja — tudi z besedami in slikami je mogoče pojasniti marsikateri naravni pojav. Knjiga je tako zelo dobrodošlo dopolnilo k vsakodnevni vremenski informacijam. Mislim, da bodo tisti, ki jih vreme zanima, z njeno pomočjo dosti bolje razumeli stanja in dogajanja, ki jih ponazarjajo najrazličnejše vijugaste črte na vremenskih kartah.

Jože Rakovec

Nove kartografske izdaje

Zadnje mesece je na kartografskem trgu kar nekaj novih zanimivih ponatisov planinskih kart (zadnje tri so pravkar izšle). Ker se začena sezona pohodništva, je prav, da o njih bralce vsaj informiramo. V Planinski založbi (št. 24) je Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo pripravil že sedmo popravljeno in dopolnjeno izdajo JULIJSKE ALPE — zahodni del. Ta karta predstavlja z vzhodnim delom, ki je izšel že lani — obe pa sta v merilu 1 : 50.000 — zaokroženo celoto Julijskih Alp. Karta prikazuje v glavnem vse markirane planinske poti, planinsko transversalo, slovensko geološko pot, planinske postojanke, naravne in kulturne znamenitosti, izvire, vode in vrsto drugih, za planince pomembnih podatkov. Nazorno in čitljivo je predstavljen relief s plastnicami in senčenjem. Znaki so opisani v petih jezikih.

Turistično društvo Bohinj-Jezero je založilo karto BOHINJ — Triglavski narodni park, ki je svojstveno zasnovana; izdelana je na osnovi fotomozaika aerofotoposnetkov v približnem merilu 1 : 20.000. Na njej dominira Bohinjsko jezero z okolico z zelo pregledno mrežo cest in poti, vod, stavb (naselij). Posebej so poudarjene sprehalne poti ter naravne in zgrajene zanimivosti, kar vse je posebej oštevilčeno in na hrbtni strani pojasnjeno. Kratek opis Bohinja in pojasnila so podana v petih jezikih. Karta (izdelal jo je Geodetski zavod SRS) je zelo uporabna tudi za tistega, ki se na kartografijo manj spozna, saj je dejansko le dobro opremljena fotografija tega predela.

Tudi vse naslednje karte, ki so pravkar izšle, so delo Geodetskega zavoda SRS v založbi Planinske zveze Slovenije.

JULIJSKE ALPE — BOHINJ v merilu 1 : 20.000 je že sedma dopolnjena izdaja (šesta je izšla leta 1986). To je dokaz, da je karta zelo uporabna. Merilo omogoča veliko natančnost in ponuja dovolj prostora za prikaz množice podatkov. Ker pa teh v visokogorju — razen gostih plastnic — ni veliko, deluje nekoliko prazno. Barvna kombinacija karte deluje simpatično, prijetno za oko. Obsega podatke o markiranih poteh, planinskih in lovskih kočah, hotelih in drugih gostinskih objektih, žičnicah, izviri in vodah, planšarskih stanih in senkih, gozdnih površinah, ruševju in grmovju in še kaj. Plastnice so na 20 m. Predstavo reliefa dopolnjuje senčenje.

List karte JULIJSKE ALPE — TRIGLAV se na severu nadaljuje tam, kjer se konča list Bohinja, prav tako v merilu 1 : 20.000. Tudi četrti ponatis tega lista je dopoljen in prikazuje enake elemente (podatke). Na njem predvsem izstopajo markirane poti, saj jih je v tem predelu kar precej. Za izletnike v Triglavsko pogorje je to zelo uporabna karta.

Tretja dopolnjena izdaja karte ŠKOFJE-LOŠKO POGORJE je izdelana v merilu 1 : 40.000. Če so na prejšnjih dveh prevladovali zeleno modri toni barv, so tu bolj rumenkastorjavi: karta je že bolj podobna turističnim kartam občin, vsebina pa podobna predhodnicama. Lepo izstopajo tudi na tej markirane poti z opisi, planinske postojanke, bencinske črpalke, ni pa drugih gostinskih objektov. Relief je prikazan s plastnicami (na 20 m) in senčenjem. Potna mreža je zelo podrobna (do stez!), prav tako vodovje, slabše so vidni spomeniki, cerkve, znamenja, razvaline...

Vse navedene karte z izjemo Bohinja na osnovi fotomozaika imajo prazne hrbtni strani, kar je prava škoda. Na hrbtni strani je namreč moč odtisniti vrsto zanimivih podatkov, pravi mali vodič, ki bi uporabniku nudil veliko večje možnosti spoznavanja naravnih in kulturnih spomenikov brez dodatne uporabe literature.

V natančnost in ažurnost kart se v tem prispevku nisem spuščal. Gotovo, da niso popolne, čeprav se izvajalci trudijo. Zato je seveda dobrodešel vsak podatek uporabnika, na podlagi katerega bi bilo moč karte izboljšati.

Ker jo je moč dobiti tudi na Planinski zvezi Slovenije, je prav, da ob koncu omenimo še karto BJELAŠNICA — IGMAN, ki jo je v merilu 1 : 50.000 izdelal Geodetski zavod Sarajevo, izdala pa Planinska zveza Bosne in Hercegovine. Čeprav je karta prvenec tega zavoda, je izdelana zelo kakovostno in je povsem podobna slovenskim turističnim kartam tega

merila. Prikazuje markirane poti in drugo potno omrežje, turistične in gostinske objekte, planinske postojanke in druge znamenitosti. Obsega območje olimpijskih iger (vzhodni del) z vrhovi Bjelašnice, Treskavice, kanjonom Neretve, Rakitnice, delom sarajevske kotline in območjem Boračkoga jezera. Kdor se bo podal v to gorovje, mu bo prepotraben pripomoček. Če sem prav seznanjen, je to prva karta take kvalitete izven SR Slovenije.

Peter Svetik

Nov zemljevid Šiše Pangme

Na Kitajskem so lani natisnili in izdali nov zemljevid. Gre za »Regionalno karto Mount Xixabangma« v merilu 1:50.000, ki zajema ozemlje 28 × 45 kilometrov od ledenika Langtang v jugozahodnem vogalu do doline Hangpu na severovzhodu. Zasnovana je na fotogrametrijski metodi, na njej pa so vrisane plastnice po 20 metrov ter zelo podrobne strukture skalovja in zemeljske površine nasploh. Na nesrečo pa so geografska imena dokaj skopaja. Višine na tej karti se precej močno razlikujejo od tistih, ki ji poznamo od prej. Glavni vrh Šiše Pangme, ki je bil na prejšnjih kartah označen z višino 8013 ali 8046 metrov, je na tej karti visok 8027 metrov, Osrednji vrh 8009 metrov in Zahodni vrh Šiše Pangme, na katerega sta kot prva leta 1987 splezala J. Kukuczka in A. Hajzer, 7966 metrov.

J. N.

društvene novice

In memoriam: Stane Hudnik

Ob zadnjem slovesu, ob slovesu na koncu življenjske poti čudovitega planinca, pionirja slovenskega alpinizma in gorskega reševalstva Staneta Hudnika, naj razgrnem nekaj drobcev njegove življenjske poti, in to drobcev z njegove srečne in bogate živ-

ljenjske poti — življenja in dela za planinstvo.

Stane, star 13 let, že stoji s svojim starejšim bratom na vrhu Triglava, na čaščeni gori, ki ga je tako prevzela, da je ostal zvest goram célo svoje življenje.

Pri petnajstih letih je bil sprejet v TK Skalo, v plezalsko družino mladih zagna-

nih intelektualcev, ki je v dveh desetletjih obrnila mnogo strani v zgodovini slovenskega planinstva in alpinizma.

V letu 1924 je v navezi z Vladimirjem Topolovcem, Slavkom Prevcom in Stankom Skokom potegnil prvenstveni vzpon v severni steni Planjave z varianto naravnost na vrh in v isti družbi preplezal še severno steno Skute, Turske gore, Rinke in greben do Skute.

Že dve leti kasneje je v navezi z Edom Deržajem prvi ponovil slovito smer Debelak-Tominšek v severni steni Špika, v družbi Slavka Prevca pa splezal prvenstveno v vzhodnem delu severne stene Travnika. Temu sledijo še mnoge prvenstvene ture in več ponovitev, kot so severna stena Škrlatic, Razorja in Prisojnika, Hornova smer v Jalovcu, Slovenska in Nemška smer v severni steni Triglava.

Naštel sem samo vidnejša pota in puščam ob strani vsa druga, ki so stakala Hudnikovo izredno pestro alpinistično življenje. Kot vodnik je vodil po Julijskih Alpah angleške skupine, po Slovenski smeri na Triglav pa Amerikanca Hilda Cooka, ki ga je k nam napolnila miss Copelandova, katero je pozimi, za novo leto, vodil v družbi Slavka Prevca kot prvo žensko na Triglav.

To turo je čudovito opisala ta neizmerna ljubiteljica naših gora v svoji knjigi »Čudovite gore«.

Takole opisuje njihovo prvo noč v drvarski koči v Kotu:

»Pogledala sem svoja tovariša, tedaj sta se videla bolj dvojčka Petra Pana, ne pa kot Jupitrova otroka Polux (Prevec) in Kastor (Hudnik). Morda sta bila res oboje, samo v različnih svetovih.

Žehteče vroče je bilo v tej koči, a prijetno. Vstali smo malo pred 6. uro. Vsaj Polux in jaz sva vstala, Kastor pa se ni hotel zbuditi, dokler ni zvedel, da tega jutra z zajtrkom v postelji ne bomo postregli. Oba sta bila gotovo podobna otrokoma v gozdu, ko sta rekla, da ne bo to jutro nobenega umivanja in da tudi pomivali ne bomo, kakor je to sicer z nekakšnim jutranjim obredom po zajtrku navada. Odšli smo, preden je napolnil dan. Polux je hodil prvi, nato sem v vrsti hodila jaz, Kastor pa zadnji s skrbnim očesom za mojo varnost...«

O istem dogodku Stane Hudnik v članku »Nekaj spominov« v Planinskem vestniku govori v njemu lastnem jeziku:

»Prespali smo v drvarski bajti v Kotu. Ponoči naju je zbudilo nekakšno petje. Pogledava proti vhodnim vratom, bila so na stežaj odprta. Pred vrati je stala v mesečini miss Copeland in prepevala stare kelt-ske pesmi. Vrata je odprla na stežaj zato, da je po starem škotskem običaju spustila v hišo novo leto. Za naju, zaspana

Kranjca, pa je bilo bolj važno spanje po naporni hoji...»

Leta 1932 je Stane Hudnik kot član osrednjega odbora SPD prevzel funkcijo načelnika GRS in jo opravljajal tri leta. Ustanovil je več reševalnih postaj, uvedel je tudi »reševalni dinar« v vseh planinskih kočah. Sodeloval je skoraj pri vseh alpinističnih in planinskih nesrečah, tako pri reševanju Lanarčiča, dr. Klementa Juga, Vladimirja Topolovca, Herberta Brandta in Ernesta Bračiča, Sandija Vizjaka in v veliki nesreči pod Storžičem v marcu 1937. V že omenjenem članku »Nekaj spominov« v Planinskem vestniku Hudnik piše s tridimi realnimi besedami:

»Ko smo prinesli dr. Klementa Juga na pokopališče v Dovje, smo se oglasili pri župniku Aljažu. Vprašal je, kdo bo plačal pokop. Ker ni bilo nobenega svojca (brat iz Solkana zaradi potnega lista ni mogel takoj priti), smo sami izkopal grob in ga tudi zagrebli. Pri župniku Aljažu smo zato dobili vsak po en malinovec, nato pa odšli spat v Mojstrano...«

In dalje: »Sandija Vizjaka smo našli v velikanskem plazju pod Planjavo v Sukalniku kot iglo v senu. Po dolgotrajnem iskanju in sondiranju sem z lesenim drogom vrh plazju »žoknil v sneg« in zadel na mehki predmet. Bil je Sandi.«

Član GRS je bil celih trideset let.

Stane Hudnik je spadal tudi med naše prve turne smučarje. Bil je s smučmi na vrhovih od Črne prsti do Krna, od Kanjavca do Draških vrhov in do Debele peči. S smučmi je prišel tudi na vrh Stola. Stopil je tudi prek meja in se povzpela na Braithorne (s smučmi), na Grossglockner, Sonnblick, Annkogel in Wiesbachhorn. Deloval je tudi zelo zavzeto v planinski organizaciji kot odbornik osrednjega odbora SPD, bil gospodar Vodnikove kočice in Doma na Kredarici. Planinsko življenje mu je prekinil okupator, golgota svojega življenja je preстал v Dachauu.

Po osvoboditvi je dobil stik s planinci v Celju, kamor ga je zanesla službena pot. Tu sem ga kot mlad odbornik PD Celje spoznal tudi sam. Ves zavzet z mnogimi izkušnjami se je zagnal v obnovitvene in gradbene naloge v Logarski dolini, na Korošici, Okrešlju, Raduhi, na Golteh in na Celjski koči.

Želimo, da bi bil Planinski vestnik ukrojen po meri čim številnejših slovenskih planincev. Zato vas prosimo za sodelovanje: napišite nam, kaj vam je v PV všeč in kaj vas v njem moti, da bomo skupaj oblikovali čim prijetnejše slovensko planinsko glasilo.

Stane Hudnik nam je bil s svojo gospodarsko razgledanostjo in strokovnim sodelovanjem vselej na voljo in za zgled. Prispeval je izjemno veliko k napredku slovenskega planinstva. Hvaležni smo mu za vse, predvsem pa za njegovo prijateljsko sproščenost, dobrodušnost in optimizem.

Hvaležni smo mu za prijateljsko sodelovanje za isto stvar, to je za planinstvo: to je največja sreča, ki človeka v življenju lahko doleti.

Naj v slovo dragemu prijatelju in sodelavcu ponovim besede našega velikega pisatelja Iva Andriča, ki je dejal, da resnično umre samo tisti človek, ki ga vsi pozabijo.

Stane ne bo pozabljen. V zgodovini slovenskega alpinizma in planinstva bo zapisan za vse čase.

Kadar bom pogledal v nebo v jasni noči in bom zagledal svetlobo ozvezdja Dvojčkov, se bom spomnil Kastorja iz knjige »Čudovite gore« Miss Copelandove.

Dušan Gradišnik

V kraljestvu nomadskih Tuaregov

V Hoggar, pretežno gorato prostranstvo na jugu Sahare, ki po površini dvakrat presega velikost Jugoslavije, smo se 14. januarja odpravili štirje alpinisti z Jesenic: Benjamin Ravnik, Klemen Volontar, Tadej Pušavec in Jože Uršej. Pridružili so se nam še Slavko Klinar iz AO Gorje, Marta Zupan in Aleš Ježek iz AO Radovljica, dva alpinista iz AO Kozjak-Maribor, alpinistična pripravnica iz Kroke, brez plezalskih načrtov pa še študentka z Jesenic in novinarka iz Ljubljane. Slednja je s svojim znanjem francoščine in komunikativnostjo skrbela, da smo potovali z avtobusi od oaze do oaze praktično brez težav kljub veliki gneči za vozovnice.

Do mesta Tamanrasseta, ki je nekaj več kot 2000 kilometrov oddaljeno od glavnega mesta Alžirije, smo prispeli v štirih dneh, kar je za tamkajšnje razmere izredno hitro. Od tod smo se z najetimi terenskimi vozili odpeljali v najvišji predel Hoggarja Atakor z najvišjim vrhom Takotom (2918 m), ki pa plezalsko ni zanimiv. Utaborili smo se na ravnici med gorami, ki so ponujale najlepše vzpone. Stene so do 350 metrov visoke, kamnita sestava pa je bila za nas nekaj povsem novega — na kristalinski granitni podlagi zapečena lava, ki pa se je skoraj povsod izkazala za zelo kompaktno. Plezanje, predvsem v severni steni južnega Tekonlaga, je izreden užitek. Med plezanjem prehajaš iz zajed v kamine in skozi preduhe spet v čudovito razčlenjene plošče. Na vrhu pa si za nameček poplačan še z brezmej-

nim razgledom. Razsežnosti pokrajine in popolna tišina te povsem prevzamejo in prisilijo k razmišljanju o naši majhnosti in minljivosti ter naših večnih zmotah. Kako povsem drugače se odvija življenje skromnih, a ponosnih nomadskih Tuaregov ...

V osmih dneh smo preplezali 13 smeri, po tem času pa smo se vrnili v Tamarrasset po nove zaloge vode in hrane, narkar smo naslednjega dne ponovno krenili v gore. Ježek, Klinar, Ravnik in Uršej smo se odpravili za šest dni v 350 kilometrov oddaljeni granitni masiv Garetel Djenoum, kjer so bile preplezane najtežje smeri in kjer je Ravnik na prosti način splezal smer VII. težavnostne stopnje. Pod Iharenom so drugi splezali nekaj lažjih smeri in pred tem dve klasični petici v Daondi. Med drugim sta proti koncu odprave Klinar in Ravnik splezala prvenstveno Gorenjsko smer VII. težavnostne stopnje.

(Zelezar)

Dom na Menini planini (1453 m)

Prvo kočo na Menini so zgradili že leta 1898, vendar je leta 1920 pogorela. Po vojni so prizadevni člani PD Gornji grad leta 1957 dogradili nov dom, ki so ga pred kratkim temeljito prenovili, nekaj sanacijskih del pa še traja. Zaradi prostorskih težav je Planinsko društvo leta 1983 zgradilo poleg doma še pristavo, ki ima štiri sobe, kopalnico in sanitarije.

Dom ima v pritličju veliko jedilnico in kuhinjo, v zgornjih prostorih pa lepo urejene 2-, 3- in 4-posteljne sobe; skupno ima 28 ležišč v sobah, na dveh skupnih ležiščih pa je prostora za 30 oseb. Upravlja ga PD Gornji grad in je redno odprt in oskrbovan od 1. junija do 30. septembra. Izven tega časa je v domu dežurstvo ob sobotah, nedeljah in praznikih. Med dežurstvom nudi dom čaj, pijačo in prenočišče.

Do doma lahko pridete po markiranih poteh iz Zadrebčke doline, iz Šmartnega ob Dreti (3 ure), iz Gornjega grada (2 uri 30 minut), iz Nove Štife (2 uri 30 minut) ali po izredno lepi grebenski poti s prelaza Črnivec (4 ure). Vse te poti so dobro oskrbovane. Možen pa je tudi dostop iz Češnjic ali Golic v Tuhinjski dolini (2 uri 30 minut). Do doma se lahko pripeljete tudi po cesti iz obeh dolin. Iz Zadrebčke se odcepi cesta v Bočni (15 km), iz Tuhinjske pa v Golicah pri bencinski črpalki.

Ogromna planota Menina nudi številne možnosti za izlete in sprehode. Na najvišjem vrhu Vivodniku (1508 m) je nov razgledni stolp, od koder vidimo vse Kamniške ali Savinjske Alpe, vidijo pa se tudi

Triglav, Nanos, Snežnik, obširno posavsko hribovje, Sleme, Kozjak in Pohorje.

Na planoti ponovno oživlja planšarstvo, saj se pase na prostranih pašnikih več kot štiristo glav goveje živine. Tako obiskovalci prav lahko pridejo do mleka in mlečnih izdelkov.

Na Menini lahko združite prijetno s koristnim, saj na planoti in njenih obronkih ne manjka gob, malin, borovnic in še posebno zdravih brusnic in vseh vrst zelišč.

Pozimi pa lahko izkoristite brezštevne možnosti za turno smuko, ki se v zadnjem času dobro razvija tudi na Menini. Le malokomu je znana čudovita proga od Črnivca do doma in od tam po cesti v Tuhinjsko ali Zadrebčko dolino.

Še posebno je ugodno obiskati Menino v predsezoni in v posezonskem času. Medtem ko so drugje prave zimske razmere in so domovi zaprti, nas tu v sredogorju pričakujejo ugodne razmere za rekreacijo — in vsak konec tedna odprt planinski dom.

Menina vas vabi na svoje teme ob vsakem letnem času, dobrodošli pa boste tudi v našem planinskem domu, kjer se bomo potrudili za vaše dobro počutje.

PD Gornji grad

Osem desetletij PD Tržič

Na stiku Karavank z Grintovci je ob stoletju rečic Mošenika in Bistrice v stoletjih nastalo mestece. Skrito je v tesni, ki se med Dobrčo in Križko goro odpira proti jugu v Gorenjsko ravan in popotnik ga opazi šele prav od blizu. Večino območja tržiške občine obkrožajo gore. Navzgor ob rečicah se svet dviguje in v treh dolinah leže vasi in zaselki. Ob življenjski nuji so naprej v gorski svet vstopali drvarji, lovci in pastirji, pred dobrim stoletjem so jim šele sledili posamezniki, ki so želeli le spoznati kaj je tam višje gori.

S 17. junijem 1908. leta se je pričelo organizirano planinstvo v Tržiču. Z ustanovitvijo podružnice Slovenskega planinskega društva so se tržiški prijatelji planin združili v enoto, ki je prestala vse preizkušnje kriz in dveh vojn. Osem desetletij društvenega delovanja pomeni, da so Tržičani to društvo sprejeli za svoje, da so ga imeli in ga mi še danes imamo za nepogrešljiv del svojega kraja.

Na prvi strani društvenega letopisa je vpisan ustanovni občni zbor, letopis pa se nadaljuje s splošnim potekom društvenega delovanja. Pripoveduje nam skopo o dosežkih, ne pa tudi o skrbeh, delu in prizadevanjih številnih članov. Ni vpisov o obsežnem organizacijskem delu, naporih

markacistov in nadelovalcev gorskih potov, o ljudeh, ki so gradili kočice, odbornikih in oskrbnikih, ki so imeli na skrbi planinsko gospodarstvo, o članih, ki so se udeleževali v alpinizmu ali pa se posvečali vzgoji planinske mladeži, o zagnanih propagandistih in fotoamaterjih, ki so gore približali slehernemu. Nihče ni opisal vseh nesebičnih dejanj gorskih reševalcev ali pa drobnih in mogočnih dokazov pristnega planinskega prijateljstva. Kronika le v grobih obrisih govori o opravljenem delu in uspehih. Zapisana so imena voljenih odbornikov in pomembni datumi. Žulji in znoj številnih skromnih članov pa razen v besedah »prostovoljno delo« niso omenjeni. Brez njih ne bi moglo biti in tudi v bodoče ne bo uspešnega delovanja društva. Zasluge teh v skupnem številu skritih skromnih članov je potrebno ceniti enako ali pa še bolj od zaslug izvoljenih članov.

Takoj po ustanovitvi je bila dejavnost društva v prirejanju izletov po domačem okolišu in v ozaveščanju o narodni pripadnosti. Prva svetovna vojna je za kratek čas društvo ohromila, vendar je takoj po razsulu Avstroogrske ponovno vzniklo. Z vključevanjem delavcev je prišlo tudi do sprememb v strukturi članstva in vodstva. Opazna so bila prizadevanja za popolno nepolitično delovanje društva, vendar pa strankarskih teženj za politično opredelitev ni bilo mogoče vselej izključiti. Prihajalo je do nasprotij in število članov je občasno upadlo. Kljub vsemu je takratnim odborom uspelo obdržati društvo pri življenju in prebroditi krize.

Doba med obema vojnama je dala možnosti za širši krog delovanja. Gradnja lepoga doma na Kofcah, ki je sicer potekala kot zadržna graditev, je na tržiškem območju postavila temelje planinskemu gospodarstvu. Dom je po dograditvi prevzelo društvo — skupaj z vsemi obveznostmi in dolgotrajno. Povedati pa je treba, da so zadržniki — člani društva svoje deleže podarili društvu in s tem dejanjem omogočili lažje delovanje in gospodarjenje. Iz te dobe je tudi veliko planinskih poti in znane so pravde s tujimi veleposestniki, ki so si lastili izključne pravice do dostopov in gorskih zemljišč in niso dovoljevali nadelov in markiranja.

Ob nemški okupaciji leta 1941 je društvo prenehalo delovati. Celotna imovina je bila zaplenjena v korist Rajha, prav tako tudi arhiv. Le redke dokumente je posameznikom uspelo ohraniti.

Po narodni in družbeni osvoboditvi leta 1945 se je generacija, ki je prevzela dediščino, z močnim naletom lotila obnove.

Med vojno sta pogoreli dve planinski postojanki, Dom na Kofcah in Koča na Zelenici. Prva povojna postojanka je bila planšarska koča na planini Jesenje pod

Storžičem. Prav z njo je bil v veliki meri omogočen razmah alpinizma v Trziču. Marljivi člani so leta 1946 obnovili kočico na Šiji pod Kladvom. Sledila je gradnja Doma pod Storžičem (1952. leta), prevzem Primožičeve kočice na Kofcah ter odkup lovske kočice Krisanole na Dobrči. Leta 1964 je bil dograjen Dom na Zelenici. Gradnjo do tretje gradbene faze so s prostovoljnimi delom opravili gojenci in predavatelji miličniške šole v Begunjah že leta 1952. Vmes je bila še gradnja bivaka v Storžičevi severni steni in nekajletno oskrbovanje gozdarske kočice na Kalu in gostinskega objekta na Brdu pri Ljubnem. Požar je na Dobrči upepelil kočico in treba je bilo postaviti novo. V treh letih je zrastle in bila leta 1978 dana planincem v uporabo. V zadnjih letih pa obnavljajo domove na Zelenici, na Kofcah in pod Storžičem. Potreben denar prispevajo tržiški delovni kolektivi.

Planinsko društvo sodi med najstarejše, najmočnejše in trdne družbene organizacije v Trziču. Prizadevanja so usmerjena k udeleževanju na različnih področjih in pritegnitvi še več članov, predvsem mladih. Glavni smoter in namen pa ni številčnost članstva ali gospodarska dejavnost. Osnovna naloga je vzgoja vseh nas. Navajanje na tovarništvo tako na označenih poteh in v kočah, v gorskih stenah kot tudi v dolini, spoznavanje in varstvo naravnega okolja, seznanitev z nevarnostmi in tovariška pomoč v sili naj bodo slehernemu gorniku vodilo. Fizični krepitvi mladeži v dobre, poštene in delovne državljanke je tudi namenjena posebna pozornost.

Planinsko društvo Trzič oskrbuje štiri planinske postojanke. Domovi na Kofcah, na Zelenici, pod Storžičem in na Dobrči nudijo vsakomur zavetje in oddih. Označenih, nadelanih in zavarovanih poti, stez in prehodov je čez 120 kilometrov. Člani se udeležujejo v alpinističnem, mladinskem, gospodarskem, propagandnem, markacijskem in gradbenem odseku, poleg tega pa še v Gorski reševalni službi in v Gorski straži. Vsem je skupna želja, da bi društvo tudi v prihajajočih obdobjih dosegalo cilje in uspehe, da bo dokazovalo upravičenost obstoja, da se bomo v njem počutili doma in se dobro razumeli.

J. L.

Skupščini SPD Trst in Gorica

Zadnje dni marca je bil v nabito polni Gregorčičevi dvorani redni občni zbor Slovenskega planinskega društva v Trstu. Člani, mladi in starejši, redni in neredni, so se polnoštevilno udeležili te važne priložnosti, da se približe seznanijo s pro-

blemi in uspehi ene izmed najvidnejših zamejskih organizacij, ki je, kot je v svojem govoru dejal predsednik društva Aleksander Sirk, nastala pred 48 leti iz ljubezni do gora in iz narodnoobrambnih namenov. Na letošnjem občnem zboru so z veseljem ugotovili, da se je število članov v pretekli sezoni povečalo za 88. Skupno šteje zdaj SPD Trst 365 članov. Novo izvoljeni odbor je imel že tri dni pozneje svoj prvi sestanek, na katerem so člani izvolili predsednika in podelili še druge odgovornosti. Predsednik SPD Trst je postal Lojze Abram.

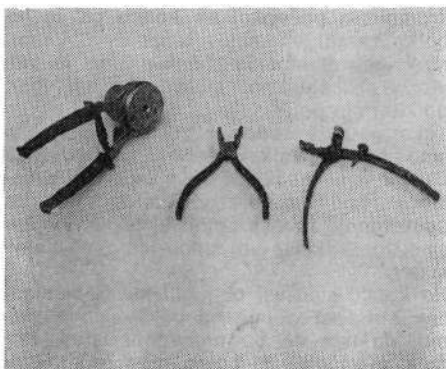
Sredi aprila pa so se v Kulturnem domu v Gorici zbrali na letnem občnem zboru člani Slovenskega planinskega društva v Gorici. To je bil že 41. občni zbor po obnovitvi dejavnosti. Ta skupščina je imela pretežno delovni značaj, vendar je bila združena s podelitvijo društvenih priznanj za zvestobo planinstvu in priznanj Planinske zveze Slovenije za prehojeno planinsko transverzalo. Kakih 30 članov je iz rok predsednika Zorka Čotarja prejelo priznanje za 25-letno članstvo v društvu.

O uspehih, prizadevanjih in tudi težavah v društvu je govoril predsednik Čotar, poleg njega pa sta o delu spregovorila še načelnika smučarskega odseka in jamarškega društva Kraški krti, ki deluje v okviru planinskega društva. Jamarji so med drugim povedali, da so pripravili brošuro o krasu in Kraških krtih, ki naj bi izšla maja. Natisnjena je v slovenščini in italijanščini, ima povzetke v angleščini in je bogato ilustrirana.

Zanimivost za minerje

Za minerje so kleščice, s katerimi pritrjuje vžigalne kapice na vžigalno vrstico, prepotrebno orodje. Na letošnjem tečaju za namerno proženje snežnih plazov, katerega program je potekal v Poljčah (teoretični del) in v Dragi pri Begunjah (praktični del), sem imel priložnost videti tri tipe klešč, ki so jih uporabljali minerji. Vse tri tipe prikazuje slika. Kleščice na levi strani, tako imenovane varnostne kleščice, uporabljajo pripadniki JLA pri minerskih delih. Kleščice v sredini slike uporabljamo minerji snežnih plazov, člani GRS. Tretje kleščice pa so zgodovinski primerek. Uporabljali so jih v prvi svetovni vojni. Lastnik Zajc-Kravanja, ki dela na kaninskih žičnicah, mi je povedal, da je kleščice našel v zapuščenih kaverni na Rombonu. Na kleščah ni nobenega znaka, na podlagi katerega bi bilo mogoče ugotoviti, ali so jih uporabljali italijanski ali avstrijski vojaki.

Posebnost in prednost teh starih vojaških klešč je trojna: so zelo lahke, imajo škar-

jasto rezilo za rezanje vžigalne vrvice, s posebnim vijakom pa je možno naravnati odprtino klešč.

F. Bernot

Počitnice na Uskovnici

Uf! Končno so počitnice. Nič marksizma, nič geometrije, samo sneg in sonce!

Jasno, letimo na Uskovnico! Dom namreč slovi po svoji prijaznosti in dobri hrani. Na naše veselje oskrbnica Milka tradicijo nadaljuje. Čakajo nas lepe, tople in čiste sobe; in takoj dobimo čaj, da se ja ne bi kdo prehladil.

Naslednje jutro gremo na Veliki Draški vrh. Za popotnico dobimo kruh iz domače peči, ki je vse bolj redek, in še kaj zraven. Sneg škriplje pod nogami in sonce krvavo ožari Viševnik. Kakšna tišina in mir! Narava spi in je ne smeš motiti. Jezerca so vedno bližje in vedno manj je s snegom zasutih smrek. Strmina Draškega vrha vabi in kmalu prisopihamo (eni bolj, drugi manj) na vrh. Pred nami se razprostire panorama v vseh možnih odtenkih modre in bele. Noben človek ne zna ustvariti take popolnosti. Pihlja samo rahel vetr in sonce vedno bolj žge.

In zdaj nas čaka višek dneva: smučanje. V začetku gre krasno, ampak vse le ni popolno in kmalu zarijemo v skorjast sneg: nekaj salt in mnogo padcev, drugače pa je vse to brez posledic. Skorja se končno neha in lahko zavijugamo. Vsega je prekmalu konec. No, ne vsega! Čaka nas še nora vožnja s Konjščice do Uskovnice: super slalom, okoli in pod smrekami.

Malo mokri, malo utrujeni in predvsem stradani pridemo v kočjo. Tam nas že čaka topla juha, ki nas vse požiivi in ogreje. In za poobede presenečenje: vsak dobi kos jabolčne pite. Hrana nam dvigne moralno in po kosilu gremo igrat — ne boste verjeli! — nogomet. S sabo imamo namreč čisto pravo nogometno žogo. To nas spet utruji in večerja se prav prileže. Spet smo prav prijetno presenečeni, dobimo

krompir in pečenko, na koncu pa še jabolko zaradi vitaminov in zdravja. Večeri so v vseh planinskih kočah prijetni in tudi mi ne zaostajamo. Malo zabavnih iger, pa kitara in petje.

Tako nam je teden hitro minil. Osvojili smo še Viševnik, Mesnovo glavo, Mali Draški vrh, naučili smo se ustavljati s cepinom, hoditi z derezami in ugotovili, da postavljanje bivaka sploh ni težko. Zvečer smo igrali karte in sploh smo se imeli super.

Na koncu smo vsi obljubili, da se naslednje leto spet vidimo na Uskovnici, v upanju, da nas ne bo presenetil hotel, žičnica, avtomobili in poleg tega še obvezni »manekeni«, ki jim je bolj važna nova bunda iz Italije kot pa skrivenčen in otožen bor na robu skalovja v beli in tihi pravljici.

Neva Šolinc

Dolgi pohod SPD Trst

Tradicionalni »dolgi pohod« SPD Trst bo tokrat od 20. do 27. avgusta, planinci pa se bodo podali v okolico Monvisa.

Odhod gornikov bo 20. avgusta od 5. uri z avtobusom izpred tržaške sodnijske palače, prihod v Crissuolo pri Saluzzu pa je predviden ob 16. uri. Planinci bodo ta dan prespali v koči Baita della Polenta na Pian della Regina (1745 m), tako da bodo že prvi dan hodili kakšni dve uri. Naslednjega dne se bodo odpravili na Pian del Re, do koder bo pet do šest ur hoje, kjer bodo prespali v koči Quintino Sella (2640 m). 22. avgusta bo »bistveni« dan celotnega trekinga. Izkušeni se bodo odpravili na vrh Monvisa (3841 m), kamor bodo predvidoma prispeli po sedmih urah hoje, ostali pa bodo šli na Viso Mozzo (3019 m), do kamor bo tri ure hoje. Prenočitev bo za vse v koči Quintino Sella.

Četrtega dne trekinga bo še kar naporno, saj bo hoje več kot osem ur. Planinci se bodo namreč odpravili na Passo San Chiaffredo ter se prek gozda D'Aleve, kjer raste posebna zaščitena vrsta bora, spustili v Vallone di Vallanta. Spali bodo v koči Gagliardone (2420 m). Ta dan bo hoje od pet do šest ur. Naslednjega dne je predvidena hoja do Passa Valanta (2811 m) in koče Monvisó v Franciji (2460 m), kjer bo prenočitev. 25. avgusta si bodo izletniki ogledali Buco del Viso, prvi predor med Italijo in Francijo, ter se dvignili na Colle delle Traversette (2950 m), nato pa se še spustili na Pian del Re. Naslednjega dne je na programu izlet z avtobusom v Chrisuolo, ogled doline Valvaraita ter spanje v kraju San Peire, kjer bo družabnost z okcitsansko manjšino v Piemontu, 27. avgusta bo v večernih urah povratek v Trst.

Vpisovanje za ta izlet je na sedežu ZSSDI v Ul. sv. Frančiška 20, 2. nadstropje, tel. 767304, vse informacije pa je mogoče dobiti pri tajniku SPD Trst Ervinu Gombaču (tel. 754742).

(Primorski dnevnik)

Spomladi na Žumberak

Ob 40-letnici delovne organizacije Monter iz Zagreba je istoimensko novo planinsko društvo organiziralo spomladanski pohod na Žumberak. Za planince iz Slovenije je bil štart na Suhorju med Metliko in Novim mestom, za planince iz Hrvaške pa v Sošicah v osrednjem delu Žumberka. Obe poti peljeta do vasi Sekulići (710 m) nedaleč od Gere, ki leži na Vezni poti kurirjev in vezistov. V tej vasi je tudi hiša, ki jo je dr. Deželić iz Zagreba podaril planinski organizaciji, v planinsko kočjo pa jo je preuredilo PD Monter iz Zagreba. Tam se je zbralo več kot 500 planincev iz Slovenije in Hrvaške, največ iz Zagreba. Vreme je bilo za pohod primerno, zato tja niso prišli le odrasli, ampak tudi majhni otroci.

Sekulići so nedaleč od vasi Radatović ob meji med Hrvaško in Slovenijo, zato bodo verjetno priljubljena izletniška točka za planince z Dolenjskega in zahodnega dela Hrvaške, posebno Jaske in Karlovca. Pohode v Žumberak bodo odslej redno organizirali; udeleženci prvega pohoda dobijo bronast, za štiri pohode srebrn in za osem pohodov zlat znak, za deset pohodov pa plaketo.

Josip Sakoman

Silvestrski sodček piva

V sredo zjutraj, dva dni pred novim letom, sva se s Petrom Brečkom, sodelavcem, ob treh zjutraj odpeljala iz Laškega do Hrastnika, tam pa se nama je pridružil — že upokojenec — prekaljen planinec, ki je bil pozimi že šestkrat na Triglavu.

Naše izhodišče je bila Krma: od tod je bilo na Kredarico za osem ur hoje. Na Kredarici pa smo ugotovili, da je bila naša hitra hoja res hitra, saj so drugi za to pot potrebovali tri ure več kot mi.

V četrtek se nam je za vzpon na Triglav pridružil še en planinec. Če verjamate ali ne, s seboj smo imeli še sodček piva! Za zimske razmere smo bili primerno opremljeni, z derezami in cepini, s seboj smo imeli tudi vrvi in prusikove vrvice, ki pa jih nismo potrebovali.

Od Kredarice do Malega Triglava je bil zamrznjen sneg, potem pa se je tej težavi pridružil še hud veter. Vrvi za varovanje so bile pod snegom, veter je pihal in zato smo se morali prek grebena z Malega na Veliki Triglav preplaziti.

Tisti, ki smo ta dan priplezali na vrh Triglava, smo doživeli veliko veselje, vendar smo morali pred tem premagati veliko težav. Po tveganem pristopu na vrh je bilo tudi nekaj veselja na račun piva, ki je dokaj hitro kristaliziralo in pivcev ni spravljalo v nevarnost. To je bila le atrakcija.

Sestop s Triglava na Kredarico je bil precej nevaren, ker se je sneg ponekod že talil in dereze niso prijemale, možni so bili vdori in zdrsi. Pa smo le vsi skupaj srečno prišli spet v kočo na Kredarici, kjer smo izpraznili sodček s pivom. Na Kredarici se je tokrat zbralo približno 200 obiskovalcev; vsi seveda niso šli na Triglav, bilo pa je tudi nekaj takih, ki so priplezali nanj ob prehodu v leto 1988. S seboj so imeli rakete, kar je še poudarilo veličastnost dogodka. Za postrežbo v koči so skrbeli vremenoslovci izredno solidno in so lahko za vzor marsikateremu poklicnemu gostinskemu delavcu v dolini.

Drago Bajič (Laški pivar)

Šola za zdravo življenje

Izteka se sedmo leto od moje vključitve v šolo za zdravo življenje ter skladne medsebojne odnose, ki deluje v Dravogradu pod strokovnim vodstvom terapevta dr. Hebra. V tem času sem spoznal najrazličnejše ljudi, ki so jih pripeljale v šolo različne težave in alkoholizem, čigar posledice so lahko tudi psihične in zdravstvene narave. Naše delo poteka v skupinah, vsakdo, ki obiskuje to šolo, pa mora brati, teči in planinariti. Posebno pri slednjih dveh dejavnostih igrata pomembno vlogo skupina in tovarištvo: skupina daje moč, bodri, spodbuja — in ker gojimo rekreativen tek, ne puščamo tovarišev v težavah.

Posebno poglavje je planinarjenje, ki je gotovo najbolj priljubljena dejavnost naše šole. Nisem prešteval, vendar lahko rečem, da razen redkih izjem pred tem nisimo zahajali v gore, da pa smo jih v kratkem času globoko vzljubili.

V teh sedmih letih sem prehodil Julijce pa Kamniške in Savinjske Alpe ter nam bližnje domače gore, najprej Uršljo in Peco, nato Raduho, pogorje Smrekovca in Olševe ter Pohorje. Doživljal sem krizo Jeseniške smeri Prisojnika in tako Jalovec ni bil več problem. Večkrat sem bil na Triglavu, moral pa bi omeniti tudi lepe in zanimive pohode železarjev. Uršljo goro sem v teh letih obiskal velikokrat, prav posebno pa me privlači pozimi, kar je seveda pomembno za ohranitev oziroma vzdrževanje kondicije.

Naš program planinarjenja je res pester in bogat, prava poslastica pa so naši pla-

ninski tabori, ko se odpravimo v gore za več dni. To so sicer zahtevni pohodi, a tudi lepo preživete ure v planinskih postojankah.

Ivan Mlačnik

Kaj je v našem kraju narobe?

Ne vem, kaj je danes z menoj. Ne morem in ne morem se odločiti, da bi končno že sedla k pisanju. Pred mano leži nepopisan list papirja in čaka. Domislim se, da je v sobi morda preveč zatohlo, zato stopim k oknu in ga odprem. Namesto svežega zraka začne v sobo prodirati gost in siv zrak. Čutim, da je v njem nekaj težkega — kakor da bi bili v njem zapišani vsi zdihljaji žalostnih ljudi, vsa nesreča in žalost. Zaprem okno in globoko vzdihnem.

Kako dolgo je že od takrat, ko sem se vedno, preden sem se odpravila spat, tiho naslonila na okensko polico, zrla v temno noč in s polnimi pljuči vdihovala svež zrak! Zdaj ni poleti nič več svežega vonja po cveticah. Vse manj je ljudi, ki se sprehajajo ob našem gozdu. Vsako leto smo otroci težko pričakovali pomlad: ob pogledu na travnik — ves posejan z belimi zvončki — je v vsakem otroku nekaj vtrepetal.

ln potok, v katerega smo pomakali ročice in drezali v male paglavce in ribice — kako bister je bil ta potok! Sedaj vsega tega ni več. Nič več ni belih zvončkov, in kadar postojiš ob kalnem potoku, se spomniš pesmi o mrtvi reki. Na robu nekdanjega travnika pa mogočno stoji Etol in spušča v zrak temne kolobarje dima.

Včasih te je iz sna prebudilo veselo ptičje ščebetanje, danes stopaš v tišino... Gozd odмира in vse manj čisti zrak. Gozdna pot je posuta s suhimi vejicami in porumenelim listjem. Veliko dreves ljudje posekajo in novih ne posajajo več — premalo je časa... Drevesa ostajajo slabotna in ukrivljena. Kadar zapiha veter, se čuje slaboten jek gozdov. Bomo našli čas za sajenje novih dreves šele potem, ko bo prepozno?

Na Prekorju je v zadnjih letih zrastle veliko novih hiš — tudi veliko rodovitne zemlje je pozidane. Lepe, moderne in visoke stavbe so sedaj ponos našega okolja.

Prekorje ne leži daleč od mesta Celja. Vplivi Cinkarne so iz dneva v dan opaznejši. Vse manj miru je tu. Blizu leži Šmartinsko jezero. Nekateri bi radi to izkoristili in iz Prekorja naredili bolj razvit kraj. Potrebno pa bi bilo razširiti glavno cesto, ki pelje skozi kraj — a stari prebivalci ne dajo svoje zemlje. Mislim, da imajo čisto prav. Tu žive že dolgo in najbolj vedo, kako Prekorje spreminja svoj obraz.

Le kam izginja vse zelenje, vsa milina in spokojnost narave? V siv, ostuden molk, v temen, vlažen beton.

Rodila sem se na deželi in morda zato še toliko teže prenesem pogled na velike stolpnice, bloke; kot kletke so.

Kot majhna deklica sem na Vinskem vrhu zasadila majhni smreki. Sedaj sta že veliki in se junaško upirata hudemu vetru. Tako močni sta! Seveda, saj rastejo v drugačnem okolju! V teh dveh smrekah je moje upanje.

Toda ali bo človek res spoznal svoje napeke šele potem, ko bo sam obsedel na suhi, neplodni zemlji? Sam — z masko na obrazu!

Mateja Šega

Srečanje planincev-železničarjev

V soboto, 23. aprila, je bilo na Gori Oljki (734 m) v organizaciji PD Železničar iz Celja 29. srečanje planincev-železničarjev iz Slovenije in Hrvaške. Dan je bil lep in sončen, hoje pa ravno prav, tako da udeleženci niso bili preutrjeni. Domačini so imeli priložnostni program, slavnostna govornika pa sta bila Tone Florjančič in Jože Rataj. Planinci iz Zagreba in iz Gospiča so ob vrnitvi obiskali še Donačko goro in tamkajšnji planinski dom.

Trideseto srečanje hrvaških in slovenskih planincev-železničarjev bo prihodnje leto v organizaciji PD Železničar iz Zagreba in bo prav tako v čast dneva železničarjev.

Josip Sakoman

Postaja na spominski poti

Planinsko društvo Brežice je leta 1986 odprlo spominsko pot »Po poteh kozjanskih borcev«. Pot poteka od Artič preko KS Sromlje, Pečice in Pišece do Bizeljskega. Na poti je osem kontrolnih točk, možno pa jo je prehoditi v osmih do devetih urah, kar pa ne zmore vsakdo v istem dnevu. Da bi poskrbeli tudi za take pohodnike, nam je ob velikem razumevanju KS Pečice ter s pomočjo TKS Brežice in nekaterih delovnih organizacij uspelo urediti in opremiti planinsko sobo v poslopju nekdanje osnovne šole Pečice. Soba ima štirinajst ležišč in je odprta od 1. junija 1988 dalje.

Dnevnik poti je na voljo pri PD Brežice. Za prehojeno pot prejme pohodnik spominsko značko.

PD Brežice

Mali oglasi

Upokojenec iz ZDA, ki uživa pokojnino v Sloveniji, išče družabnico za planinske izlete, smučanje in jadranje. Ponudbe pošljite na naslov: p. p. 3, 64202 Naklo.

* * *

Predvojne letnike Planinskega vestnika, lično vezane, ugodno prodam. Andrej Dernikovič, Trg JLA 20, Izola.

* * *

Planinske vestnike od letnika 1972 do 1984 nadvse ugodno prodam. Kogar nakup zanima, naj pokliče telefonsko številko (061) 349 338 in vpraša za Ivanko Klaus.

* * *

Na južnem pobočju Krna sem našel planinski klobuk z značkami, ki ga je lastniku najverjetneje odpihnil močan hrbovski veter. Ker menim, da se lastniku toži po tem planinskem rekvizitu, naj se oglasi na naslov: Andrej Dernikovič, Trg JLA 20, Izola.

* * *

Če ste kaj izgubili ali našli v gorah ali planinskih kočah, če kupujete ali prodajate kakšen del planinske opreme ali kakšen pripomoček za planinarjenje, jamarstvo, alpinizem, zmarjarstvo ali splavarjenje po divjih vodah, pošljite mali oglas v Planinski vestnik!

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Franc Škerbec, Ljubljana, 12 000 din
Andrej Kranjc, Postojna, 28 000 din
Miroslav Zolnir, Titovo Velenje, 5000 din
Herbert Maček, Slovenska Bistrica, 15 000 din
Igor Daksobler, Podbrdo, 45 000 din

V gotovini so prispevali za Planinski vestnik:

Mihael Šerc, Smolnik-Ruše, 2500 din
Drago Kozole, Dol pri Hrastniku, 5000 din
Jožefa Gabrovšek, Godovič, 13 000 din
Bine Vengust, Ljubljana, 13 700 din
Ciril Magajne, Nova Gorica, 6000 din
Mihajlo Bojkič, Ljubljana, 3000 din
Dr. Jože Cetina, Celje, 100 000 din
Janez Kuferšin, Ljubljana, 13 000 din
Franc Merhar, Ljubljana, 2400 din

V korist PV je odstopilo povračilo potnih stroškov za službeno potovanje:

Jože Dobnik, Ljubljana, 8000 din

Gotovinski prispevek za Planinski vestnik:

PD Matica, Murska Sobota od prireditve članstva 30 000 din

Za varstvo narave:

Ruša Pasarič, Novi Sad, 5000 din

Vsem imenovanim darovalcem in tistim, ki niso želeli biti imenovani, se uredništvo in uprava Planinskega vestnika lepo zahvaljujeta.

Program letnih prireditev GLAŽUTA '88

25. maj - DAN MLADOSTI
Srečanje mariborske mladine na Glazuti
Srečolov, glasha

12. junij - TURNIR V RUSKEM KEGJANJU
Pričetek ob 11. uri, lepe nagrade

3. julij - TRIM POHOD
Start ob 7. uri pri sp. postaji Srečolov
Bogatje nagrade!
1. nagrada: 7-dnevni penzion za dva oči na Glazuti
Po končanem pohodu ZABAVA ob prijetni glashi in dobri jedci

1.-5. junij EXTEMPORE
Srečanje slikarjev Elektrokravice s gosti slikarji-avci iz Koprivnice

14. avgust SLADKI DAN NA GLAZUTI
Sladice iz malin, jagod borovnic, robidnic Pohorske gibanice, sadni kruh
Igra trio
Zeleni klubok

10. in 11. september - II. MEDNARODNO MOTOČIKLISTIČNO SREČANJE »ENDURO«

Poleg atraktivnih poletnih prireditev **GLAŽUTA '88** vam **PD Glazuta** ponuja še naslednje usluge:
- celotne penziona
- prenočišča
- slavnostna kosila
- piknik v naravi
- kosila za sind. izlete
- diskoteko
- rusko kegjišče
- igralne avtomate

29. maj - RINGA-RINGA-RAJA NA GLAZUTI
Srečanje VVO
Zabavni spreed ob prijetni glashi

26. junij - TURNIR V MALEM NOGOMETU
posvečen padim karitativno na Glazuti

16. julij - PIKNIK NA GLAZUTI
Igra s smobel Kreže
Srečolov - 500 nagrad Odojevi in jagoje na žaru
Pričetek ob 12. uri

31. julij - PIONIRSKO TEKMOVANJE V NOGOMETU

28. avgust - 4. september - 5. LIKOVNO SREČANJE
Sodelovali bodo znani slikarji in kiparji iz Slovenije in Primorske. Znani stekloplavalci, gosti srečanja, bo prikazal svoje delo.

16. oktober - KOSTANJEV PIKNIK
Ob peki kostanjev in pitju mošta vas bo zabaval harmonikar

JANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNI
1 P Novo leto	1 P Brigita	1 T Albin	1 P Hugo	1 N Pesekna gola	1 S Julij
2 S Gregor	2 T Svētina	2 S Jane	2 P Polde	2 N Šerle	2 T Tvorco
3 N Ganevare	3 S Babi	3 C Kungunda	3 C Kungunda	3 P Vilip	3 P Kustica
4 P Angela	4 C Andrej	4 P Razmer	4 P Udor	4 S Franj	4 S Franc
5 T Mišna	5 P Apna	5 P Rjavbi	5 T Vucelci	5 S Šteško	5 N Šteško
6 S Trija kralji	6 S Laska	6 N Fridolin	6 S Ineja	6 P Domnik	6 P Nerbert
7 C Raymond	7 N Rihard	7 P Anam	7 C Heman	7 S Glaska	7 T Robert
8 P Seveon	8 P Janez	8 T Dan Jena	8 P Vatar	8 N Dan Rja	8 S Meard
9 S Juljan	9 T Polona	9 S Franška	9 S Vavruke	9 P Dan zmag	9 C Pnovat
10 N Viljen	10 S Viljen	10 C Viktor	10 N Apovonji	10 T Isidor	10 P Bogumil
11 P Pavlin	11 P Karel	11 P Korkol	11 P Štavnat	11 S Zepa	11 S Barnaba
12 T Tereza	12 P Donika	12 S Dorinka	12 T Lazar	12 C Pankarici	12 N Adla
13 S Vavronka	13 S Katarina	13 N Kriština	13 S Ida	13 P Sveraci	13 T Anton
14 C Srečko	14 N Valentin	14 P Mariča	14 C Ljodona	14 S Boriljaci	14 T Vasilj
15 P Pevci	15 P Jozef	15 T Klemen	15 N Zepa	15 S Vid	15 C Chido
16 S Marcol	16 T Pust	16 S Herbert	16 N Štepanija	16 P Janez	16 T Adolf
17 P Anam	17 S Pijonice	17 C Jardi	17 N Štefci	17 S Jaki	17 S Jaki
18 P Suzana	18 C Pjavjan	18 P Edward	18 P Pnovat	18 S Erik	18 S Marcol
19 T Mary	19 P Romad	19 S Jaki	19 T Laska	19 C Peter	19 N Romald
20 S Botjan	20 S Leon	20 N Klemenja	20 S Bika	20 P Bernard	20 S Sorey
21 C Nako	21 N Irena	21 P Mod. dan. in.	21 C Simon	21 S Dan. let. J.A.	21 T Alojz
22 P Marcol	22 P Marcol	22 T Lina	22 P Lasci	22 N Biskupci	22 S Anja
23 S Haja	23 S Viktorjan	23 S Viktorjan	23 S Viktorjan	23 P Zasko	23 C Zeno
24 N Franc	24 S Sijepi	24 C Dioniz	24 M Pidal	24 T Manja	24 P Janez
25 P Čerko	25 C Tereza	25 P Miška	25 S Dan. Mladinski	25 S Dan. Mladinski	25 S Dan. Mladinski
26 T Timotej	26 P Matilda	26 S Ergonja	26 T Marcin	26 C Filip	26 N Vitugi
27 S Angela	27 S Gabrijel	27 N Cristina	27 S Ustah. OP	27 P Avgustin	27 P Ema
28 C Tomaz	28 N Roman	28 P Bojan	28 C Vitar	28 S Gernon	28 T Irena
29 P Valerj	29 P Oswald	29 T Orl	29 P Katarina	29 S Peter Pavel	29 C Peter Pavel
30 S Marinka	30 S Andrej	30 S Andrej	30 S Pija	30 C Enrija	30 C Enrija
31 N Janez		31 C Mudest		31 T Angela	

JULIJ	AVGUST	SEPTEMBER	OCTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 P Eater	1 P Albonz	1 C Tilen	1 S Terenja	1 T Dan. mlhvič	1 C Natasa
2 S Tomaz	2 P Nastor	2 N Bogomil	2 S Bogomil	2 S Oulinka	2 P Biserka
3 P Dan. Topica	3 S Lidija	3 S Gregor	3 P Evald	3 C Jaki	3 N Francišk
4 T Conk. Meod	4 C Janez	4 N Rozalija	4 T Franciska	4 P Karel	4 N Barbana
5 S Bogumil	5 P Marja	5 P Lovrenc	5 S Margot	5 S Zuhara	5 P Soro
6 P Judita	6 S Ljubo	6 T Petronj	6 C Dajko	6 N Lavart	6 S Miklavž
7 S Spela	7 N Rajstian	7 S Rognja	7 P Jen. art. J.A.	7 P Engelbert	7 S Anžica
8 P Vavronka	8 P Domnik	8 C Natasa	8 N Dionič	8 T Dogmar	8 C Mirjan
9 T Jaroslav	9 T Jaroslav	9 P Peter	9 P Peter	9 S Borčar	9 P Valerija
10 N Ananija	10 S Lovrenc	10 S Dan. me. J.A.	10 S Hugon	10 S Božidar	10 S Senjan
11 P Olga	11 C Raza	11 N Ema	11 T Emijan	11 P Martin	11 N Danijel
12 T Meltor	12 P Neconic	12 P Gvada	12 S Makimijan	12 S Zori	12 P Ivan
13 S Henrik	13 S Ljupko	13 T Filip	13 C Edvard	13 N Lucija	13 T Lucija
14 C Kani	14 N Maja	14 S Rastko	14 P Veselko	14 P Naskaj	14 S Oskan
15 P Marja	15 P Marja	15 P Marja	15 S Tereza	15 T Leonbald	15 C Kristina
16 S Dan. Jack. J.A.	16 T Rok	16 P Ljudmila	16 N Medvika	16 S Omer	16 P Albona
17 N Nata	17 S Rajstian	17 S Rajstian	17 P Pjotr	17 C Bratolava	17 S Lazar
18 P. Fridrik	18 C Helena	18 C Helena	18 T Luka	18 P Roman	18 N Tvo
19 T Arsen	19 P Božidar	19 P Suzana	19 S Slobin	19 S Nanje	19 P Urban
20 S Marja	20 S Bernard	20 T Svetlana	20 C Venceljn	20 N Edmond	20 T Egan
21 C Danjel	21 N Timotej	21 S Matjaž	21 P Ursula	21 P Marja	21 S Peter
22 N Dan. vdelje J.	22 S Anja	22 S Marinka	22 T Carlota	22 C Dan. J.A.	22 C Dan. J.A.
23 S Brigita	23 T Roza	23 P Slavko	23 N Janez	23 S Klemen	23 P Vitarjan
24 N Kristina	24 S Jernej	24 S Nasta	24 P Dan. OZNI	24 P Flora	24 S Adam. Eva
25 N Vavronka	25 C Ljudvik	25 N Vavronka	25 T Dorca	25 N Klemen	25 N Klemen
26 T Arsen	26 P Rofin	26 P Rofin	26 P Kozma	26 S Lucijan	26 P Stefan
27 S Gorazd	27 S Melonja	27 T Vincenc	27 C Sabina	27 N Vito	27 T Janez
28 C Viktor	28 S Venceljav	28 S Venceljav	28 P Sotona. Jude	28 P Gregor	28 S Zorko
29 P Marja	29 P Marja	29 C Mhael	29 S Narcis	29 T Gajdenc	29 C David
30 S Franc	30 T Felka	30 P Neconic	30 N Albona	30 S Andrej	30 P Rajner
31 N Gregorij	31 S Raymond	31 P Božanek	31 P Božanek	31 S Silvester	31 S Silvester

Za vse dodatne informacije se, prosimo, obrnite na naslov: **Planinski dom GLAŽUTA Andrej & Julij Američki 62208 Pohorje tel. 062 603214**

Vljudno vabljeni

Koledar »Naše gore 1989«

Za prihodnje leto PZS izdaja stenski planinski koledar s posnetki iz Julijskih, Kamniških in Savinjskih Alp, pa tudi iz drugih predelov Jugoslavije (Velebit, Durmitor, Prokletije, Korab itd.). Ob teh glavnih posnetkih je še 25 manjših posnetkov alpskega cvetja. Na podložnem kartonu je zemljevid Jugoslavije s pomembnejšimi gorskimi skupinami ter spremni tekst v slovenskem, srbohrvaškem in angleškem jeziku.

Tehnična izvedba: obseg 13 listov 38×40 cm, podložni karton $38 \times 40 + 5$ cm za dotisk firme, obešanje na špiralo, pakiranje v vrečki.

Koledar je lep, obenem pa tudi poučen in zelo primeren za prijatelje, poslovne partnerje, sodelavce, znance itd. Vzorci so že natiskani, končna cena pa bo okrog 6000 din. Planinska društva in alpinistični odseki bodo imeli ugoden knjigotrški popust, akviziterji in prodajalci pa provizijo. Za vse podrobnosti se lahko obrnete na tov. Franja Zupančiča, tel. (061) 315 493 ali 312 553.

Novo iz založbe PZS

1. V kratkem bo iz založbe PZS prišel plezalni vodnik »Kamniška Bistrica«. Avtor Tone Golnar je na 120 straneh opisal 210 plezalnih smeri od Mokrice in Kompotele do Brane in Planjave. Večina opisanih strani je opremljena tudi s shemami. V vodniku je objavljenih tudi 12 fotografij, na 43 straneh so skice in sheme, 65 strani pa je besedila. Dodana je tudi pregledna grebenska karta.

Vodnik bo predvidoma v prodaji po 18. maju, do 15. junija pa bo vodnik v prodaji po znižani ceni 5000 din. Po 15. juniju bo vodnik stal 6500 din.

2. Zemljevid Bovec 1 : 25 000 — 4000 din.

Feel free- climb Fire.

Če prečiš neskončne, stvine ste v Alpah
ali preizkušaš v sončnih plezalnih orteh
južne Francije in Italije v plesni lepoti
meje možnosti, je nekaj gotovo! In to del
tve in trojih pustolovščin.

Tvoj plezalnik

Fire

Izčrpno prospektno gradivo in
vprašalnik za Tvoje sodelovanje
pri nadaljnjem tehnič-
nem razvoju plezalni-
kov dobiš pri

Prosim, da mi pošljete
informacijsko gradivo

Ime in priimek:

Naslov:

Kupon izreži in pošlji na naslov:

Northland Sport Import
Elisabethnergasse 22
8020 Graz

Generalni uvoznik za Avstrijo:

SPORT IMPORT Ges.m.b.H.
A-8020 Graz, Austria, Elisabethnergasse 22
Telefon (0316) 91 41 77, Telex 312327